

قواعد اللغة العربية

ARAPÇA

DİLBİLGİSİNE

GİRİŞ

OKTAY YILMAZ

Eğitim Yayınları

İrtibat: 0535- 745 00 72

eneoktay7@gmail.com

elmuderris@hotmail.com

Eğitim Serisi : 1

Dizgi : O. Yılmaz

Kapak : Beyzanur Yılmaz

▪ İÇİNDEKİLER

• ÖNSÖZ -----	6
• ARAPÇA HARFLER الحروف العربية -----	7
• KELİME VE KISIMLARI الكلمة و أقسامه -----	9
• İŞARET İSİMLERİ أسماء الإشارة -----	10
• ZAMİRLER – (الضمائر) -----	11
• SORU EDATLARI أدوات الإستفهام -----	14
• YER ZARFLARI ظروف المكان -----	16
• ZAMAN ZARFLARI ظروف الزمان -----	17
• Haftanın günleri - أيام الأسبوع -----	17
• Aylar الشهور -----	18
• TAMLAMALAR -----	19
• İsim Tamlaması الإضافة -----	19
• Sıfat Tamlaması الصفاة و الموصوف -----	20
• HARFİ CERLER VE ANLAMLARI بعض حروف الجرّ -----	22
• MARİFE VE NEKRE المعرفة والنكرة -----	23
• İSİMLERDE MÜZEKKERLİK MÜENNESLİK -----	26
• Müennes İsimlerin Kısımları -----	26
• TEKİL, İKİL, ÇOĞUL المفرد و المثنى و الجمع -----	26
• RENKLER الألوان -----	30
• FİİLER الأفعال -----	31
• Mazi Fiil الفعل الماضي -----	31
• Muzari Fiil الفعل المضارع -----	33
• Muzari Fiilin Beş Sigası أفعال الخمسة -----	35
• Emir Fiili فعل الأمر -----	36
• FİİL HAKKINDA BİLGİLER -----	39
• Aldığı Mefulu Bihe Göre Fiiller: -----	40
• Fiilimsi İsimler أفعال الأسماء -----	41
• İSMİ MEVSUL الإسم الموصول -----	42
• İSİM الإسم -----	43
• İsimlerin Kısımları -----	43
• CÜMLE الجُملة -----	45
• İsim Cümlesi الجُملة الإسمية -----	46
• Fiil Cümlesi الجُملة الفعلية -----	46
• Fiil Cümlesinde Nesne المفعول به -----	47
• BEŞ İSİM الأسماء الخمسة -----	47
• MERFUAT المرفوعات -----	48
• FAİL الفاعل -----	48
• NAİBİ FAİL نائب الفاعل -----	49

- MÜBTEDA VE HABER المبتدأ والخبر -----50
- Haberin Öne Geçtiği Yerler-----51
- Haberin Geliş Şekilleri----- 52
- Mübtedanın Geliş Şekiller:------53
- Mübtedanın Nekra Olması-----53
- İNNE (إِنَّ) VE BENZERLERİ-----55
- (إِنَّ)' nin Kesra Okunduğu Yerler-----56
- (إِنَّ)' nin Fetha Okunduğu Yerler-----56
- KANE (كَان) VE BENZERLERİ -----58
- İSTİMRAR (DEVAMLILIK) FİİLLERİ -----61
- (لَيْسَ)' YE BENZEYEN HAFRLER : -----61
- MEFUL TÜRLERİ-----63
- Mefulu Mutlak المفعول المطلق -----63
- Mefulu Bih المفعول به -----63
- Mefulun Li- Eclih لئليه المفعول -----64
- Mefulun Fihi فيه المفعول -----64
- Mefulu Maah معه المفعول -----65
- FİİLİ MUZARİ MANSUB الفعل المضارع المنصوب -----65
- FİİLİ MUZARİ MECZUM الفعل المضارع المجزوم -----67
- İki Muzariyi Cezmeden Edatlar: -----68
- YAKLAŞTIRMA, ÜMİT VE BAŞLAMA FİİLLERİ-----
- أفعال المقاربة و الرجاء و الشروع ----- 70
- BİLGİ, ZAN VE DEĞİŞTİRME FİİLLERİ أفعال القلوب ----- 71
- MASTAR المصنر -----72
- Mimli Mastar المصنر الميمي -----74
- Yapma Mastar المصنر الصناعي-----74
- BABLAR الأبواب-----75
- İSMİ FAİL VE İSMİ MEFUL المفعول و اسم الفاعل و اسم المفعول-----82
- İsmi Failin Ameli:-----83
- İsmi Mefulün Ameli-----84
- ZAMAN VE YER İSİMLERİ أسماء الزمان و المكان -----84
- BİR DEFA OLUŞ İSMİ اسم المرة-----86
- DURUM İSMİ اسم النوع -----86
- CİNS VE TEKİL İSİM اسم الجنس، اسم الوحدة-----86
- ALET İSMİ اسم الآلة----- 87
- ÜSTÜNLÜK İSMİ اسم التفضيل -----88
- SIFATI MÜŞEBBEHE صفة المشبهة باسم الفاعل -----88
- İSMİ TASGİR اسم التصغير-----89
- İLGİ İSMİ اسم المنسوب----- 90
- SAYILAR الأعداد -----92

• Sıra Sayıları الأعداد الترتيبية -----	96
• MÜBALAGA SİĞALARI صيغة المبالغة -----	97
• GAYRİ MUNSARİF غير المنصرف -----	98
• ÖVME VE YERME FİİLLERİ- أفعال المدح و الذمّ (-----	99
• AKSAMI SEB'A/ YEDİ BÖLÜM أقسام السبعة -----	100
• Salim Fiil-----	100
• Mehmuz Fiil-----	100
• Mudaaf Fiil-----	101
• Misal Fiil-----	103
• Ecvef Fiil-----	104
• Nakıs Fiil-----	106
• Lefif Fiil-----	108
• TEACCÜB FİİLLERİ التَّعَجُّبُ -----	110
• MÜSTESNA المستثنى -----	110
• MÜNADA المُنْدَى -----	112
• HAL الحال -----	113
• TEMYİZ التَّمْيِزُ -----	114
• TEKİD التَّكْيِذُ -----	115
• BEDEL البَدَلُ -----	116
• ATFI BEYAN عطف البيان -----	117
• ATFI NESAK عطف النسق -----	117
• Atıf Harfleri حروف العطف -----	117
• İRAB الإعراب -----	119
• İsimlerde Mureb ve Mebnilik المعرب و المبني في الأسماء -----	120
• Fiillerde Mureb ve Mebnilik المعرب و المبني في الأفعال -----	121
• İsmelerde Merfu- Mensub – Mecerur-----	
• المرفوعات و المنصوبات و المجرورات -----	123
• CÜMLE TÜRLERİ أنواع الجمل ---	124
• EMSİLE TABLOSU الأمثلة المختلفة -----	126
• HEMZENİN YAZIMI كتابة همزة -----	127
• İBNU KELİMESİNİN YAZIMI كتابة همزة ابن وابنة -----	128
• BAZI EDATLAR أهم أدوات -----	129

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

Allah'a hamd ü senalar, efendimiz Muhammed Mustafa'ya, salât ü selamlar olsun.

Arapçanın, inanç ve kültürümüz açısından önemli malum! Diğer yandan Arapça bugün, yeryüzünde konuşulan en önemli ve yaygın dünya dillerinden biridir. Bu dilin önemi, arap ülkelerinin resmi dili olmasından öte, daha çok büyük bir inanç ve medeniyet dili olmasından kaynaklanmaktadır. Tarih boyunca bu dilin en önemli üstadlarının çoğunlukla, ana dili Arapça olmayan diğer müslüman halkalar arasında çıkmış olması da bunu gösterir.

Mısır el-Ezher Üniversitesi mezuniyetinden itibaren arapçadan çevriler yapmakta ve değişik seviyelerde Arapça dersleri vermekteyim. Bu eğitim öğretim süreci içinde, Arapça dilbilgisinin temel konularını, öğrencilerimiz için anlaşılır bir üslup ile özetleme ihtiyacı hasıl oldu. Bu ihtiyaca binaen, Arapça dilbilgisi konusunda yazılmış kaynakları da faydalanarak, elimizde bulunan bu Dilbilgisine Giriş kitabını hazırladım. Kitabın amacı Arapça dilbilgisini temel seviyede vermek olunca, konular, ayrıntılara çok fazla girilmeden, ama önemli hususlar da ihmal edilmeden örnekleriyle açıklanmıştır.

Dil, anlama, konuşma ve yazma itibariyle bir bütündür. Dolayısıyla Arapça öğreniminde gramerin yanısıra, kıraat ve muhadeseye de önem verilmelidir.

Yüce Mevla'dan bu mütevazı çalışmayı, kendi vechi kerimi için atılmış bir adım olarak kabul buyurmasını, Kuran dilinin taliplileri için faydalı kılmasını ve bizleri hayırlara ulaştırmasını niyaz ediyorum.

Mart, 2009
Oktay Yılmaz

HARFLER الحروف العربية

ا = elif	ط = tı
ب = be	ظ = zı
ت = te	ع = ayn
ث = (se) (peltek)	غ = ğayn
ج = cim	ف = fe
ح = hâ	ق = kaf
خ = (hı) (boğazdan)	ك = kef
د = dal	ل = lam
ذ = (zel) (peltek)	م = mim
ر = ra	ن = nun
ز = ze (keskin)	و = vav
س = sin	ه = he
ش = şın	لا = lamelif (lam ile elif harfinin birleşmiş halidir)
ص = sad	ی = ye
ض = dad	

Arapça yirmisekiz harften oluşur. لا (lamelif) müstakil bir harf değildir. Lam ve efifden oluşmuştur. Arapça harfler şemsi ve kameri olmak üzere ikiye ayrılır:

Şemis Harfler : Şemsi harflerle başlayan bir ismin başına (ال) takısı gelince lam harfi okunmaz. Lamdan sonraki harf şeddelenerek okunur. Bu harfler şunlardır:

ت ، ث ، د ، ذ ، ر ، ز ، س ، ش ، ص ، ض ، ط ، ظ ، ل ، ن

Örnek : الشَّمْسُ ، الصَّادِقُ ، الدَّارُ

Kameri Harfler : Kameri harfler ile başlayan kelimelerin başına (ال) takısı gelince lam cezimli okunur. Kameri harfler şunlardır:

أ، ب، ج، ح، خ، ع، غ، ف، ق، ك، م، ه، و، ي

Örnek : القَمَرُ ، العَيْنُ ، الكَلِمَةُ

Hareke ve İşaretler : Arapça harfleri içinde sesli harf bulunmadığından bunların okunuşu birtakım hareke ve işaretler yardımıyla gerçekleşir. Arapçada temel hareke ve işaretler şunlardır:

الفتحة - Fetha : َ şeklinde olup harfe e – a sesi vermektedir.

الكسرة - Kesra : ِ şeklinde olup harfe i – ı sesi vermektedir.

الضمة - Zamme: ُ şeklinde olup harfe u sesi vermektedir.

الجزم -Cezm : Harflerin üstüne konulan yuvarlak şekildeki bu sükun, harfin harekesiz olmasını sağlar.

الشدّة -Şedde : ّ şeklinde harfin üzerine gelen şedde o harfin iki kere okunmasını sağlar.

التنوين - Tenvin : Aslında sakin bir nun olan tenvin belirsiz isimlerin sonuna gelir. قَلَمٌ ، قَلَمًا gibi.

Uzatma harfleri: (و)Vav , (ي) ye ve (ا) elif uzatma harfleridir. Bunlar aynı zamanda illet harfleridir de.

KELİME VE KISIMLARI الكلمة و أقسامه

Arapçada, cümle içinde belli bir anlamı olan söze “kelime” denir.
Kelime üç kısımdan oluşur: İsim, fiil, harf.

İsim: Zamana bağlı olmaksızın kendi başına bir anlam ifade eden kelimedir.
الشجرة : ağaç, العلم : ilim, القلم : kalem ...

İsmin en belirgin alemleri tenvin alabilmesi, başına harfi cer ve lamı tarif (ال) gelebilmesi, müfred, mübteda, fail ve muzaf olarak gelebilmesidir.

Fiil: Zamana ve kişiye bağlı olarak bir işi veya oluşu bildiren kelimedir.
كَتَبَ : yazdı, يَكْتُبُ : yazıyor, أَكْتُبُ : yaz !

Fiilin alemleri: Fiilin başına ... لَمَّا، لَمْ، إِنْ، سَوْفَ، السَّيْنِ، قَدْ gibi harflerin gelebilmesidir.

Harf: Yalnız başına bir anlam ifade etmeyip, diğer kelimelerle beraber anlam ifade edebilen kelimedir.

فِي : de, da... (harfi cer), أَمْ : yoksa... (atıf harfi), أ : mi? (soru edatı)

Harflerin, harfi cer gibi bir kısmı amil olabilirken , قَدْ ve هَل gibi bir kısım harfler ise amil değildir.

Cümle: İki veya daha çok kelimedenden kurulmuş, tam mana ifade eden söz dizisine **cümle veya kelam** denir. Arapça da isim cümlesi ve fiil cümlesi olmak üzere iki tür cümle vardır.

İsim ile başlayan cümlelere isim cümlesi denilmektedir.

العلم نور : İlim, nurdur.

الجو بارد : Hava soğuktur.

Fiil ile başlayan cümlelere ise fiil cümlesi denilmektedir.

شَمَّ الرجلُ وردةً : Adam gül kokladı.

سَمِعْتُ النصيحة : Nasihatı dinledim.

(Cümle ve kısımlar ile ilgili bilgiler ileride ayrıntılı olarak gelecektir.)

أَسْمَاءُ الْإِشَارَةِ İŞARET İSİMLERİ

Yakın için kullanılan işaret isimleri:

هَذَا : bu

الجمع Çoğul	المثنى İkil	المفرد Tekil	
هؤلاء bunlar	هَذَانِ bu ikisi	هَذَا bu	المُذَكَّر Müzekker
هؤلاء	هَتَانِ	هَذِهِ	المؤنث Müennes

Uzak için kullanılan işaret isimleri:

ذَلِكَ : şu

الجمع Çoğul	المثنى İkil	المفرد Tekil	
أولئك şunlar	ذَانِكَ şu ikisi	ذَلِكَ şu	المُذَكَّر Müzekker
أولئك	تَانِكَ	تِلْكَ	المؤنث Müennes

Örnek:

هَذَا بَيْتٌ : Bu evdir.

ذَلِكَ مَسْجِدٌ : Şu camidir.

تِلْكَ بِنْتُ : Şu kızdır.

هؤلاء رجالٌ : Bunlar adamdır.

Mekân İçin Kullanılan İşaret İsimleri:

هُنَا : burada , burası

هُنَاكَ : orada, orası

هُنَالِكَ : orada, orası

تَمَّ : orada, orası. Bu isimler aynı zamanda “ vardır” anlamını da içerir.

Örneğin:

أُولَدُ هُنَا فِي الْغُرْفَةِ : Çocuk burada odadadır.

هُنَاكَ ثَلَاثَةُ كُتُبٍ : (Orada) üç kitap vardır.

الضمائر ZAMİRLER

Zamirler ismin yerini tutan marife kelimelerdir.

Munfasıl Zamirler (Ayrı Yazılan Zamirler) : أَنَا : sen, أَنْتَ : o , هُوَ : o
ben gibi ayrı yazılan zamirlerdir.

الجمع Çoğul	المتنى İkil	المفرد Tekil	
هُمْ onlar	هُمَا o ikisi	هُوَ o	الغائب Gaib
هُنَّ onlar	هُمَا o ikisi	هِيَ o	الغائبة Gaibe
أَنْتُمْ siz	أَنْتُمَا siz ikiniz	أَنْتَ sen	المخاطب Muhatab
أَنْتِنَّ siz	أَنْتُمَا siz ikiniz	أَنْتِ sen	لمخاطبة Muhataba
نَحْنُ (biz)	—	أَنَا (ben)	المتكلم Mutekellim

Örnek :

أَنَا صَالِحٌ : Ben, Salih'im.

هِيَ زَيْنَبٌ : O, Zeyneb'dir.

هُوَ أَحْمَدٌ : O, Ahmet'tir.

هُمَا خَالِدٌ وَ مَحْمُودٌ : O ikisi Halid ve Mahmud'dur.

هُمْ طُلَّابٌ : Onlar öğrencilerdir.

Mensub Munfasıl Zamirler: Bunlar genellikle mefulü bih olarak gelir.

الجمع Çoğul	المتنى İkil	المفرد Tekil	
إِيَّاهُمْ onları	إِيَّاهُمَا o ikisini	إِيَّاهُ onu	الغائب Gaib
إِيَّاهُنَّ onları	إِيَّاهُمَا o ikisini	إِيَّاهَا onu	الغائبة Gaibe
إِيَّاكُمْ sizi	إِيَّاكُمَا siz ikinizi	إِيَّاكَ seni	المخاطب Muhatab
إِيَّاكُنَّ sizi	إِيَّاكُمَا siz ikinizi	إِيَّاكَ seni	لمخاطبة Muhataba
إِيَّانَا bizi	---	إِيَّايَ beni	المتكلم Mütekellim

أَعْطَيْتُهُ إِيَّاهُ : Onu, ona verdim.

يُعَلِّمُهُ الْمُدِيرُ إِيَّاهُ : Müdür ona, onu öğretiyor.

Muttasıl Zamirler: Kelimeyle birleşen zamirlerdir.

الجمع Çoğul	المتنى İkil	المفرد Tekil	
ـَهُمْ	ـَهُمَا	ـهُ (onun...)	الغائب Gaib
ـَهُنَّ	ـَهُمَا	ـهَا	الغائبة Gaibe
ـَكُمْ	ـَكُمَا	ـَكَ (senin...)	المخاطب Muhatab
ـَكُنَّ	ـَكُمَا	ـَكَ	لمخاطبة Muhataba
ـَنَا	ـ	ـِي (benim...)	المتكلم Mütekellim

Zamirlerin kullanımına örnek:

قَلَمٌ : kalem	بَيْتٌ : ev
قَلْمُهُ : onun kalemi (müz.)	بَيْتُهُ : onun evi (müz.)
قَلْمُهَا : onun kalemi (mün.)	بَيْتُهَا : onun evi (mün.)
قَلْمُهُمْ : onların kalemi (müz.)	بَيْتُهُمْ : onların evi (müz.)
قَلْمُهُنَّ : onların kalemi (mün.)	بَيْتُهُنَّ : onların evi (mün.)
قَلْمُكَ : senin kalemin (müz.)	بَيْتُكَ : senin evin (müz.)
قَلْمُكِ : senin kalemin (mün.)	بَيْتُكِ : senin evin (mün.)
قَلْمُكُمْ : sizin kaleminiz (müz.)	بَيْتُكُمْ : sizin eviniz (müz.)
قَلْمِي : benim kalemim	بَيْتِي : benim evim
قَلْمُنَا : bizim kalemimiz.	بَيْتُنَا : bizim evimiz

Cümle içinde kullanımı:

- هَذَا قَلَمُ أَحْمَدَ : Bu, Ahmed'in kalemidir.
 هَذَا قَلْمُهُ : Bu, onun kalemidir.
 هَذَا قَلَمُ الطَّلَابِ : Bu, öğrencilerin kalemidir.
 هَذَا قَلْمُهُمْ : Bu, onların kalemidir.

Müstetir (Örtülü) Zamirler : Müstetir Zamir; açıkta görünmeyip zihnen takdir edilen zamirdir.

Mütellime delalet eden müstetir zamirler:

أَحْفَظُ الشِّعْرَ : Şiir ezberliyorum.

Bu cümlede أَحْفَظُ fiili muzaridir. Fiili muzarinin failini biz أَنَا (ben) olarak takdir etmek durumundayız. الشِّعْرَ kelimesi ise mefulu bih olarak mensubtur.

نَحْفَظُ الشِّعْرَ : Şiir ezberliyoruz.

نَحْفَظُ fiili muzari merfuudur. Ref alemeti zamme-i zahiredir. Fail müstetir zamirdir, نَحْنُ olarak takdir ediyoruz. الشِّعْرَ kelimesi mefulu bih, mensubtur. Nasb alemeti açık fethadır.

Muhataba delalaet eden müstetir zamir:

تَحْفَظُ الشِّعْرَ : Şiir ezberliyorsun.

Burada da örtülü faili أَنْتَ (sen) olarak takdir ediyoruz.

إِحْفَظِ الشِّعْرَ : Şiir ezberle. إِحْفَظِ emri hazırdır. Faili müstetir, takdiren أَنْتَ'dir. الشِّعْرُ mefulun bihdır.

Gaib için takdir edilen müstetir zamir :

قرأَ الدرسَ : Dersi okudu. قرأَ fiili mazidir. Faili müstetir, takdiren هُوَ 'dir. (o) . الدرسَ mefulun bihdır.

قرأتِ الدرسَ : Dersi okudu. قرأتِ Fiili mazi, ت müenneslik te'sidir. Fail müstetir, takdiren هِيَ'dir. الدرسَ mefulun bihtir.

أدوات الإستفهام SORU EDATLARI

أ : mi ?

هَلْ : mi ?

مَا : ne ?

مَنْ : kim ?

ماذا : ne, neyi ?

لماذا : niçin ?

مَتَى : ne zaman ?

أَيَّانَ : ne zaman? (gelecek zaman için kul.)

أَيْنَ : nerede ?

كَمْ : kaç? (sayı sorusu)

كَيْفَ : nasıl? (durum sorusu)

أَيْ : nasıl, ne zaman ?

أَيُّ : hangi, hangisi ?

Soru edatları أَيُّ dışında mebnidir. أَيُّ ise murebdir. Genellikle muzaf olarak kullanılır.

Soru edatı cümlelerin başında bulunur. Bazı örnekler:

أَأَنْتَ يُوْسُفُ؟ : Sen Yusuf musun?

نَعَمْ، أَنَا يُوْسُفُ : Evet, ben Yusuf'um.

هَلْ هَذَا كِتَابٌ؟ : Bu kitap mıdır?

لَا، هَذَا دَفْتَرٌ؟ : Hayır, bu defterdir.

مَنْ هَذَا؟ : Bu kim?

هَذَا عَلِيٌّ : Bu, Ali'dir.

أَيْنَ أَحْمَدُ؟ : Ahmet nerede?

أَحْمَدُ فِي الْبَيْتِ : Ahmet evdedir.

كَمْ كِتَابًا عَلَى الْمَكْتَبِ؟ : Masada kaç kitap var?

عَلَى الْمَكْتَبِ خَمْسَةٌ كُتُبٌ : Masada beş kitap vardır.

Yukarıdaki örnekte de görüldüğü gibi sayı sorusu için olan (كَمْ) den sonra müfret, mensub isim gelir.

Bir de çokluk (كَمْ) i vardır. Soru için değil, çokluk ifadesi için kullanılır.

Örneğin: كَمْ مِنْ كِتَابٍ قَرَأْتُ ! : Ben nice kitaplar okudum ! (Buna kem-i haberiye de denir).

أَيُّ كِتَابٍ هَذَا؟ : Bu hangi kitaptır?

هَذَا كِتَابُ الْفِقْهِ : Bu, fıkıh kitabıdır.

İstifhami inkari, yani soru edatından sonra olumsuzluk edatı bulunan soruların cavabında نعم ve لا yerine olumlu cevapta (بلى), olumsuz cevapta (كلاً) kullanılır.

أَمَا ذَهَبْتَ إِلَى الْمَدْرَسَةِ؟ : Okula gitmedin mi?

بلى، ذَهَبْتُ : Evet, gittim.

كلاً، مَا ذَهَبْتُ : Hayır, gitmedim.

أليسَ اللهُ بأحكمَ الحاكمين؟: “Allah hükmedenlerin en mükemmeli değil midir?” (Tin, 8)

Cevap “Evet, en mükemmeldir” anlamında بلى olarak gelir.

ظروف المكان YER ZARFLARI

Mekan yani yer zarfları fiilin gerçekleşme mekanını gösterir. أين؟ (nerede?) sorusunun cevabı olarak gelir.

أمام – أَمَامَ : önünde	وَسَطَ : orta
خَلْفَ : arkasında	تَجَاهَ : yön
فَوْقَ : üstünde	حِذَاءَ : hiza
تَحْتَ : altında	قَرَبَ : yakını
بَيْنَ : arasında	حَوْلَ : etrafı
وَرَاءَ : ötesinde	شَرْقَ : doğu
عِنْدَ : yanında	غَرْبَ : batı
يَمِينِ : sağ	جَنُوبَ : güney
يَسَارَ : sol	شِمَالَ : kuzey
جَانِبَ : yan	دَاخِلَ : iç
مُقَابِلَ : karşısında	خَارِجَ : dış
ذَاتَ الْيَمِينِ : sağa, sağda	مَكَانَ : yer
ذَاتَ الشِّمَالِ : sola, solda	عِنْدَ – لَدَى gibi yanında

Örnekler:

السَّيَّارَةُ أَمَامَ الْبَيْتِ	: Araba, evin önündedir.
الْوَلَدُ خَلْفَ الشَّجَرَةِ	: Çocuk, ağacın arkasındadır.
الْعُصْفُورُ فَوْقَ الْعُصْنِ	: Serçe, dalın üzerindedir.
الْكُرَّةُ تَحْتَ السَّرِيرِ	: Top, yatağın altındadır.
الْمُدْرَسُ بَيْنَ الطُّلَابِ	: Öğretmen, öğrencilerin arasındadır.
الْحَدِيقَةُ وَرَاءَ الْمَسْجِدِ	: Park, mescidin ötesindedir.
الْعَامِلُ عِنْدَ الْمَدِيرِ	: İşçi, müdürün yanındadır.

سرتُ جانبَ النَّهرِ : Nehrin kenarında yürüdüm.
إِستانبولُ في غربِ تركيا : İstanbul, Türkiye'nin Batı'sındadır.

Zarf edatları, cümle içinde muzaf konumunda bulunduğundan kendisinden sonraki kelimeyi muzafun ileyh olarak cer eder.

ZAMAN ZARFLARI ظروف الزمان

Zaman zarfları fiilin gerçekleştiği zamanı gösterir. متى؟ (ne zaman?) sorusunun cevabı olarak gelir.

يومَ : gün	ثانيةً : saniye
شهرَ : ay	دقيقةً : dakika
سنة- عاماً : yıl	وقتَ : vakit
ساعةً : saat	أبداً : ebedi
صباحاً : sabah	حينَ : ne zaman ki
ظهراً : öğle	نهاراً : gündüz
عصراً : ikindi	ليلاً : gece
مساءً : akşam	لحظةً : bir an
أسبوعاً : hafta	ليلةً : bir gece

Zarfı zaman ve zarfı mekân mefulü bihin iki kısımdır. İleride mefulün bih başlığı altında tekrar bu konuya değinilecektir.

Haftanın günleri - أيام الأسبوع :

Cumartesi	السَّبْت	1
Pazar	الأحد	2
Pazartesi	الاثنين	3
Salı	الثلاثاء	4
Çarşamba	الأربعاء	5
Perşembe	الخميس	6
Cuma	الجمعة	7

الشهور Aylar

	Hicri Aylar	Miladi Aylar	Miladi Aylar
Ocak	محرم	كانون الثاني	يناير
Şubat	صفر	شباط	فبراير
Mart	ربيع الأول	آذار	مارس
Nisan	ربيع الآخر	نيسان	أبريل
Mayıs	جمادى الأولى	آيار	مايو
Haziran	جمادى الآخرة	حزيران	يونيو
Temmuz	رجب	تموز	يوليو
Ağustos	شعبان	آب	أغسطس
Eylül	رمضان	أيلول	سبتمبر
Ekim	شوال	تشرين الأول	أكتوبر
Kasım	ذو القعدة	تشرين الثاني	نوفمبر
Aralık	ذو الحجة	كانون الأول	ديسمبر

فصولٌ Mevsimler

الرَّيْبَعُ	: İlkbahar
الصَّيْفُ	: Yaz
الخَرِيفُ	: Sonbahar
الشِّتَاءُ	: Kış

TAMLAMALAR:**İSİM TAMLAMASI الإضافة**

İsim tamlaması en az iki isimden oluşur.

بابُ البيتِ : evin kapısı
مضاف م. إليه

Burada البيت kelimesi, باب kelimesini tamlıyor. Dolayısıyla البيت kelimesi tamlayan, باب kelimesi ise tamlanandır. Arapçada, tamlanana muzaf, tamlayana da muzafun iley diyoruz. Örnekler:

سقفُ البيتِ : evin çatısı
مضاف م. إليه

سيارةُ المديرِ : müdürün arabası
مضاف م. إليه

ساعةُ الرجلِ : adamın saati
مضاف م. إليه

Önce muzaf, sonra muzafun ileyh gelir. Bu sıralamaya kesinlikle dikkat edilmelidir.

Muzafın harekesi cümle içindeki konumuna göre değişse de, muzafun ileyhi daima kesra ile harekelenir. Yani mecrurudur.

Muzaf nekre, muzafun ileyh marife olarak gelir. Muzafun ileyhin nekre olması durumunda, muzaf tahsis (mahsus olma) anlamı kazanır. Örnekler:

كتابُ طالبٍ : (herhangi) bir öğrencinin kitabı --- كتابُ الطالبِ : öğrencinin kitabı

إمامُ مسجدٍ : (herhangi) bir mescidin imamı --- إمامُ المسجدِ : mescidin imamı

ساعةُ ذهبٍ : (herhangi) altın bir saat --- ساعةُ الذهبِ : altın saat

Müfred kelime muzaf olunca sonundaki çift harekeden biri düştüğü gibi, müsna ve cemi müzekker salimlerin de nunları (ن) düşer.

Aşağıda görüleceği üzere muzaf durumundaki müfred **مُعَلِّمٌ** kelimesinden tenvin, ikil **مُعَلِّمَانِ** kelimesinden ve cemi müzekker **مُعَلِّمُونَ** kelimesinden de nunlar düşmüştür.

مُعَلِّمُ الْمَدْرَسَةِ	: okulun öğretmeni (müfred)
مُعَلِّمَاتُ الْمَدْرَسَةِ	: okulun iki öğretmeni (müsenna)
رَأَيْتُ مُعَلِّمِي الْمَدْرَسَةِ	: okulun iki öğretmenini gördüm.(müsna, nasb hali)
مُعَلِّمُوا الْمَدْرَسَةِ	: okulun öğretmenleri (cemi müzekker salim, ref hali)
رَأَيْتُ مُعَلِّمِي الْمَدْرَسَةِ	: okulun öğretmenlerine selam verdim.(cem müz. salim, nasb hali)

Zincirleme isim tamlamalarında yalnız sondaki muzafun ileyh **ال** takısı alır.

Örnek:

مِفْتَاحُ بَابِ الْبَيْتِ	: evin kapısının anahtarı
قَلَمُ مَدِيرِ الْمَدْرَسَةِ	: okulun müdürünün kalemi
بِنْتُ إِمَامِ الْمَسْجِدِ	: mescidin imamının kızı

(**بَعْدَ**) ve (**قَبْلَ**) muzaf olarak gelirler. Fetha üzere mebni olan bu kelimeler muzafun ileyhleri hafzedilince zamme üzere mebni olurlar.

قَرَأَ عَلِيٌّ مِنْ قَبْلُ	: Ali önceden okudu.
حَضَرَ أَحْمَدُ إِلَى الدَّرْسِ مِنْ بَعْدُ	: Ahmed derse sonradan geldi.

الصِّفَاتُ وَ الْمَوْصُوفُ SIFAT TAMLAMASI

Tabii olduğu kelimenin, nasıllık ve niceliğini bildiren kelimeye sıfat, nasıllığı bildirilen kelimeye mevsuf denir.

Sıfat tamlamasında sıfat, daima nitelediği isimden sonra gelir ve her bakımdan ona tabii olur. Dolayısıyla önce mevsuf, sonra sıfat gelir.

سَمِينٌ رَجُلٌ : şişman adam. Burada رَجُلٌ kelimesi mevsuf yani nitelenen, سَمِينٌ kelimesi ise sıfat yani niteliktir. Sıfata نات, mevsufa منوت da denir.

مَجْتَهُدٌ طَالِبٌ : çalışkan öğrenci
موصوف صفة

جَمِيلَةٌ بِنْتُ : güzel kız
موصوف صفة

نَظِيفٌ بَيْتٌ : temiz ev
موصوف صفة

كَبِيرٌ مَسْجِدٌ : büyük camii
موصوف صفة

Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi sıfat daima mevsuftan sonra gelir ve onunla aynı harekeyi taşır. Örnekler:

جَاءَ الطَّالِبُ المَجْتَهُدُ : Çalışkan öğrenci geldi.
كَلَّمْتُ الطَّالِبَ المَجْتَهُدَ : Çalışkan öğrenciyle konuştum.
سَلَّمْتُ عَلَى الطَّالِبِ المَجْتَهُدِ : Çalışkan öğrenciye selam verdim.

Sıfat her bakımdan mevsufuna uymakla beraber gayri akil(yani insan dışındaki) çoğulun sıfatı müfred müennes olarak gelir. Örnek:

فِي الشَّارِعِ سَيَّارَاتٌ كَثِيرَةٌ : Caddede birçok araba var.
عِنْدِي أَقْلَامٌ جَمِيلَةٌ : Bende birçok güzel kalem var.
فِي إِسْتَنْبُولَ مَسَاجِدٌ كَبِيرَةٌ : İstanbul’da bir çok büyük camii var.
فِي المَكْتَبَةِ كُتُبٌ مُفِيدَةٌ : Kütüphanede birçok faydalı kitap var.

Akıllı varlıklar yani insanlar için kullanılan çoğul kelimelerin sıfatları ise “sıfat her konuda mevsufuna uyar” kuralı gereğince yine çoğul olarak gelir. Örnek cümleler:

جَاءَ طِفْلٌ صَغِيرٌ : Küçük bir çocuk geldi.
رَأَيْتُ طِفْلاً صَغِيراً : Küçük bir çocuk gördüm.

- جاءت طفلة صغيرة : Küçük bir kız çocuğu geldi.
 جاء أطفال صغار : Küçük çocuklar geldi.
 جاءت طفلات صغيرات : Küçük kız çocukları geldi.

بعض حروف الجرّ HARFİ CERLER VE ANLAMLARI

İsmin başına gelerek sonunu cer eden harflere, harfi cer denir. Harfi cerin sonunu cer ettiği kelimeye, mecur denir. Yirmiye yakın harfi cer vardır. Bunlardan en çok kullanılanlar şunlardır:

- ب : - ile, için, sebebiyle, e, a, de, da ... gibi anlamlarda kullanılır.
 كتبت الرسالة بالقلم : Mektubu kalem ile yazdım.
 أكلت بالملعقة : Kaşık ile yedim.

- من : den, dan anlamlarında kullanılır.
 تخافُ الفأرة من القط : Fare kediden korkar.
 مشيتُ من الدار إلى المدرسة : Evden okula yürüdüm.

- إلى : e, a, -ye ... gibi anlamlarda kullanılır.
 ذهب خالد إلى البيت : Halit eve gitti.
 القراءة أحب إلي من الحديث : Okumak benim için konuşmaktan daha güzeldir.

- عن : den, dan, tarafından gibi anlamlarda kullanılır.
 رضي الله عن المؤمنين : Allah müminlerden razı oldu (olsun!)
 بيتي بعيد عن المدرسة : Evim okula uzaktır.

- على : üzerinde, üzerine, - rağmen, e, a ... gibi anlamlarda kullanılır.
 الكتاب على الرف : Kitap raftadır.
 عليك أن تجتهد كثيراً : Çok çalışman gerekir!

- في : de, da, içinde gibi anlamalara gelir.
 الطالب في المدرسة : Öğrenci okuldadır.

وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَاةٌ : ‘Sizin için kısasta hayat vardır’. (Bakara,179)

ل : için, dolayı, sebebiyle gibi anlamlarda kullanılır.

الْحَمْدُ لِلَّهِ : Hamd, Allah’adır.

سَافَرْتُ لِلتِّجَارَةِ : Ticaret için yolculuk yaptım.

ك : gibi, benzer anlamlarında kullanılır.

عَلِيٌّ كَالْأَسَدِ : Ali, aslan gibidir.

صَرَخَ الرَّجُلُ كَأَسَدٍ : Adam, aslan gibi kükredi.

حَتَّى : -ceye kadar, ta ki gibi anlamlarda kullanılır.

بَدَلَ الرَّجُلُ مَالَهُ حَتَّى آخِرِ لَيْرَةٍ : Adam malını son lirasına kadar harcadı.

سَهَرْتُ حَتَّى الصَّبَاحِ : Sabaha kadar uyumadım.

رُبَّ : olur ki, muhtemeldir ki, belki, nice gibi anlamlarda kullanılır.

رُبَّ رَجُلٍ عَاقِلٍ لَا مَالَ لَهُ : Nice akıllı kimseler vardır ki malı yoktur.

رُبَّ عَالِمٍ فَاضِلٍ لَقِيتُهُ : Nice faziletli alimlerle karşılaştım!

Başka harfî cerler de vardır. Örneğin kaseim için kullanılan, و (vav) ve تَ (te) gibi. واللهِ , باللهِ , تاللهِ : Vallahi, billahi, tallahi.

المعرفة والنكرة MARİFE VE NEKRE

Belirli bir kişiyi veya şeyi gösteren isme marife (belirli) isim denilir. Nekre (belirsiz) ise belirsiz bir kişi veya şeyi gösteren isimdir.

رَأَيْتُ الرَّجُلَ : “Adamı gördüm” cümlesinde رَجُلٌ kelimesinin başına belirlilik takısı olan ‘el’ (ال) geldiğinden dolayı marifedir.

رَأَيْتُ رَجُلًا : “Adam gördüm” cümlesi ise, herhangi bir marifelik özelliğine sahip olmadığından nekredir.

Marife İsimler Şunlardır:

Alem (Özel İsimler) : أحمدُ، إستانبول، الكعبة ...

Harf-i Tarifli İsimler(ال) : الكتاب، البيت، العلم ...

Zamirler : هُوَ، أنا، أنتَ، قلمُها، كتابُكَ ...

İşaret İsimleri : هَذَا، هذه، ذَلِكَ، هؤلاء ...

İsmi Mevsuller : الذي، التي، الذين ...

İzafetle Marifelik Kazanan İsimler: قلمُ المدرّس، بابُ الغرفة ...

İSİMLERDE MÜZEKKERLİK- MÜENNESLİK**التذكير و التانيث في الأسماء****İsimlerde tenis yani müenneslik alameti şunlardır:**

1- Kapalı ta (ة): Ta'u marbuta (مربوطة) veya ta'u tenis de denilir.

نظيفة — نظيفٌ : temiz

مؤنث — متكر

طالبة : (bayan) öğrenci, مهندسة : (bayan) mühendis, حقيبة : çanta

2- Elif-i Memdude: (الممدودة) ki ismin sonunda (اء) şeklinde yazılan elifdir.

أحمر — حمراء : kırmızı

أبيض — بيضاء : beyaz

أحسن — حسناء : güzel

أعرج — عرجاء : topal

Özellikle renk ve beden kusurlarını bildiren kelimelerin müennesleri elifi memdude ile gelmektedir. Elifi memdudeler kelimenin aslından değildir ve elifi memdude ile gelen isimler gayri munsariftir.

3- Elif-i Maksura (المقصورة) : Kısa Elif: İsmi sonunda (عِ) şeklinde yazılan elifdir.

عطشان — عطشى : susuz

جوعان — جوعى : aç

ملآن — ملآى : dolu

أكبر — كبرى : en büyük

Elif-i maksura da kelimenin aslından değildir. Maksura isimler de gayri munsariftir.

Tenis alemeti bulunmadığı halde müennes olan isimler:

1- Kadınlara verilen özel isimler:

زينب ، مريم ، عائشة

2- Dişi varlıkları gösteren cins isimler:

أتان : dişi eşek , أخت : kız kardeş , أم : anne

3- Bedenin çift azaları:

عين : göz , رجل : ayak , أذن : kulak

4- Ülke, şehir ve kabile isimleri:

تركيا ، الشام ، قریش

5- Rüzgâr ve çeşitli ateş isimleri:

نار : ateş , سعيير : şiddetli ateş , دبور : batı rüzgarı

6- Canlı fakat akıl sahibi olmayan topluluk isimleri:

حَمَامٌ : güvercin(ler), عَنَمٌ : koyun(lar) , إِبِلٌ : deve(ler).

Müennes İsimlerin Kısımları:

1- **Hakiki Müennes:** Tenis alameti bulunsun veya bulunmasın gerçek dışı varlıkları gösteren isimlerdir.

مَرْأَةٌ : kadın, زَيْنَبُ , مَرْيَمُ : kız

2- **Lâfzî Müennes:** Tenis alameti olan müzekker isimlerdir.

مُعَاوِيَةُ , حَمْزَةُ , أُسَامَةُ , خَلِيفَةُ

3- **Semaî Müennes:** Tenis alameti olmayan cansız varlıklardan müennes olarak kabul edilen isimlerdir.

حَرْبٌ : savaş , نَفْسٌ : can , شَمْسٌ : güneş

Mübalağa için gelen فَعَالَةٌ vezninin sonundaki ة dişilik için değil, mübalağa içindir.

عَلَامَةٌ : allame / çok bilgili, رَحَالَةٌ : çok gezen, نَسَابَةٌ : soy bilgini

المفرد و المثنى و الجمع TEKİL, İKİL, ÇOĞUL

Müfred: Tek bir varlığa delalet eden kelimeye denir.

عَلِيٌّ : Ali (bir kişi) , بَيْتٌ : (bir) ev , قَلَمٌ : (bir) kalem ...

Müsna (Tensiye) : İki varlığa delalet eden kelimeye denir.

قَلَمَانٌ - قَلَمَيْنِ : iki kalem

وَلَدَانٌ - وَلَدَيْنِ : iki çocuk

كِتَابَانٌ - كِتَابَيْنِ : iki kitap

حَقِيبَتَانِ - حَقِيبَتَيْنِ : iki çanta

Cemi: İki den fazla varlığa delalet eden kelimedir.

مُؤَسَّلِمُونَ : (erkek) Müslümanlar , مُؤَسَّلِمَاتٌ : (kadın) Müslümanlar

مُهَنْدِسِينَ : (erkek) mühendisler , مِهَنْدِسَاتٍ : (bayan) mühendisler

أَقْلَامٌ : kalemler, كُتُبٌ : kitaplar

Son harfleri illet harflerinden hali müfred kelimelerin ref hali zamme (ُ-), nasb hali fetha (-), cer hali kesra (-) ile olur.

İkillerin ref hali kelimenin sonuna (ان) gelmesi, nasb ve cer hali ise (يْنِ) gelmesi ile olur.

Cemi müzekker salim kelimelerin ref halleri kelimenin sonunun (ون) gelmesi, nasb ve cer halleri ise kelime sonunun (يْنَ) gelmesi şeklinde olur.

Cemi müennes salim kelimelerin sonu ise ref halinde (تِ), nasb ve cer halinde ise (تِ) şeklinde gelir.

Müfred, müsna ve cemi kelime içinde kullanımı:

(Tekil) :

جاءَ مدرِّسٌ : Bir öğretmen geldi. (ref hali)

رأيتُ مدرِّساً : Bir öğretmen gördüm. (nasb hali)

سلمتُ على مدرِّسٍ : Bir öğretmene selam verdim. (cer hali)

(İkili) :

جاءَ مدرِّسان : İki öğretmen geldi. (ref hali)

رأيتُ مدرِّسين : İki öğretmen gördüm (nasb hali)

سلمتُ على مدرِّسين : İki öğretmene selam verdim (cer hali)

Cemi müzekker salim: (Müzekker çoğul)

جاءَ مدرِّسون : Öğretmenler geldi. (ref hali)

رأيتُ مدرِّسين : Öğretmenleri gördüm. (nasb hali)

سلمتُ على مدرِّسينَ : Öğretmenlere selam verdim. (cer hali)

Cemi müennes salim : (Müennes çoğul)

جاءتُ مدرِّساتُ : Öğretmenler geldi. (ref hali)

رأيتُ مدرِّساتٍ : Öğretmenleri gördüm. (nasb hali)

سلمتُ على مدرِّساتٍ : Öğretmenlere selam verdim. (cer hali)

Kırık Çoğul - (جَمْعُ الْمُكْسَّرِ) : Tekil kelimenin yapısında değişiklik yapılarak elde edilen çoğuldur. Cemi mükesser kelimelerin belli vezinleri olsa da bunların yapımı belli bir kaideye göre değil, semaîdir. Kurala değil, nakle dayanır. Kırık çoğulların azlığı ve çokluğu gösteren çeşitli vezinleri mevcuttur.

Azlık Çoğulu – (جَمْعُ الْقَلَّةِ) : Üçten dokuza kadar olan çoğula delalet eder.

Dört vezni vardır. Bunlar:

1- أَفْعُلُ Vezni:

نَهْرٌ – أَنْهْرُ : nehir

شَهْرٌ – أَشْهَرُ : ay

نَفْسٌ – أَنْفَسٌ : nefis, can

2- أَفْعَالُ Vezni:

وَرَقٌ – أَوْرَاقٌ : yaprak

طِفْلٌ – أَطْفَالٌ : çocuk

قَلَمٌ – أَقْلَامٌ : kalem

3- أَفْعِيلَةٌ Vezni:

طَعَامٌ – أَطْعَمَةٌ : yemek

مِثَالٌ – أَمْتَلَةٌ : misal

زَمَانٌ – أَزْمَنَةٌ : zaman

4- فِعْلَةٌ Vezni:

غِلْمَةٌ – غِلْمَةٌ : delikanlı

إِخْوَةٌ – أَخٌ : kardeş

فَتْيَةٌ – فِتْيَةٌ : genç

Çokluk Çoğulu – (جَمْعُ الْكَثْرَةِ): Birçok vezni vardır. Bunlardan bazıları şunlardır.

فَعْلٌ Vezni:

خَضْرَاءٌ – خُضْرٌ : yeşil

عَمِيَاءٌ – عَمِيٌّ : ama, kör.

حمرء - حمراء : kırmızı

فعل : Vezni:

كتاب - كُتِبَ : kitap

طريق - طُرُق : yol

رسول - رُسُل : elçi

فعل : Vezni:

أمم - أُمَّة : ümmet

جملة - جمل : cümle

صورة - صُور : resim

فعل : Vezni:

جريح - جَرِحَ : yaralı

أسير - أُسِرَ : esir

ميت - مَيِّت : ölü

فعل : Vezni:

تاجر - تَجَّار : tacir

كاتب - كَاتِب : yazar

حاكم - حَكَّام : hakim, yönetici

فعل : Vezni:

رياح - رِيح : rüzgar

جبل - جِبَال : dağ

بحر - بَحَار : deniz

فعل : Vezni:

قلب - قَلْب : kalp

علم - عِلْم : ilim

عين - عَيُون : göz

أحمد في السجن أشهراً وحامدٌ شهوراً : Hapiste Ahmet birkaç ay, Hamit aylarca kaldı.

سهرتُ أعيون و نامتُ عيونُ لأمورٍ تكون أو لا تكون : Olacak ve olmayacak işler için (birkaç) göz uyanık kaldı, (birçok) göz uyudu.

الألوان RENKLER

Müennes :

Çoğul / Müzekker :

	Müennes :	Çoğul / Müzekker :
Beyaz	بيضاء	أبيض / ج بيض
Siyah	سوداء	أسود / ج سُود
Kırmızı	حمراء	أحمر / ج حُمْر
Sarı	صفراء	أصفر / صُفْر
Yeşil	خضراء	أخضر / خُضْر
Mavi	زرقاء	أزرق / زُرْق
Esmer	سَمراء	أسمر / سُمْر
Kumral	شقرَاء	أشقر / شُقْر
Mor	بنفسجيّة	بنفسجي - مور
Lacivert	أرجوانيّة - كُحليّة	أرجواني - كُحلي
Kestane rengi	كستنائيّة	كُسنائي
Pembe	وردية	وَردي
Kahverengi	قهوائيّة - بنيّة	قَهوائي - بنيّ
Gri	رماديّة	رَمادي
Turuncu	بُرتقاليّة	بُرتقالي
Elâ	عسليّة	عَسلي (يميل إلى البني)

Örnek cümleler:

- 1- ما لون اللبن ؟ : Süt ne renktir?
 - اللبن أبيض : Süt bayazdır.
- 2- ما لون الليمون ؟ : Limonun rengi nedir?
 - الليمون أصفر : Limon sarıdır.
- 3- ما لون السماء ؟ : Gökyüzünün rengi nedir?
 - السماء زرقاء : Gökyüzü mavidir.
- 4- ما لون السبورة ؟ : Yazı tahtasının rengi nedir?
 - السبورة بيضاء : Tahta beyazdır.
- 5- ما لونك ؟ : Senin (teninin) rengin ne?
 - لوني أسمر : Rengim esmerdir.
- 6- قميص أحمد أزرق و قميص علي أخضر : Ahmed'in gömleği mavi, Ali'nin gömleği yeşildir.
- 7- عندي حذاء أسود و حقيبة سوداء : Ben de siyah ayakkabı ve siyah çanta var.
- 8- سيارة علي حمراء : Ali'nin arabası kırmızıdır.

الأفعال FİİLER

Arapçada başlıca üç sığa (kip) vardır. Geçmiş zaman (mazi), geniş zaman (muzari) ve emir.

الفعل الماضي MAZİ FİİL

İşin geçmiş zamanda yapıldığını gösteren fiile, mazi fiili denir.

جَرَى الْوَلْدُ : Çocuk koştı.

وَقَفَ الرَّجُلُ : Adam durdu.

جَاءَتِ الْبِنْتُ : Kız geldi.

Filli mazinin çekim tablosu:

ذهب : gitti

Çoğul	İkil	Tekil	
الجمع	المثنى	المفرد	
ذَهَبُوا	ذَهَبَا	ذَهَبَ	الغائب
ذَهَبْنَ	ذَهَبَتَا	ذَهَبَتْ	الغائبة
ذَهَبْتُمْ	ذَهَبْتُمَا	ذَهَبْتَ	المخاطب
ذَهَبْتُنَّ	ذَهَبْتُنمَا	ذَهَبْتِ	لمخاطبة
ذَهَبْنَا	–	ذَهَبْتُ	المتكلم

Fiil, meçhul çekiminde de aynı ekleri alır:

ذُهِبَ – ذُهِبَا – ذُهِبُوا .. : Gidildi.

ذُهِبَ إِلَى الْبَيْتِ : Eve gidildi.

كُتِبَ الدَّرْسُ : Ders yazıldı.

Geçmiş zaman (-di'li geçmiş zaman) anlamında kullanılır.

كَتَبَ الدَّرْسَ : Dersi yazdı.

قَرَأَ الْكِتَابَ : Kitabı okudu.

Mazi ما ile olumsuz yapılır.

مَا كَتَبَ : yazmadı

مَا ذَهَبَ : gitmedi

Mazinin başına (قد) gelince tahkik ifade eder, maziye (miş'li) geçmiş zaman anlamı verir.

قَدْ صَدَقَ : (Kesinlikle) Doğru söylemiştir.

قَدْ عَلِمَ : (Kesinlikle) Bilmiştir.

Mazi fiil dua için kullanılırsa muzari anlamı kazanır.

غفر الله لك : Allah seni bağışlasın!

عفى الله عنك : Allah seni affetsin!

الفعل المضارع MUZARİ FİİL

Muzari şimdiki zamanı, geniş zamanı ve gelecek zamanı gösterir.

يلعب الولد : Çocuk oynuyor.

أغسل وجهي : Yüzümü yıkıyorum

نقرأ القرآن : Kuran okuyoruz.

Fiili muzarinin çekim tablosu:

يذهب : gidiyor

Çoğul	İkil	Tekil	
الجمع	المثنى	المفرد	
يَذْهَبُونَ	يَذْهَبَانِ	يَذْهَبُ	الغائب Gaib
يَذْهَبْنَ	تَذْهَبَانِ	تَذْهَبُ	الغائبة Gaibe
تَذْهَبُونَ	تَذْهَبَانِ	تَذْهَبُ	المخاطب Muhatab
تَذْهَبْنَ	تَذْهَبَانِ	تَذْهَبِينَ	لمخاطبة Muhataba
نذهبُ	–	أذهبُ	المتكلم Mutekellim

Muzarii meçhul de aynı ekleri alarak çekilir.

يُذْهَبُونَ – يُذْهَبَانِ – يُذْهَبُ : gidilir....

Fiili Muzari, şimdiki zaman, geniş zaman ve gelecek zamanı içerir.

Muzarinin başındaki (قَدْ) ihtimal ifade eder.

قد يضرب : dövülebilir

قد يذهب : gidebilir

Muzarii (لا) ve (ما) ile olumsuz yapılıdır. (ما) genellikle şimdiki zaman, (لا) gelecek zamanı olumsuz yapmak için kullanılsa da, birbiri yerine kullanıldığı da olur.

ما يكتب : yazmıyor

ما يعلم : bilmiyor

لا يفهم : anlamaz

لا يسأل : sormaz

Muzarinin başına (لَنْ) gelince onun sonunu nasb edip, manayı gelecek zamanda tekitli olumsuzza çevirir.

لَنْ يَقْبَلَ : asla kabul etmeyecek

لَنْ يَذْهَبَ : asla gitmeyecek

لم muzariyi cizm eder ve manayı mazi olumsuzza çevirir.

لم يقرأ : okumadı

لم يسمع : işitmedi

لَمَّا henüz anlamındadır. Muzarinin başına gelip sonunu cezmeder.

لَمَّا يَذْهَبُ : henüz gitmedi

لَمَّا يجلسُ : henüz oturmadı

Muzarinin başına gelen سوف ve س istikbal harfleridir. Gelecek zaman bildirir. س yakın, سوف uzak gelecek için kullanılır.

سأذهب إلى البيت : Eve gideceğim.

سوف أسافر إلى أنقرة : Ankara'ya yolculuk yapacağım.

Fiili Muzarinin Başına Lam (ل) Getirilerek Tekid Edilmesi:

Muzari başına lam getirilerek tekid edilebilir:

إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا : “Muhakkak biz, elçilerimize mutlaka yardım edeceğiz.” (Mümin, 51)

Fiili Muzarinin Sonuna Nun (ن) Getirilerek Tekid Edilmesi:

Fiili muzari sonuna şeddeli veya şeddesiz nun getirilerek de tekid edilebilir. Aynı şekilde emir fiilinin de tekidi mümkündür. Muzari fiili nun ile tekid edilince gelecek zaman anlamı kazanır.

(şeddeli) : والله لأَسْعِينُ إِلَى الْخَيْرِ

(şeddesiz) : والله لأَسْعِينُ إِلَى الْخَيْرِ

“ Vallahi, mutlaka ve mutlaka hayıra koşacağım (onun için çalışacağım) ”!

أفعال الخمسة MUZARİ’NİN BEŞ SİGASI

Muzarinin şu beş sigasında bulunan nunlar (ن) nasb ve cezm halinde düşer.

Beş siga :

يفعلون — يفعلان

تفعلون — تفعلان

تفعلين —

Muzarinin “nunu nisve” ile birleşen iki sigası ise mebnidir. Bunlar gaibe ve muhataba çoğul sigalarıdır: **تفعلن و يفعلن**

Mensub Muzarinin Çekimi:

لَنْ يَذْهَبَ : gitmeyecek

الجمع Çoğul	المثنى İkil	المفرد Tekil	
لَنْ يَذْهَبُوا	لَنْ يَذْهَبَا	لَنْ يَذْهَبَ	الغائب Gaib
لَنْ يَذْهَبْنَ	لَنْ تَذْهَبَا	لَنْ تَذْهَبَ	الغائبة Gaibe
لَنْ تَذْهَبُوا	لَنْ تَذْهَبَا	لَنْ تَذْهَبَ	المخاطب Muhatab
لَنْ تَذْهَبْنَ	لَنْ تَذْهَبَا	لَنْ تَذْهَبِي	لمخاطبة Muhataba
لَنْ نَذْهَبَ	—	لَنْ أَذْهَبَ	المتكلم Mütakellim

Meczum muzarinin çekimi:

لَمْ يَذْهَبْ : gitmedi

Çoğul	İkil	Tekil	
الجمع	المتنى	المفرد	
لَمْ يَذْهَبُوا	لَمْ يَذْهَبَا	لَمْ يَذْهَبْ	الغائب Gaib
لَمْ يَذْهَبْنَ	لَمْ تَذْهَبَا	لَمْ تَذْهَبْ	الغائبة Gaibe
لَمْ تَذْهَبُوا	لَمْ تَذْهَبَا	لَمْ تَذْهَبْ	المخاطب Muhatab
لَمْ تَذْهَبْنَ	لَمْ تَذْهَبَا	لَمْ تَذْهَبِي	لمخاطبة Muhataba
لَمْ نَذْهَبْ	–	لَمْ أَذْهَبْ	المتكلم Mütেকellim

EMİR FİİL فعل الأمر

Emir, bir şeyin olmasını veya yapılmasını istemektir. Emri hazır, muzariden yapılır. Atılan muzari harfinden sonraki harf sakınse emrin başına hemze getirilir. Hemzenin harekesi aynul fiilin harekesine göre belirlenir. Aynul fiilin harekesi zamme ise hemze de zamme olur. Fetha veya kesra ise hemze kesra ile harekelenir. Atılan muzari harfinden sonraki harf sakın değilse, hemze getirilmez. Emrin müfred müzekker sigası daima meczum olur.

Örnek:

ذَهَبَ – يَذْهَبُ – اذْهَبْ

دَخَلَ – يَدْخُلُ – ادْخُلْ

عَلَّمَ – يُعَلِّمُ – عَلِّمْ

إِذْهَبْ : git!, اَدْخُلْ : gir!, عَلِّمْ : öğret!

Emri Hazırın Çekimi:

إِذْهَبْ : Git!

الجمع Çoğul	المثنى İkil	المفرد Tekil	
إِذْهَبُوا	إِذْهَبَا	إِذْهَبْ	المخاطب Muhatab
إِذْهَبْنَ	إِذْهَبَا	إِذْهَبِي	لمخاطبة Muhataba

Emri Gaibin Çekimi:

لِيَذْهَبْ : gitsin!

الجمع Çoğul	المثنى İkil	المفرد Tekil	
لِيَذْهَبُوا	لِيَذْهَبَا	لِيَذْهَبْ	Müzekker
لِيَذْهَبْنَ	لِيَذْهَبَا	لِيَذْهَبْ	Müennes

Nehiy – النهي : Bir şeyin yapılmamasını istemeye veya yasaklamaya nehiy denir.

Nehyi Hazırın Çekimi:

لا تَذْهَبُ : gitme!

الجمع Çoğul	المثنى İkil	المفرد Tekil	
لا تَذْهَبُوا	لا تَذْهَبَا	لا تَذْهَبُ	Müzekker
لا تَذْهَبْنَ	لا تَذْهَبَا	لا تَذْهَبِي	Müennes

Nehyi Gaibin Çekimi:

لا يَذْهَبُ : gitmesin !

الجمع Çoğul	المثنى İkil	المفرد Tekil	
لا يَذْهَبُوا	لا يَذْهَبَا	لا يَذْهَبُ	Müzekker
لا يَذْهَبْنَ	لا تَذْهَبَا	لا تَذْهَبُ	Müennes

FİİL HAKKINDA BİLGİLER:

Malum- Meçhul:

Malum Fiil - (Etken Fiil) : Faili bilinen, belli olan fiillere denilir.

الْقَلَمُ الطَّالِبُ كَسَرَ : Öğrenci kalemi kırdı.
Meful - Fail - Malum fiil

الْبَابُ الْبِنْتُ فَتَحَتْ : Kız kapıyı açtı.
Meful - Fail - Malum fiil

Meçhul Fiil- (Edilgen Fiil) : Faili belli olmayan, mefulünü naibi fail merfu olarak alan fiildir.

الْقَلْمُ كُسِرَ : Kalem kırıldı.
Naibi fail- meçhul fiil

الْبَابُ فُتِحَ : Kapı açıldı.
Naibi fail- meçhul fiil

Lazım – Müteaddi :

Lazım – (Geçişsiz) : Mefulü bihi doğrudan doğruya almayıp ancak harfi cerler vasıtasıyla alan fiilerdir. Bu durumda failin yaptığı iş, bir mefule geçmeyip failin üzerinde kalır.

الْفِرَاشِ نَامَ الْوَلَدُ فِي : Çocuk yatakta uyudu.
Lazım fiil

الْكُرْسِيِّ جَلَسَ الْعَامِلُ عَلَى : İşçi sandalyeye oturdu.
Lazım fiil

Müteaddi- (Geçişli) : Nefulü bihini doğrudan doğruya harfi cersiz olarak alabilen fiildir. Bu durumda failin işi kendi üzerinde kalmayıp mefule etki eder.

الْمَاءِ شَرِبَ الرَّجُلُ : Adam su içti.
müteaddi fiil

Mutavaat- (Dönüşlülük) : Müteaddi fiilin lazım fiile dönüşmesidir. Müteaddi fiil mutavaatı yapılıncaya mefulü lazım fiilin faili olur.

التلاميذ المُدْرَسُ جَمَعَ : Öğretmen öğrencileri topladı.
Meful - Fail - Müteaddi fiil

التلاميذ اجتمع : Öğrenciler toplandı. (Mutavaatı yapılmış fiili)
Fail - Lazım fiil

قطعتُ الماءَ : Suyu kestim.

إنقطع الماءُ : Su kesildi. (Mutavaatı yapılmış fiili)

Aldığı Mefulu Bihe Göre Fiiller:

1- Tek Mefulü Bih Alan Fiiller: Bunlar anlam tamam olduğu için tek mefulü bih ile yetinirler. Örneğin:

قرأتُ الكتابَ : Kitabı okudum: قرأتُ fiil ve fail, الكتابَ mefulü bihtir. Bu cümlede mana tek meful ile tamam olduğu için başka bir mefule ihtiyaç kalmamıştır.

2- İki Mefulü Bih Alan Fiiller: Tek meful ile mana tamam olmadığı için ikinci bir meful alırlar. Bu fiiller ikiye ayrılır:

a- Aslen mübteda ve haber olan iki kelimeyi, iki meful olarak alan fiiller. Zann, yakın ve tahvil fiilleri böyledir.

Zann Fiilleri: ظنّ - خال - زعم - حسب - جعل - عدّ - هبّ

Örnek:

ظنّ الكسولُ التَّجَاحَ سهلاً : Tembel, başarıyı kolay zannetti.
2. meful - 1. meful

Yakın Fiilleri: علم - رأى - وجد - درى - تعلم

Örneğin:

رأى الطالبُ العلمَ نافعاً : Öğrenci ilmi faydalı gördü (bildi).
2. mef. - 1. mef.

Tahvil (Dönüşüm) Fiilleri : جعل - رد - صير - وهب - اتخذ - ترك

Örneğin:

صير المثلُ الطينَ تمثالاً : Heykeltraş balçığı heykele dönüştürdü.
2. mef. - 1. mef.

b- Aslen mübteda ve haber olmayıp iki mefulü alan fiiller : منح، وهب، :
علم، فهم، منع أعطى، كسا، سأل، ألبس :

Örneğin:

عقلًا : Allah, insana akıl verdi.
2. mef. - 1. mef.

3- **Üç Meful Alan Fiiller:** - أرى- أخبر- أنبأ- أعلم - نبأ - حدث - :
Bunlar bildirdi, haber verdi, gösterdi anlamlarına gelen fiillerdi.

Örnek:

أرئيتُ العلمَ نافعاً : Ona ilmin faydalı olduğunu gösterdim.
Burada أرئيتُ fiili mazi, ta (التاء) mahallen mefru fail, ha (هاء), zamiri, malahhen mensub 1. meful, العلمَ 2. meful, نافعاً 3. meful.

أَسْمَاءُ الْأَفْعَالِ FİLİMSİ İSİMLER

Bazı isimler belli bir zamanı göstermeleri ve fiilin amelini işlemeleri nedeniyle fillere benzerler. Ancak bunlar fiillerin alemetlerini almazlar. Mebnidirler:

1- Fiili Mazi Anlamındaki İsimlerine Örnek:

هَيَّاتَ : uzak oldu, شَتَّانَ : ayrıldı, سَرَّعَانَ : hızlandı, شَكَّانَ : hızlı

2- Fiili Muzari İsimlerine Örnek:

أَهٍ : Elem ve üzüntü ifadesidir. Acı çekiyorum anlamındadır.

بِخٍ : Güzel buluyorum, iyi karşılıyorum anlamında kullanılır.

وَيٍ : Şaşıyorum anlamındadır.

بِجَلٍ : Yeter anlamındadır.

3- Fiili Emir İsimlerine Örnek:

دُونِكَ : al !

رَوَيْدِكَ : ağır ol !

هَلَمْ	: gel !
صَهْ	: sus !
آمِينَ	: kabul et !
إِلَيْكَ	: uzaklaş !
حَذَار	: sakın !

الإِسْمُ المَوْصُولُ İSMİ MEVSUL

İsmi Mevsul: Anlamı kendisinden sonra gelen cümle ile açıklanan ve bu cümleyi başka bir cümleye bağlayan marife bir isimdir.

مَا	: ki o şey ...
مَنْ	: ki o kimse...
الَّذِي	: ki o ...

الجمع Çoğul	المثنى İkil	المفرد Tekil	
الَّذِينَ	الَّذَانِ	الَّذِي	المُذَكَّر Müzekker
الَّذِي	الَّتِي	الَّتِي	المؤنث Müennes

الولدُ الَّذِي فِي البَيْتِ هُوَ أُخِي : Evdeki çocuk benim kardeşimdir.
أَحْتَرُمُ المَرْءَ الَّذِي يَعْلَمُنِي : Bana öğreten kişiye saygı duyarım.

Sıla Cümlesi: İsmi mevsullerden sonra gelen cümleye sıla cümlesi denir.

مَنْ – مَا – أَيُّ : Bunlar müşterek ismi mevsullerdir. Çekimleri yoktur.

مَنْ : İnsanlar için kullanılır.

يَحْتَرُمُ الطَّالِبُ مَنْ يُعَلِّمُهُ : Öğrenci kendisine öğretene hürmet eder.

أَكْرَمْتُ مَنْ فِي البَيْتِ : Evde bulunana ikram ettim.

مَا : Gayri akil varlıklar için kullanılır.

عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ : “İnsana bilmediğini öğretti.”(Alak, 5)
 قرأتُ ما في الكتابِ : Kitaptakini okudum.

أيُّ : murebdir. مَنْ ve ما yerine de kullanılır. Müennesi أَيَّةٌ dür.
 أَعْلَمُ أَيُّهُمْ هُوَ شَجَاعٌ : Hangisinin cesur olduğunu biliyorum.
 تَكَلَّمَ مَعَ أَيِّ الرِّجَالِ هُوَ أَفْضَلُ : En faziletli adam ile konuş!

Aid Zamiri: Sıla cümlesini ismi mevsule bağlayan zamire denir. Aid zamiri bariz, müstetir veya mahzuf olarak gelebilir.

خَمَسْتَنِي الْقِطُّ الَّذِي ضَرَبْتُهُ : Dövdüğüm kedi beni ısırıldı.
 هـ bariz aid zamiridir.

الإِسْمُ İSİM

Zamana bağlı olmaksızın kendi başına bir anlamı olan kelimelere isim denir.

İsimlerin Bölümleri: İsimler köklerine göre ikiye ayrılır:

Camid- (جامدٌ) : Bir varlığa isim olarak verilmiş olup, başka kelimedenden türememiş kelimedir.

رَأْسٌ : baş

عَيْنٌ : göz

رَجُلٌ : adam

Müştak – (مشتقٌ) : Bir fiil veya diğer bir isimden türeyen kelimedir.

فَتَّاحٌ – مِفْتَاحٌ : anahtar – (açtı fiilinden)

مَطْبَخٌ – مَطْبَخٌ : mutfak – (pişirdi fiilinden)

لَعِبٌ – مَلْعَبٌ : oyun yeri – (oyladı fiilinden)

Son Harflerine Göre İsimler:

1-Sahih İsim- (الإِسْمُ الصَّحِيحُ): Son harfinde illet harfi bulunmayan isimdir. Bu isimler iraplarını zahiri olarak açıktan alırlar.

أَسَدٌ : aslan

قَلَمٌ : kalem

سَحَابٌ : bulut

2- **Maksur İsim** - (الإسم المقصور) : Son harfi şeklinde yazılan elif olup, elifden önceki harfin harekesi meftuh olan isimdir.

فَتًى : genç

مَعْنَى : mana

مُسْتَشْفَى : hastane

Maksur isimler irabını takdiri olarak alır. Yani alması gereken hareke açıktan konamadığı için zihnen takdir edilir. Örneğin :

جاءَ الفتى (Genç geldi) : جاءَ الفتى kelimesi fail ve merfudur. Ref alemeti ise elifi maksure üzerine takdir edilen mukadder zammedir.

رأيتُ الفتى (Genci gördüm) : رأيتُ الفتى kelimesi bu cümlede mefulü bih olması nedeniyle mensubtur. Nasb alemeti elif üzerine takdir edilen mukadder fethadır.

مررتُ بالفتى (Gence uğradım) : مررتُ بالفتى kelimesi bu cümlede mecrur isimdir. Cer alemeti, elifi mukaddere üzerine takdir edilen mukadder kesradır.

3- **Menkus İsim** – (الإسم المنقوص) Son harfi (ي) olup, bir önceki harfinin harekesi kesra olan isimdir.

المفتي : müftü

القاضي : kadı, hakim

المُنَادِي : münadi, bağırın

Menkus isimin irabı: Ref halinde kelime sonuna zamme takdir edilir.

جاءَ القاضي (Hakim geldi) : جاءَ القاضي kelimesi fail ve dolayısıyla merfudur. Ref alemeti ye üzerine takdir edilen mukadder zammedir.

هذا قاضٍ عادلٌ (Bu adil bir hakimdir) cümlesinde قاضٍ haber olarak merfudur. Ref alemeti ise ye üzerinde takdir edilen zammedir. Telaffuz zorluğu nedeniyle ye hafzedilerek yerine tenvin getirilmiştir.

Nasb hali: Ya fetha aldığı için lafzidir.

رأيتُ القاضي يحكمُ بينَ الناسِ (Hakimi insanlar arasında hükmederken gördüm) : رأيتُ القاضي mefulü bih mensubtur. Nasn alemeti olarak sonuna zahiri fetha almıştır.

رَأَيْتُ قَاضِيًا : رأيتُ قاضيًا (Bir hakim gördüm) mefulu bih mensubtur. Nasb alemeti ise zahiri fethadır.

Cer halinde ya üzerine kesra takdir edilir.

سَلَّمْتُ عَلَى الْقَاضِي : سلمتُ على القاضي (Hâkime selam verdim)

4- **Memdud İsim-** (الإِسْمُ الْمَمْدُود) Sonunda zaid eliften sonra elifi memdude (ء) bulunan isimdir. İrabı sahih isim gibidir. Gayri munsarfitirler.

السَّمَاءُ : gök

الصحراءُ : sahra

الحمراءُ : kırmızı

الْجُمْلَةُ CÜMLE

İki veya daha çok kelimedenden kurulmuş, tam mana ifade eden söz dizisine cümle denir. Arapça da isim cümlesi ve fiil cümlesi olmak üzere iki tür cümle vardır:

İsim Cümlesi: Bir durumu, bir varlığın nasıl olduğunu haber verir, bir hüküm bildirir. İsim cinsinden bir kelime ile başlar.

الْبَيْتُ نَظِيفٌ : Ev temizdir.

السَّيَّارَةُ سَرِيعَةٌ : Araba hızlıdır.

القِصَّةُ طَوِيلَةٌ : Hikâye uzundur.

Fiil Cümlesi: Genellikle zamana bağlı olayları anlatır ve fiil ile başlar.

قَرَأَ الطَّالِبُ الْكِتَابَ : Öğrenci kitabı okudu.

قَطَفْتُ زَهْرَةً : Çiçek kopardım.

ذَهَبَ الرَّجُلُ إِلَى الْبَيْتِ : Adam eve gitti.

İSİM CÜMLESİ الْجُمْلَةُ الْإِسْمِيَّةُ

İsim cümlesinde, söze kendisiyle başlanan kelimeye mübteda (المبتدأ) denilir. Mübteda, isim cümlesinin öznesidir. Öznenin durumunu haber veren kelimeye haber (الخبر) denilir. Haber isim cümlesinin yüklemidir.

Mübteda daima marife, haber ise nekiradır. Mübteda ve haber merfudurlar.

البابُ مفتوحٌ : Kapı açıktır.

المبتدأ الخبرُ
المرأةُ عجوزةٌ : Kadın yaşlıdır.
المبتدأ الخبرُ

البيتُ نظيفٌ : Ev temizdir.
المبتدأ الخبرُ

Mübteda özne, haber yüklemidir.

(Mübteda – Haber başlığı altında bu konu daha ayrıntılı olarak gecelektir.)

FIİL CÜMLESİ الْجُمْلَةُ الْفَعْلِيَّةُ

Fiil cümlesi fiil ile başlar. Yapılan, yapılmakta olan veya yapılacak olan bir işi anlatır.

Fiil cümlesinde esas unsur, fiil ile bu fiili işleyen faildir. Mübteda isim cümlesinin öznesi olduğu gibi, fail de fiil cümlesinin öznesidir. Fail daima merfudur. Müfred kelimenin ref hali zamme iledir.

الرجلُ جلسَ : Adam oturdu.
فاعل فعل

الطفلُ يلعبُ : Çocuk oynuyor.
فاعل فعل

الورقُ سقطَ : Yaprak düştü.
فاعل فعل

(Bu konu ayrıntılı olarak ileride fail bahsinde gelecektir.)

المفعول به **MEFULU BİH** / **NESNE** / **FiİL CÜMLESİNDE**

Fiilin yaptığı işten etkilenen lafza, mefulu bih denir.

أغلق الرجل الباب : Adam kapıyı kapattı.
فعل فاعل المفعول به

ركبت القطار : Trene bindim
فعل فاعل المفعول به

Yukarıdaki cümle nesne olmadan tam bir mana ifade etmez. Neyi sorusunun cevabı mefulu bih ile verilir.. Yani mefulu bih, fiilin işinden etkilenen lafızdır. Mefuller mensubattandır. Müfred kelimenin nasb alameti fethadır.

Not: Fiil cümle başında gelirse, daima müfred olur.

كتب الطالب الدرس : Öğrenci dersi yazdı.
فعل فاعل المفعول به

كتب الطلاب الدرس : Öğrenciler dersi yazdılar.
فعل فاعل المفعول به

الأسماء الخمسة **BEŞ İSİMİN İRABI**

Şu beş ismin irabı harf ile olur. Bunların ref hali vav (و) , nasb hali elif (ا) , cer hali ye (ي) ileidir.

Beş İsim:

أب : baba

أخ : kardeş

حم : kayınpeder

ذو : sahip

فو : ağız

Örnek:

1 - هَذَا أَبوكَ : Bu senin babandır. هَذَا mübteda, أَبوكَ haber. Haber konumundaki أَبوكَ vav ile ref olmuştur.
 رأيتُ أباكَ : Senin babanı gördüm. رأيتُ fiil ve fail, أباكَ meful, أباكَ elif harfi ile nasb olmuş.
 سلمتُ على أبيكَ : Babana selam verdim. سلمتُ fiil ve fail, على أبيكَ car mecrurdur. على أبيكَ Ye ile mecrur olmuş.

2- ذو- (sahip) kelimesinin kullanımına örnek.

أحمدُ ذو مالٍ : Ahmed mal sahibidir. (Ref hali)
 رأيتُ ذا مالٍ : Mal sahibi gördüm. (Nasb hali)
 سلمتُ على ذي مالٍ : Mal sahibine selam verdim. (Cer hali)

Müennesi ذاتٌ olarak gelir. Örneğin;

زينبُ ذاتُ جمالٍ : Zeyneb, güzellik sahibidir (güzeldir)
 عائشةُ ذاتُ علمٍ : Aişe, ilim sahibidir.

المرفوعاتُ MERFULAR

الفاعلُ FAIL

Fail : Fiil cümlesindeki öznedir. Genellikle fiilden sonra gelir ve işi yapanı gösterir. Hükümü refdir. Yani daima merfu olur.

الرجلُ ماتَ : Adam öldü.
 Fail - Fiil

البنْتُ تلعبُ : Kız oynuyor.
 Fail - Fiil

المدرّسُ جاءَ : Öğretmen geldi.
 Fail - Fiil

المرأةُ قرأتُ الكتابَ : Kadın kitabı okudu.
 Meful - Fail - Fiil

Fiil ile fail arasında müzekkerli müenneslik açısından uyum vardır.

Fail tensiye ve cem de olsa fiil başta geldiği sürece müfred olarak gelir.

قال الرجل – قال الرجلان – قال الرجال : Bir adam dedi, iki adam dedi, birçok adam dedi.

نائب الفاعل NAİBİ FAİL

Naibi fail meçhul fiillerde failin yerine geçen mefule denir. Meful naibi fail olunca merfu olur.

فَتَحَ الرَّجُلُ الْبَابَ : Adam kapıyı açtı.
m.bih.- fail- fiil

فُتِحَ الْبَابُ : Kapı açıldı.
n.fail- meç. fiil

عَلَّمَ الْمُدْرَسُ التِّلْمِيذَ الْقِرَاءَةَ : Öğretmen öğrenciye okuma öğretti.
2. mef.- 1. mef.- fail- fiil

عُلِّمَ التِّلْمِيذُ الْقِرَاءَةَ : Öğrenciye okuma öğretildi.
mef. -n.fail- fiil

Lazım fiillerde car ve mecrur naibi fail olur.

جَلَسَ الطَّلَابُ فِي الصَّفِّ : Öğrenciler sınıfta oturdu.

جُلِسَ فِي الصَّفِّ : Sınıfta oturuldu.

Car ve mecrur yoksa masdar naibul fail olur.

قَالَ الرَّجُلُ قَوْلًا جَمِيلًا : Adam güzel bir söz söyledi.

قِيلَ قَوْلٌ جَمِيلٌ : Güzel söz söylendi.
mas.

Zaman zarfı naibi fail olabilir.

صُمْنَا رَمَضَانَ : Ramazan orucunu tuttuk.

صِيمَ رَمَضَانَ : Ramazan orucu tutuldu.

Mekan zarfı naibi fail olabilir.

جَلَسَ الرَّجُلُ أَمَامَكَ : Adam senin önünde oturdu.

جُلِسَ أَمَامَكَ : Senin önün oturuldu.

n.fail – mec. Fail

المُبْتَدَأُ الْخَبْرُ مَبْتَدَأُ وَ هَابER

Mübteda; isim cümlesinin kendisiyle başladığı isimdir ve merfudur.

العِلْمُ نَافِعٌ : İlim faydalıdır.
المُبْتَدَأُ الْخَبْرُ

المُعَلِّمَانِ مُخْلِصَانِ : İki öğretmen ihlaslıdır.
المُبْتَدَأُ الْخَبْرُ

التَّلَامِيذُ مُجْتَهِدُونَ : Öğrenciler çalışkandır.
المُبْتَدَأُ الْخَبْرُ

Haber; isim cümlesinin ikinci kısmıdır. Mübtedanın nasıl ve ne durumda olduğunu haber verir. Merfudur.

الرَّجُلُ فَاضِلٌ : Adam faziletlidir.
المُبْتَدَأُ الْخَبْرُ

الطَّلَابُ نَاجِحُونَ : Öğrenciler başarılıdır.
المُبْتَدَأُ الْخَبْرُ

الأقْلَامُ جَمِيلَةٌ : Kalemler güzeldir.
المُبْتَدَأُ الْخَبْرُ

Haber genellikle nekre olur ve mübtedadadan sonra gelir. Mübteda ve haber arasında müzekkerlik, müenneslik; müfredlik ve cemi olma bakımlarından uyum vardır. Ancak mübteda gayri akil bir isimin çoğulu olursa, haber müfred müennes olarak gelir.

الْكَتُبُ مُفِيدَةٌ : Kitaplar faydalıdır.
المَبْتَدَأُ الْخَبَرُ

الْبُيُوتُ جَمِيلَةٌ : Evler güzeldir.
المَبْتَدَأُ الْخَبَرُ

Haberin Öne Geçtiği Yerler:

1) Mübteda nekre olup, haber zarf veya car-mecrur (şibhi cümle) olursa.

عِنْدِي كِتَابٌ : Yanımda bir kitap vardır. (Zarf)
المَبْتَدَأُ الْخَبَرُ

فِي حَقَائِبِي قَلَمٌ : Çantamda kalem vardır. (Car- Mecrur).
المَبْتَدَأُ الْخَبَرُ

2) Haber soru ismi olursa.

مَنْ أَنْتَ؟ : Sen kimsin?
المَبْتَدَأُ الْخَبَرُ

كَيْفَ حَالُكَ؟ : Nasılsın?
المَبْتَدَأُ الْخَبَرُ

Not: Soru isminden sonra gelen kelime zarf, harfi cerli isim veya fiil ise, bunlar mübteda olamayacağından, soru isimi mübteda olur.

مَنْ جَاءَ؟ : Kim geldi?
المَبْتَدَأُ الْخَبَرُ

مَنْ فِي الْبَيْتِ؟ : Evde kim var?
المَبْتَدَأُ الْخَبَرُ

3) Mübteda da habere ait bir zamir bulunursa.

فِي الدَّارِ صَاحِبُهَا : Evde sahibi var.
المَبْتَدَأُ الْخَبَرُ

لِلْعَامِلِ جَزَاءُ عَمَلِهِ : İşçinin çalışmasının karşılığı vardır.
المَبْتَدَأُ الْخَبَرُ

4)Mübteda da hasr (özellik veya hükmün kendisine ait olması) kastedilirse.

ما عَالِمٌ إِلَّا اللَّهُ : Allah'tan başka alim yok.
المبتدأ الخبر

إِنَّمَا الشَّاعِرُ الْبُخْتَرِيُّ : Şair ancak Buhteri'dir.
المبتدأ الخبر

Haberin Geliş Şekilleri:

1) Müfred Haber:

a) Müfred isim:

العلمُ نافعٌ : İlim faydalıdır.

b)Sıfat terkibi:

زَيْنَبُ بِنْتُ جَمِيلَةَ : Zeyneb güzel bir kızdır.

c)İzafet terkibi:

هذا أَبُو خَالِدٍ : Bu, Halid' in babasıdır.

d) Şibh-i izafe:

هذا الرَّجُلُ أَبُو عَلِيٍّ : Bu adam, Ali'nin babasıdır.

e) Şibh-i fiil:

أَخْوَكَ ذَاهِبٌ إِلَى الْحَدِيقَةِ : Kardeşin bahçeye gidiyor.

2)Cümle Olan Haber:

a) İsim cümlesi:

عَلِيٌّ أَبُوهُ مُهَنْدِسٌ : Ali'nin babası mühendistir.
المبتدأ الخبر

b) Fiil cümlesi:

الطَّالِبُ يَدْرُسُ الطِّبَّ : Öğrenci tıp okuyor.
المبتدأ الخبر

c) Şart cümlesi:

الكَرِيمُ إِنْ تُكْرِمُهُ يُكْرِمُكَ : Cömere ikram edersen sana ikram eder.
المبتدأ الخبر

3) Şibh Cümle Olan Haber :

a) Zarflar:

أَحْمَدُ عِنْدَكَ : Ahmet senin yanındadır..

b) Harfi cer ve mecur ile:

العصفورُ على الشجرة : Serçe ağacın üstündedir.

Mübtedanın Geliş Şekilleri:

a) Müfred kelime olarak:

العلمُ مفيدٌ : İlim faydalıdır.

b) Müevvel mastar olarak:

أن تصوموا خيرٌ لكم : Oruç tutmanız sizin için daha hayırlıdır.

c) Zaid harfi cerli isim olarak gelebilir:

هل عندكم من أحدٍ : Yanınızda herhangi bir kimse var mıdır?

Mübtedanın Nekra Olması: Mübteda umumilik ve hususilik bildirince nekre olarak gelir

1) Mübtedanın umumilik ifade etmeside şöyle olur:

a) Kelimenin ifade ettiği bütün bireyler kastedilince.

إنسانٌ خيرٌ من بهيمةٍ : İnsan (bütün insanlar) hayvandan daha üstündür.

b) Soru edatından sonra gelince

هل أحدٌ في الدار : Evde kimse var mı?

c) Olumsuzluk edatından sonra gelince

ما جاهلٌ بيننا : Aramızda cahil yoktur.

2) Mübteda şunlarla hususilik kazanır:

a) Sıfatla:

صَدِيقٌ كَرِيمٌ زَارَنَا : Cömert bir dost bizi ziyaret etti.
المبتدأ الخبر

b) İzafetle:

زِيَادَةُ خَيْرٍ خَيْرٌ : Hayrın çoğu hayırdır.
المبتدأ الخبر

c) Şibhi fiil, fail veya meful aldığında:

عَلَّمَ بِاللَّهِ خَيْرٌ : Allah'ı bilmek hayırlıdır.
بالله kelimesi, عَلَّمَ mastarının mefulu bihidir.

Mübteda ile haber arasına zamirul fasl: (ayırma zamiri) gelebilir.

الرَّجُلُ هُوَ الْكَرِيمُ : O adam, cömerttir.
Haber- z. Fasl- müb.

İNNE (إِنَّ) VE BENZERLERİ

إِنَّ ve benzerleri, isim cümlesinin önüne gelip, mübedayı kendisine isim olarak nasb, haberini de ref eder. Bunlar: لَعَلَّ ، لَيْتَ ، لَكِنَّ ، كَأَنَّ ، أَنْ ، إِنَّ ،

إِنَّ: Tekit ve pekiştirme harfidir.

إِنَّ السَّيَّارَةَ سَرِيعَةٌ : Gerçekten araba hızlıdır.

haberi ismi

إِنَّ الشَّارِعَ مُزْدَحِمٌ : Şüphesiz cadde kalabalıktır.

haberi ismi

إِنَّ gibi tekit harfidir. İsim cümlesinin manasını mastara çevirir.

عَلِمْتُ أَنَّ الرَّجُلَ كَاذِبٌ : Adamın yalancı olduğunu bildim.

haberi ismi

عَلِمْتُ أَنَّ الْإِمْتِحَانَ صَعَبٌ : Sınavın zor olduğunu bildim.

haberi ismi

كَأَنَّ: Teşbih yani benzetme harfidir.

كَأَنَّ الْكِتَابَ أُسْتَاذٌ : Kitap, öğretmen gibidir.

haberi ismi

كَأَنَّ الْقَمَرَ مِصْبَاحٌ : Ay, sanki lamba gibidir.

haberi ismi

لَكِنَّ: İstidrak yani düzeltme harfidir.

الْبَيْتُ جَدِيدٌ لَكِنَّ أَتَانَهُ قَدِيمٌ : Ev yeni ama eşyası eskidir.

haberi ismi

كَثُرَ الْعِنَبُ لَكِنَّ ثَمَنَهُ مُرْتَفِعٌ : Üzüm bol ancak fiyatı yüksektir.

haberi ismi

لَيْتَ: Temenni harfidir. Hiç olmayacak veya olması zor işler için kullanılır.

لَيْتَ الشَّبَابَ عَائِدٌ : Keşke gençlik geri dönseydi!

haberi ismi

لَيْتَ أَبِي حَيًّا : Keşke babam sağ olsaydı!
haberi ismi

لَعَلَّ : Tereci yani ümit etme, umma, bekleme bildirir.
لَعَلَّ الْجَوَّ جَمِيلٌ : Muhtemelen hava güzel olacak!
haberi ismi

لَعَلَّ الْمُدِيرَ مَوْجُودٌ فِي عُرْفَتِهِ : Umarım müdür odasında mevcuttur!
haberi ismi

(إِنَّ)' nin Kesra Okunduğu Yerler:

1) Cümle başında:
إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرَ الذُّنُوبَ جَمِيعًا : Allah bütün günahları bağışlar.
(Zümer,53)

2)(قال) ve türeşlerinden sonra gelince:
قُلْ : إِنَّ اللَّهَ وَاحِدٌ : “Allah birdir” de!

3)Sıla cümlesinin başında bulunduğu:
أَتْنَيْتُ عَلَى الَّذِي إِنِّي أَحْتَرَمُهُ : Saygı duyduğum kimseyi övdüm.

4)Yemin, cevap cümlesinin başında geldiğinde:
وَاللَّهِ إِنَّ الْمُسْلِمِينَ أُمَّةٌ وَاحِدَةٌ : Vallahi, müslümanlar tek bir millettir.

5)Hal cümlesinin başında bulunduğu:
سَافِرَ الرَّجُلُ وَإِنَّهُ يَرْكَبُ الطَّائِرَةَ : Adam uçağa binerek seyahat etti.

(إِنَّ)' nin Hemzesinin Fetha Okunduğu Yerler:

1)Fail cümlesinin başında bulunduğu:
بَلَّغْنِي أَنْكَ ذَاهِبٌ :Gideceğinin haberi bana ulaştı.

2)Naib-i fail cümlesinin başında bulunduğu:
سُمِعَ أَنَّ الرَّجُلَ عَالِمٌ :Adamın alim olduğu duyuldu.

3)Meful cümlesinin başında bulunduğu:

أَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ يَرْزُقُنِي : Allah'ın beni rızıklandığını biliyorum.

4)Harf-i cerden sonra geldiğinde:

أَمَنْتُ بِأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ : Muhammed'in Allah'ın resulü olduğuna iman ettim.

5)Muzafun ileyhin başında gelince:

إِجْلِسْ حِينَ أَنْي جَالِسٌ : Ben oturduğum zaman sen de otur!

(إِنَّ) ve benzerleri (مَا) ile bitişince kendilerinden sonra ki kısım, mübteda ve haber olmak üzere merfu olur. Fiil cümlesinin önünde de gelebilirler.

إِنَّمَا الْحَيَاةُ جِهَادٌ : Hayat ancak cihaddır.
المبتدأ الخبر

إِنَّمَا أَحْمَدُ يُسَافِرُ غَدًا إِلَى أَنْقَرَةَ : Ahmet yarın Ankara'ya gidiyor.
المبتدأ الخبر

(Fiil cümlesi)

إِنَّمَا الْعِلْمُ نُورٌ : İlim ancak nurdur.
المبتدأ الخبر

لِيَتِمَّ السُّرُورُ دَائِمٌ : Keşke mutluluk daim olsaydı.
المبتدأ الخبر

(إِنَّ) ve benzerleri tahfif de edilebilir. (Şeddesiz gelebilir) Bu durumda amel etmezler ve fiil cümlesinin önüne gelebilirler.

إِنَّ عَلِيَّ لِعَالِمٌ : Muhakkak ki Ali, alimdir.
المبتدأ الخبر

NAKIS FİİLER الأفعال الناقصة

(كان) VE BENZERLERİ

Yalnız failleri ile bir oluş bildirmeyen ve başka bir kelimeye ihtiyaç duyan fiillere nakıs fiil denir. Bunlar daha çok yardımcı fiil olarak kullanılırlar.

(كان) ve benzer nakıs fiiller, isim cümlesinin önüne gelir ve isim cümlesinin mübtedasını kendisine isim olarak alıp ref hali üzere bırakır, haberini de haber olarak alıp nasb ederler.

Nakıs Fiiller:

كَانَ : “idi” anlamındadır
لَيْسَ : “değil ” anlamında olumsuz
صَارَ : bu grup durum değişikliği bildirir. أَصْبَحَ : أَضْحَى : أَمْسَى : ظَلَّ : بَاتَ :
مَا زَالَ : devamlılık bildirirler مَا بَرَحَ : مَا فَتَى : مَا انْفَكَّ :
مَا دَامَ : zaman zarfı olarak kullanılır

Örnek cümleler:

كَانَ ve benzerleri isim cümlelerinin başlarına gelerek, ismini ref, haberini nasb eder.

المَرِيضُ نَائِمٌ : Hasta uyuyor.
Haber Mübteda

كَانَ الْمَرِيضُ نَائِمًا : Hasta uyuyordu.
Haberi İsmi

كَانَ الزَّحَامُ شَدِيدًا : Kalabalık çok idi.
Haberi İsmi

لَيْسَ الْجَوُّ حَارًّا : Hava sıcak değildir.
Haberi İsmi

لَيْسَ الْعَامِلُ نَشِيطًا : İşçi çalışkan değildir.
Haberi İsmi

صَارَ الرَّجُلُ فَقِيرًا : Adam fakir oldu.
Haberi İsmi

صَارَ الْبَرْدُ قَارِسًا : Soğuk şiddetlendi.

أَصْبَحَ الْمُدِيرُ مُشْتَغَلًا : Müdür meşgul oldu.

أَصْبَحَ الْجَوُّ مُمَطَّرًا : Hava yağışlı oldu.

ظَلَّ الشَّارِعُ مُزْدَحِمًا : Cadde kalabalıklaştı.

ظَلَّ الْمَطْرُ غَزِيرًا : Yağmur çoğaldı.

أَضْحَى الضَّبَابُ كَثِيفًا : Sis yoğunlaştı.

أَضْحَى الْعَمَامُ كَثِيفًا : Bulutlar çoğaldı.

كَانَ (كَانَ)'nin mazi, muzari ve emri çekilir.

كَانَ الْجَوُّ حَارًّا أَمْسًا : Dün hava sıcaktı.
Hbr. İsmi

يَكُونُ الْعَالِمُ صَالِحًا : Alim, salih olur.
Hbr. İsmi

كُنْ صَابِرًا عَلَى الْمَصَائِبِ : Musibetlere karşı sabırlı ol!
Hbr. İsmi

(كَان) bazen tam fiil olarak da kullanılır. Bu durumda haber almaz.

أَيْنَمَا تَكُونُوا يُدْرِكْكُمُ الْمَوْتُ : Nerede olursanız olun, ölüm size yetişir.
İsmi

(Nisa, 78) - Cümle burada haber almamıştır.

كَانَ Emri hazır veya şart cümlesi olduğu durumlarda genellikle tam fiil olur.

لَيْسَ : **Olumsuzluk bildirir. Değil anlamındadır. Sadece mazisi çekildiği için camidir.**

لَيْسَ الْفَقْرُ عَارًا : Fakirlik ayıp değildir.

Hab. İsm.

لَسْتُ جَائِعًا : Aç değilim.

Hab. İsm.

صَارَ ve benzerleri **durum değişikliği bildirir. Bunlar tam çekimli fiillerdir.**

صَارَ الثَّمَرُ نَاضِجًا : Meyve olgunlaştı.

أَصْبَحَ الْمَجْرِمُ مَحْكُومًا : Suçlu mahkum oldu.

أَمْسَى الْعَامِلُ مُتْعَبًا : İşçi yoruldu.

ظَلَّ الْعَنْدَلِيبُ مُغْرَدًا : Bülbül öttü.

بَاتَ الْقَمَرُ طَالِعًا : Ay doğdu.

أفعالُ الإستمرارِ DEVAMLILIK FİİLLERİ

Bu fiiller كَان ve benzerleri gibi isim cümlesinin başına gelerek isimlerini ref, haberlerini nas ederler. Bunlar:

ما إنْفَكَّ - ما فَتَى - ما بَرَحَ - ما زَالَ

Bu fiiler başlarında bulunan (ما) olumsuzluk değil, devam anlamı ifade eder.

Pratikte daha çok ما بَرَحَ - ما زَالَ kullanılır.

Bu fiillerin sadece mazi ve muzarisi kullanılır.

Örnek cümleler:

ما زَالَ الْحَرُّ شَدِيداً : Sıcaklık hala fazladır.

ما زَالَ السَّفَرُ مُفِيداً : Yolculuk yapmak faydalıdır.

ما بَرَحَ الْمَرِيضُ نَائِماً : Hasta hala uyumakta.

ما بَرَحَ الصِّدْقُ طَرِيقَ النِّجَاةِ : Doğruluk daima kurtuluş yoludur.

ما فَتَى نَتِيجَةُ الْإِمْتِحَانِ مَجْهُولَةً : İmtihanın sonucu hala belli değil.

لا يَنْفَكُ الْجَاهِلُ مُصِرّاً عَلَى عِنَادِهِ : Cahil kimse inadında daima direnir.

ما دام : Zaman zarfı olan nakıs fiildir.

أَعْبُدُ اللَّهَ مَا دُمْتُ حَيًّا : Hayatta olduğum sürece Allah'a ibadet ederim.

تُحْتَرَمُ مَا دَامَ خُلُقُكَ كَرِيماً : Ahlakın güzel olduğu sürece ikram görürsün.

تَصَدَّقْ عَلَى الْفُقَرَاءِ مَا دُمْتَ غَنِيًّا : Zengin olduğun sürece fakirlere sadaka ver.

ما دام' nin başında bulunan (ما) olumsuzluk için değil, zaman bildiren mastar (ما)'sıdır.

(لَيْسَ)' YE BENZEYEN HARFLER

(ما - لا - إن - لات) : Bu harfler (لَيْسَ) gibi isim cümlesinin önüne gelerek, hem manasını olumsuz yapar hem de ismini ref, haberini nasb eder. Fakat bunların amel etmesinin birtakım şartları vardır:

- ما ve إن' nın amel etmesinin şartı bunların isimlerinin haberlerinden önce gelmesidir. لا' nın amel etmesinin şartı ise, bu iki şarta ilaveten, mamülünün

iki nekra olarak gelmesidir. لات 'nin amel etmesinin şartı da, isim veya haberinden birisinin ismi zaman olarak gelmesidir.

ما الطالبُ مُجتهداً : Öğrenci çalışkan değildir.
Hab. İsmi

ما الحصونُ منعةً : Kaleler koruyucu değildir.
Hab. İsmi

لا شارعٌ مُزدحمٌ : (Hiçbir) cadde kalabalık değildir.
Hab. İsmi

لا بيوتٌ نظيفةٌ : (Hiçbir) ev temiz değildir.
Hab. İsmi

إن عليٌّ كاذباً : Ali, yalancı değildir.
Hab. İsmi

إن القصورُ شاهقةٌ : Saraylar yüksek değildir.
Hab. İsmi

لات وقت راحةٍ : Dinlenme vakti değildir.
Hab.

لات ساعة ندامةٍ : Pişmanlık vakti değildir.
Hab.

أنواع المفعول MEFUL TÜRLERİ

Mefulu Mutlak - (المفعول المطلق): Fiilin anlamını tekit etmek, çeşidini veya sayısını bildirmek için fiil ile aynı kökten gelen mastardır.

Tekit için örnek:

نَامَ الْوَلَدُ نَوْمًا : Çocuk gerçekten (çok) uyudu.

يَفِرُّ اللَّصُّ فِرَارًا : Hırsız öyle kaçıyor ki!

Çeşit Bildirmek İçin: Fiilin nasıl meydana geldiğini ve çeşidini bildirir.

يَيْتَبُ النَّمْرُ وَتُوبَ الْأَسَدِ : Kaplan aslan gibi sıçrar.

يَجْلِسُ الْوَلَدُ جُلُوسَ الرَّجُلِ : Çocuk adamın oturuşu gibi oturuyor.

Sayı belirtmek için:

أَكَلَ الرَّجُلُ أَكْلَةً : Adam bir defa yedi.

أَكَلَ أَحْمَدُ ثَلَاثَ أَكْلَاتٍ : Ahmet üç defa yedi.

Mefulu Bih - (المفعول به): Fiilin yaptığı işten etkilenen lafza mefulu bih denir.

مَالَ الْمُؤْمِنُ إِلَى الْحَقِّ : Mümin Hakk'a yöneldi.

كَتَبَ الطَّالِبُ الدَّرْسَ : Öğrenci dersi yazdı.

1)Fiilin mefulu bihi doğrudan harfî cersiz aldığı mefullere, mafulu bih sarîh denir.

رَمَى الصَّيَّادُ الشَّبَكَةَ : Avcı ağını attı.

2)Harfî cerlî mefulu bihlere, mefulu bih gayri sarîh denir.

أَمَنْتُ بِاللَّهِ : Allah'a iman ettim.

Not: Müteaddî fiiller sadece mefulu bih sarîh olan fiillerdir.

رَأَيْتُ الْمُدِيرَ :Müdürü gördüm.

أَيَّدْتُ الْإِقْتِرَاحَ : Öneriyi destekledim.

Beş duyu fiilleri mefulu bihlerini genellikle harfî cersiz alırlar.

رَأَى : görmek
 سَمِعَ : işitmek
 شَمَّ : koklamak
 ذَاقَ : tatmak
 لَمَسَ : hissetmek / dokunmak

رَأَيْتُ سَيَّارَةً : Araba gördüm.
 Mef. bih

شَمَمْتُ وَرْدَةً : Gül kokladım.
 Mef. bih

ذَاقَ الرَّجُلُ مِنَ الطَّعَامِ : Adam yemekten tattı.
 Mef. bih

Mefulun Li- Eclihi - (المَفْعُولُ لِأَجْلِهِ) : Fiilin oluş nedenini bildiren mefuldur. Buna mefulun leh de denilir.

أُصَلِّيَ إِيمَانًا بِاللَّهِ : Allah'a imanımdan dolayı namaz kılıyorum.

فَمَتُّ لِلْإِحْتِرَامِ : Saygı için ayağa kalktım.

Mefulun leh harfi cersiz veya harfi cerli olarak gelebilir.

جِئْتُ لِكِي أَتَعَلَّمَ : Öğrenmek için geldim.

أَنَامُ لِأَسْتَرِحَ : Dinlenmek için uyuyorum.

أَدْرُسُ حَتَّى أُنْجَحَ : Başarmak için çalışıyorum.

Mefulun Fihi - (المَفْعُولُ فِيهِ) : Fiilin işlendiği zamanı veya yeri bildiren mefule, mefulu fih denir.

شَرَبَ الْمَرِيضُ الدَّوَاءَ صَبَاحًا : Hasta, ilacı sabahleyin içti.

وَجَدْتُ الرِّسَالَةَ بَيْنَ الْأَوْرَاقِ : Mektubu kâğıtların arasında buldum.

Mefulu fih ikiye ayrılır:

1) Zarfi zaman: Fiilin oluş zamanını bildirir.

سَأُزُورُكَ غَدًا : Seni yarın ziyaret edeceğim.

يُرَاقِبُ الْمُدِيرُ الْأَعْمَالَ كُلَّ يَوْمٍ :Müdür, çalışmalarını her gün kontrol ediyor.

2)Zarfi mekân: Fiilin oluş yerini, mekânını bildiren mefuldur.

رَأَيْتُكَ أَمَامَ الْبَيْتِ : Seni evin önünde gördüm.

تَقَعُ قَارَسٌ شَرْقَ تُرْكِيَا :Kars, Türkiye'nin doğusunda bulunuyor.

Not: Zarfi zaman ve mekan edatları ile ilgili bilgiler, kitabın baş taraflarında bu başlıklar altında verilmiştir. Oraya bakılabilir.

Mefulu Maah - (المَفْعُول مَعَهُ) :

Vav'ul maaiyeden sonra gelen, beraberlik bildiren mefuldur.

جِئْتُ وَ سَلِيمًا : Selim'le geldim.

سِرْتُ وَ الشَّارِعَ : Cadde boyunca yürüdüm.

الفِعْلُ الْمُضَارِعُ الْمَنْصُوبُ فِئِلِي مُزَارِي مَانْسُوب

Şu edatlar fiili muzaari'yi doğrudan nasb ederler: أَنْ – لَنْ – كَيْ – إِذَنْ

1) (أَنْ) : Fiili muzarinin önüne gelerek onu nasb eder ve manasını mastara çevirir.

أَرَادَ الطَّالِبُ أَنْ يَقْرَأَ شَيْئًا : Öğrenci bir şey okumak istedi.

يَجِبُ عَلَيْكَ أَنْ تُسَاعِدَ الْفُقَرَاءَ : Fakirlere yardım etmen gerekir.

أَحِبُّ أَنْ أَكْفِيَ الْمُجْتَهِدَ : Çalışkanı ödüllendirmek istiyorum.

2) (لَنْ) : Muzarinin manasını gelecek zamana çeviriri ve olumsuz yapar.

لَنْ أَكْذِبَ : Yalan söylemeyeceğim.

لَنْ يَسْتَنْكِفَ الْمَسِيحُ أَنْ يَكُونَ عَبْدًا لِلَّهِ : Mesih, Allah'a kul olmaktan kaçınmaz! (Nisa,172)

لَنْ يَنْجَحَ الطَّالِبُ الْكَسْلَانُ : Tembel öğrenci (asla) başaramaz.
لَنْ أَتِهَوْنَ فِي واجباتي : Ödevlerimi (asla) ihmal etmem!

3) (لِكَيْ) veya (كَيْ) : Sebep bildirir.
يَقْرَأُ الطَّالِبُ كَيْ يَتَعَلَّمَ : Öğrenci öğrenmek için okuyor.
أدرسُ كَيْ أَنْجَحَ : Başarılı olmak için okuyorum.
رَقَدْتُ عَلَى السَّرِيرِ لِكَيْ أَنْامَ : Yatağa uyumak için uzandım.

4) (إِذْنٌ) : Cevap cümlesinin başında bulunmalıdır.
أَنَا سَأَزُورُكَ : (Seni ziyaret edeceğim) diyene,
إِذْنٌ أَكْرِمُكَ : (öyleyse sana ikramda bulunurum) denilir.

قالَ الطَّالِبُ: سأدرسُ، فأجابَ المدرّسُ: إذن تنجحَ
öğrenciye öğretmen, ‘öyleyse başarılı olursun’ dedi.

Diğer nasb harfleri: Bu harflerden sonra gizli bir (أَنْ) olduğu kabul edilir.
Dolayısıyla bu harfler de muzariyi nasb ederler.

1- (ل) – Lamu't ta'liil: Sebep bildiren lam.
ذَهَبْتُ لِأَشَاهِدَ الْمُبَارَةَ : Maçı izlemek için gittim.
جَلَسْتُ لِأَسْتَرَحَ : Dinlenmek için oturdum.

(لِأَنَّ) şeklinde de gelebilir.
جَلَسْتُ لِأَنَّ أُسْتَرَحَ : Dinlenmek için oturdum.
طَبَخْنَا اللَّحْمَ لِأَنَّ نَأْكُلَ : Yemek için et pişirdik.

2 - (حَتَّى) : ta ki, -caya kadar, -den dolayı gibi anlamlarda kullanılır.

إِصْبِرْ حَتَّى تَدْخَلَ الْجَنَّةَ : Sabırlı ol ki cennete giresin!
لَا تَتَكَلَّمْ حَتَّى يَأْتِيَ دَوْرُكَ : Sıran gelinceye kadar konuşma!

3 - (ل)- Lamu'l Cuhud (İnkâr lamı) : İsmi başında bulunduğu harfi cerdir. Olumsuz (كَانْ)' nin haberinin başındaki muzariyi nasb eder.
مَا كُنْتُ لِأَنَّ أَكْتُمَ الْحَقَّ : Hiçbir zaman gerçeği gizlemem.

وما كانَ اللهُ ليُطِيعَكمُ على الغَيْبِ : Allah sizi gayba muttali kılacak değildir!
(Al-i İmran, 179)

4 - (أَوْ): Gizli (أَنْ) ile muzariyi nasb eder. Atıf harfidir. Ancak إِلَّا ve إِلَى anlamında kullanılırsa muzariyi nasb eder.
يُعَاقَبُ الْمُذْنِبُ أَوْ يَتُوبَ : Günahkar cezalandırılır veya tevbe eder.

إِسْتَمِعْ نُصْحَ الطَّبِيبِ أَوْ يَتِمَّ شِفَاؤُكَ : İyileşinceye kadar doktorun tavsiyesini dinle.

(ف) - **Fau's Sebebiye (Sebeup bildiren fa)**: Olumsuzluk veya talepten sonra gelirse nasb edebilir.

لَمْ يَفْرَأْ فَيَعْلَمَ : Okumadı ki bilsin.

لَا تَكُنْ رَطْبًا فَتُعْصِرَ وَلَا يَابِسًا فَتُنْكَسِرَ : Yaş olma sıkılırsın, kuru olma kırılırsın.

5 - (و) - **Vavu'l maiyye (Beraberlik vavı)**: Atıf harfidir.

Nefiy ve talepten sonra gelirse muzariyi nasb eder.

لَا تَعْتَبِ النَّاسَ وَتَتَحَدَّسَ عَنْ إِيْمِ الْغَيْبَةِ : Gıybetin günahından söz edip de (kendin) halkı çekiştirme.

لَا تَأْمُرْ بِالصِّدْقِ وَتَكْذِبْ : Doğruluğu emredip, kendin yalan söyleme!

الفِعْلُ الْمُضَارِعُ الْمَجْزُومُ FİİLİ MUZARİ MECZUM

Bir Tek Fiili Muzariyi Cezmeden Edatlar:

لا (لا الناهية) لم – لما – ل (لام الأمر)

1) (لم) : Fiili muzariyi cezmeder, manasını maziye çevirir.

لم يقرأ علي الصحيفة : Ali gazeteyi okumadı.

لم يذهب الطالب إلى المدرسة : Öğrenci okula gitmedi.

2) (لَمَّا) : Muzariyi cezm edip, manasını maziye çevirir, işin henüz olmadığını bildirir.

ذَهَبَ أَبِي إِلَى الْعَمَلِ وَ لَمَّا يَرْجِعُ : Babam işe gitti, henüz dönmedi.
فَتَحَ الْأَسْتَاذُ الْكِتَابَ وَ لَمَّا يَفْرَأُ : Öğretmen kitabı açtı, henüz okumadı.

3) (لَا مِ الْأَمْرِ) : Muzariyi cezm eder, anlamını emre çevirir.

لِيُتَقِنَ كُلُّ طَالِبٍ دَرْسَهُ : Her öğrenci dersini iyice yapsın.
لِيُوقِّرَ صَغِيرَكُمْ كَبِيرَكُمْ : Küçüğünüz büyüğünüze saygı göstereyin.

4): (لَا النَّاهِيَةَ) : Muzariyi cezm eder, işin yapılmamasını istemek için kullanılır.

لَا تَكْذِبْ أَبَدًا : Asla yalan söyleme.
لَا تَأْخُذْ مَا لَيْسَ لَكَ : Sana ait olmayan şeyi alma.

İki Muzariyi Cezmeden Edatlar:

إِنْ - إِذَا - مَنْ - مَهْمَا - أَيُّ - مَتَى - أَيَّنَمَا - أَيَّانَ - حَيْثُمَا - أَيْنَ - كَيْفَمَا

Bunlara şart edatları da denir. Örnek cümleler:

إِنْ يَسْأَلْ يَذْهَبْكُمْ : ‘ Dilerse sizi yok eder...’ (Enam, 33)
إِنْ تَعْجَلْ تَنْدَمَ : Acele edersen pişman olursun.

إِذَا تَتَعَلَّمْ تَتَقَدَّمْ : Öğrenirsen ilerlersin!
إِذَا تَتُوبْ تُقْبَلْ تَوْبَتُكَ : Tevbe edersen tevben kabul edilir!

مَنْ تَكْرَمْ يَحِبُّكَ : Kime ikram edersen seni sever.
مَنْ يَجْتَهِدْ يَنْجَحْ : Çalışan başarır.

مَا تَزْرَعْ تَحْصُدْ : Ne ekersen onu biçersin.
مَا تَقْرَأْ تَسْتَفِدْ : Ne kadar okursan o kadar istifade edersin.

مَهْنًا تَفْعَلُ أَفْعَلُ : Ne yaparsan ben de onu yaparım.

مَهْمَا تَفْعَلُ نُسْنَلُ مِنْهُ : Ne yaparsan ondan sorulacaksın!

أَيًّا تُكْرِمُ أَكْرِمُ : Kime ikram edersen ben de ona ikram ederim!

أَيًّا تَكْتُبُ أَكْتُبُ : Kime yazarsan ben de ona yazarım!

مَتَى تَقُومُ نَذْهَبُ : Ne zaman kalkarsan gideriz.

مَتَى تَحْسُدُ تَهْلِكُ : Ne zaman hased edersen helak olursun!

أَيَّانَ تُطِيعُ اللَّهَ تَنْلُ رِضَاءَهُ : Allah'a ne zaman itaat edersen rızasını kazanırsın!

أَيَّانَ تَسْتَجِدُّ بِهِ يَنْجِدُكَ : Ondan ne zaman yardım istersen sana yardım eder!

حَيْثُمَا تَكُنْ يَجِدُكَ الرِّزْقُ : Nerede olursan ol, rızık seni bulur.

حَيْثُمَا يَنْزِلُ التَّلْجُ يَبْرُدُ الْجَوُ : Nereye kar yağarsa (orada) hava soğuk olur.

أَيْنَمَا تَكُنْ يُدْرِكُكَ الْمَوْتُ : Nerde olursan ol, ölüm sana ulaşır.

أَيْنَمَا تَجْلِسُ أَجْلِسُ : Sen nereye oturursan ben de oraya otururum!

أَتَى يَجْلِسُ الْعَالَمُ يُحْنَرُمُ : Âlim nereye oturursa otursun, hürmet görür.

أَتَى تَذْهَبُ أَذْهَبُ : Nereye gidersen, ben de oraya giderim.

كَيْفَمَا تَقْرَأُ أَقْرَأُ : Sen nasıl okursan ben de öyle okurum!

كَيْفَمَا تَضْرِبُ يَضْرِبُ : Nasıl vurursan öyle vurur.

يَجِدُ يَطْلُبُ إِنْ : Talep ederse, bulur.

Cavab- şart- ş. Edati

- Birinci muzari fiile şart, ikinci fiile cevap veya ceza denilir.

- Şartın cevabı, isim cümlesi veya camid fiil cümlesi ise (فَ) fa ile beraber gelir. Bu durumda cevabın şartı olarak gelen muzari fiili başında fa olması nedeniyle meczum olmaz.

مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ : “Allah kime hidayet etmişse, o doğruyu bulmuştur.”

- لَوْ (eğer), لَوْلَا (eğer olmasaydı) ve إِذَا (...diği zaman) ise, şart edatı oldukları halde cezm etmezler.

لَوْ نَجْتَهَدُ مَا نَنْدُنُ : Çalışırsak pişman olmayız.

لَوْ تَقْرَأُ دَرْسَكَ تَنْجُحُ : Dersini okursan başarılı olursun.

لَوْلَا الْهَوَاءُ مَا عَاشَ إِنْسَانٌ : Hava olmasaydı insan yaşayamazdı.

لَوْلَا الطَّبِيبُ لَسَاءَتْ حَالُ الْمَرِيضِ : Doktor olmasaydı hastanın durumu kötüleşirdi.

إِذَا سَادَ التَّعَاوُنُ بَيْنَ الشُّعُوبِ قَلَّتْ أَسْبَابُ الْخِلَافِ : Halklar arasında yardımlaşma hakim olduğu zaman ihtilaf nedenleri azalır.

YAKLAŞTIRMA, ÜMİT VE BAŞLAMA FİİLLERİ

أَفْعَالُ الْمُقَارَبَةِ وَ الرَّجَاءِ وَ الشَّرُوعِ

Yaklaşma bildiren bu yardımcı fiiller, mübteda ve haberin başına gelerek isimlerini ref, haberlerini nasb ederler. Fakat bunların haberleri daima muzari ile başlamalıdır.

Mukarebe fiillerinin kısımları:

a) Yaklaşma bildirenler: كَادَ، أَوْشَكَ، كَرَبَ

كَادَ الْوَلَدُ يَسْفُطُ : Çocuk neredeyse düşecek!

haberi isimi

Yukarıda örnekte görüldüğü gibi (كَادَ) ismini ref etmiş, haberi ise mahallen mensuptur.

كَرَبَ قَلْبُهُ يَذُوبُ مِنَ الْحُبِّ : Kalbi, sevgiden neredeyse eriyecek.

يُوشِكُ الْعَدُوُّ يُهْرَمُ : Düşman neredeyse hezimete uğrayacak.

b) Ümit bildiren fiiller: عَسَى، حَرَى، إِخْلَوْلَقَ

Bunun için daha çok (عَسَى) kullanılır.

عَسَى رَبِّكُمْ أَنْ يَرْحَمَكُمْ : Umulur ki rabbiniz size merhamet eder!

عَسَى الضَّيِّقُ أَنْ يَنْفَرَجَ : Umulur ki sıkıntı halledilir!

c) **Başlama bildiren fiiller:** جَعَلَ، أَخَذَ، شَرَعَ، بَدَأَ، اِبْتَدَأَ، قَامَ، عَادَ، رَاحَ، أَقْبَلَ، أَنشَأَ

Örnek:

- أَخَذَ الطِّفْلُ يَبْكِي : Çocuk ağlamaya başladı.
 شَرَعَ الْجَيْشُ يَحْرَكُ : Ordu harekete geçti.
 شَرَعَ الْعَامِلُ يَعْمَلُ فِي الْمَصْنَعِ : İşçi, fabrikada çalışmaya başladı.
 بَدَأَ الْمُدْرَسُ يَشْرَحُ الدَّرْسَ : Öğretmen dersi anlatmaya başladı.
 قَامَ الْوَزِيرُ بِالزِّيَارَةِ : Bakan, ziyarete başladı.

أَفْعَالُ الْقُلُوبِ BİLGİ, ZAN VE DEĞİŞTİRME FİİLLERİ

Bu fiillerde isim cümlesinin önüne gelirler. Mübteda ve haberi nasb ederek meful yaparlar.

قَرِيبٌ الْمَسْجِدِ : Mescid yakındır.
 Hab. müb.

ظَنَنْتُ الْمَسْجِدَ قَرِيبًا : Mescidin yakın olduğunu zannettim.
 2. mef. 1. mef.

Bu fiiler üç guruba ayrılır:

a) **Bilmek manasına gelenler:** عَلِمَ – وَجَدَ – رَأَى – دَرَى
 وَجَدْتُ عَمَلَكَ حَيِّدًا : İşini iyi buldum.
رَأَيْتُ أَبَاكَ عَالِمًا : Babanı alim gördüm (bildim) .

b) **Zan manasına gelenler:** ظَنَّ – حَسِبَ – زَعَمَ – عَدَّ – هَبَّ
 ظَنَّ الْمُدْرَسُ الطَّالِبَ مُجْتَهِدًا : Öğretmen öğrenciyi çalışkan sandı.
زَعَمْتُ صَدِيقَكَ شُجَاعًا : Arkadaşını cesur zannettim.

c) **Değiştirme bildirenler:** جَعَلَ – صَيَّرَ – اِتَّخَذَ – رَدَّ – تَرَكَ
 جَعَلَ الْإِسْلَامَ الْمُؤْمِنِينَ إِخْوَانًا : İslam, müminleri kardeş yaptı.
اِتَّخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا : Allah, İbrahim'i dost edindi.

المَصْدَرُ MASTAR

Mastar, zamana bağlı olmaksızın bir durum veya olayı anlatan sözdür.

Sülasi Mücerred Fiillerin mastarlarının birçok vezni vardır. Bunlardan bazıları şöyledir:

1- **فَعَالَةٌ** Vezni: Genellikle bir sanat ve meslek ifade etmek için kullanılır.

صِبَاغَةٌ : boyacılık	إِمَامَةٌ : imamet
خِلَافَةٌ : halifelik	وَزَارَةٌ : bakanlık
رِئَاسَةٌ : başkanlık	تِجَارَةٌ : ticaret
زِرَاعَةٌ : ziraat	سِفَارَةٌ : sefaret
خِيَاطَةٌ : terzilik	طِبَاخَةٌ : aşçılık
سِقَايَةٌ : suculuk	حِرَاسَةٌ : bekçilik

Bu vezinden geldiği halde meslek bildirmeyen vezinler de vardır:

عِبَادَةٌ : ibadet	حِضَانَةٌ : çocuk bakımı
قِرَاءَةٌ : okumak	وَقَايَةٌ : korumak

2- **فِعَالٌ** Vezni: Genellikle uzaklaşmak, kaçmak anlamına gelen fiillerin mastarları bu kalıptan gelir.

فِرَارٌ : kaçmak	فِرَاقٌ : ayrılık	شِرَادٌ : kaçmak, sapmak
------------------	-------------------	--------------------------

3- **فَعْلَانٌ** Vezni: bu vezinden gelen mastarlar daha çok hareket ve davranış anlatır.

دَوْرَانٌ : dolaşmak	سَيْلَانٌ : akmak	دَوْبَانٌ : erimek
قَفْزَانٌ : atlamak	طَيْرَانٌ : uçmak	فَيْضَانٌ : taşmak

4- **فُعَالٌ** Vezni: Genellikle ses ve hastalık bildiren fiillerin mastarı bu vezinden gelir.

صُهَالٌ : at kişnemek مُوءٌ : miyavlamak	صُدَاعٌ : baş ağrısı مُكَاءٌ : ıslık	سُعَالٌ : öksürük دُوَارٌ : baş dönmesi
---	---	--

5- فُعُولَةٌ ve فَعَالَةٌ Vezinleri: فَعْلٌ vezninden gelen fiillerin mastarları genellikle bu ölçülerde gelir.

سُهُولَةٌ : kolaylık عُذُوبَةٌ : suyun tatlılığı	لَطَافَةٌ : incelik نِظَافَةٌ : temizlik	شَجَاعَةٌ : cesaret صِرَاحَةٌ : açıklık
---	---	--

6- فَعْلٌ Vezni: فَعْلٌ vezninden gelen lazım fiillerin mastarları genellikle bu vezinden gelir.

فَرَحٌ : sevinmek هَرَمٌ : ihtiyarlamak	تَعَبٌ : yorgunluk فَسَلٌ : başarısızlık	نَدَمٌ : pişmanlık عَرَقٌ : bayılmak
--	---	---

7- فُعُولٌ Vezni:

وُصُولٌ : ulaşmak فُعُودٌ : oturmak خُرُوجٌ : çıkmak	نُزُولٌ : inmek رُجُوعٌ : dönmek دُخُولٌ : girmek	مُرُورٌ : uğramak حُضُورٌ : gelmek سُكُونٌ : durmak, kalmak
--	---	---

8- فَعْلٌ Vezni:

زَرَعٌ : ekin ekmek بَحَثٌ : aramak مَكَثٌ : durmak	نَسَفٌ : savurmak قَتَلَ : öldürmek أَخَذٌ : almak	فَهَمٌ : anlamak ضَرَبٌ : vurmak كَسَبٌ : kazanmak
---	--	--

Sülasi mezid fiillerin mastarları aynı zamanda o baba ismi olmaktadır.
تَفْعِيلٌ — اِفْعَالٌ — مَفَاعَلَةٌ — اِسْتِفْعَالٌ gibi...

Rubâî Mücerred Fiillerin Mastarları İki Vezinden Gelir:

1- فِعْلَانٌ Vezni:

زَلَزَلَ يُزَلِّزُ زَلْزَالٌ : sarsıntı
سَرَوَلَ يُسَرِّوُلُ سِرْوَالٌ : şalvar giymek

2- فَعَلَّةُ Vezni:

تَرْجَمَ يُتْرَجَمُ تَرْجَمَةٌ : terceme

عَرَبَدَ يُعَرَبَدُ عَرَبْدَةٌ : arbede

المصدر الميمي Mimli Masterlar

Sülasi fiillerin bazılarının masterları mimli gelir. Bu tür masterlara mimi master denir. Bunların başlıca iki vezni vardır:

1- مَفْعَلٌ Vezni:

مَفْعَدٌ : oturmak	يَقْعُدُ	قَعَدَ : oturdu
مَطْلَبٌ : istemek	يَطْلِبُ	طَلَبَ : istedi
مَقْتَلٌ : öldürmek	يَقْتُلُ	قَتَلَ : öldürdü

2- مَفْعَلٌ Vezni: Özellikle muzarisinin aynul fiili meksur olan babların minli nasterları bu vezinden gelir.

مَرَجَعٌ : dönmek	يَرْجِعُ	رَجَعَ : döndü
مَنْطِقٌ : söylemek	يَنْطِقُ	نَطَقَ : söyledi

Bazı sülasi fiillerin mimli masterlarının sonuna bir (ة) eklenir.

مَوْعِظَةٌ : öğüt vermek	يَعِظُ	وَعِظَ : öğüt verdi
مَرَحْمَةٌ : acımak	يَرَحِمُ	رَحِمَ : acıdı

المصدر الصناعي Yapma Masterlar

Camit isimlerin sonuna (ة) eklenerek yapılan masterlara yapma master denilir.

الإنسانية — الإنسان : insanlık

المسؤولية — المسؤول : mesuliyet

الجاهلية — الجاهل : cahiliyet

BABLAR الأَبْوَابُ

Bu bölüm fiil kalıplarını içermektedir. Arapçada fiilerin en az üç asli harften oluşur. Fiiler ya bu üç asli harften (sülasi mücerred) veya bu üç asli harfe bir, iki veya üç harf ilavesiyle yapılır. Asli dört harfli ve dört asli harfe ilave ile yapılan fiiller de mevcuttur; ancak sülasi veya sülasi mezidlere göre bunlar daha az kullanılır. Butür rubai mezid fiiller daha çok mübalağa için kullanılır.

Sülasi Mücerred Bablar – (الثلاثي المُجَرَّد) : Bunlar üç asli harften oluşur. Sülasi mücerred fiillerin orta harfinin (aynul fiil) harekesine göre altı durumu vardır:

1. Bab: كَتَبَ يَكْتُبُ - - : yazmak
 كَتَبَ الْمُدْرَسُ الدَّرْسَ : Öğretmen dersi yazdı (müteaddi)
 خَرَجَ الْمُدْرَسُ : Öğretmen çıktı (lazım)
2. Bab: ضَرَبَ يَضْرِبُ - = : dövmek
 ضَرَبَ رَجُلٌ وُلْدًا : Adamın biri çocuk dövdü. (müteaddi)
 جَلَسَ الْوَلَدُ : Çocuk oturdu. (lazım)
3. Bab: فَتَحَ يَفْتَحُ - - : açmak
 فَتَحَ الْحَارِسُ الْبَابَ : Bekçi kapıyı açtı. (müteaddi)
 ذَهَبَ الْمُدْرَسُ : Öğretmen gitti. (lazım)
4. Bab: عَلِمَ يَعْلَمُ - = : bilmek
 عَلِمَ الطَّالِبُ الْجَوَابَ : Öğrenci cevabı bildi. (müteaddi)
 وَجِلَّ اللَّصَّ : Hırsız korktu. (lazım)
5. Bab: كَرُمَ يَكْرُمُ - - : cömert olmak
 كَرُمَ خَالِدٌ : Halid cömert oldu. (lazım)
 حَسُنَ خَالِدٌ : Halid güzel oldu. (lazım)
6. Bab: حَسِبَ يَحْسِبُ - = : sanmak

حَسِبَ الْمُدْرَسُ الطَّالِبَ مَجْتَهِدًا : Öğretmen öğrenciyi çalışkan sandı.
(müteaddi)

وَرِثَ خَالِدٌ : Halid mirasçı oldu. (lazım)

Bu bablardan 5. bab hariç diğer bablardan gelen fiiller çoğunlukla müteaddi, bazen de lazım olarak gelir. Beşinci bab ise lazım olarak gelir.

Sülasi Mezid Bablar- (Sülasi'ye Harf İlavesiyle Elde Edilen Bablar):

a) Sülasi Mezid Rubai – (Sülasiye Bir Harf İlavesiyle Yapılan Bablar) :

1- **İfal (إفعال) Babı:** Sülasi fiilin başına bir hemze getirilerek yapılır. Müteaddi fiili lazıma çevirir. Fiil zaten müteaddiyse, teaddi yönünü güçlendirir. Yani tek meful alıyorsa iki meful almasını sağlar.

أَكْرَمَ يُكْرِمُ إِكْرَامًا : ikram etti.

<u>Müteaddi:</u>	<u>Lazım:</u>
أَكْرَمَ : ikram etti	كَرُمَ : kerim oldu
أَفْسَدَ : bozdu	فَسَدَ : bozuldu
أَغْضَبَ : kızdırdı	غَضِبَ : kızdı
أَجْلَسَ : oturttu	جَلَسَ : oturdu
أَظْهَرَ : gösterdi	ظَهَرَ : belirdi

<u>Müteaddi (Birden Fazla Mefulle)</u>	<u>Müteaddi (Tek Mefulle)</u>
أَسْمَعَ : işittirdi	سَمِعَ : işitti
أَرْكَبَ : bindirdi	رَكِبَ : bindi
أَفْهَمَ : anlattı	فَهِمَ : anladı
أَقْرَأَ : okuttu	قَرَأَ : okudu
أَبْلَغَ : ulaştırdı	بَلَغَ : ulaştı

Lazım (Geçişsiz) Fiil: Failin fiili mefulu bihe geçmeyip kendi üzerinde kalan fiile denilir. Lazım fiiller ancak harfi cer yardımıyla meful alırlar.

Örnek:

فَسَدَ الطَّعَامُ : Yemek bozuldu

بَعُدَ الرَّجُلُ : Adam uzak oldu

بَعُدَ الرَّجُلُ عَنِ الْبَيْتِ : Adam evden uzak oldu. (Burada ancak harfi cer yardımıyla meful alabilmiştir)

Müteaddi – (Geçişli) Fiil: Failin fiili kendi üzerinde kalmayıp bir veya daha fazla mefule geçen fiilidir. Müteaddi fiiller doğrudan yani harfi cersiz olarak meful alabilen fiillerdir.

سَمِعَ الرَّجُلُ الْخَبَرَ : Adam haberi dinledi.
Mef. Fail Fiil

أَسْمَعَ الرَّجُلُ الْوَلَدَ الْخَبَرَ : Adam çocuğa haberi dinletti.
2. mef. 1. mef. Fail fiil

2- Tefil (تَفْعِيل) Babı: Sülasî'nin aynul fiili (yani asli orta harfi) şeddelenecek yapılır.

كَرَّمَ يُكْرِمُ تَكْرِيماً : ikram etti

Tefiil babının kullanımı:

a) İfaal babı gibi tefil babı da bazı lazım fiileri müteaddi yapmak veya müteaddi fiillerin tadiyahesini güçlendirmek için kullanılır.

Lazım fiili müteaddi yaptığına örnek:

لَعَبَ : oynattı	لَعِبَ : oynadı
كَبَّرَ : büyüttü	كَبَّرَ : büyüdü
فَرَّغَ : boşalttı	فَرَّغَ : boşaldı

لَعَبَ الرَّجُلُ الْوَلَدَ : Adam çocuğu oynattı.

Aslen müteaddi olan fiilin iki meful almasına örnek:

عَلَّمَ : öğretti	عَلَّمَ : bildi
كَتَبَ : yazdırdı	كَتَبَ : yazdı
شَرَّبَ : içirdi.	شَرَّبَ : içti

عَلَّمَ الْمُعَلِّمُ التِّلْمِيذَ الْقُرْآنَ : Öğretmen öğrenciye Kuran öğretti.

b) Tefil babı ayrıca işin kuvvetlice yapıldığını ifade için de kullanılır.

مَزَّقَ : parçaladı	مَزَّقَ : yırttı
فَرَّقَ : dağıttı	فَرَّقَ : ayırdı
غَلَقَ : kapattı	غَلَقَ : kapattı

مَزَّقَ الْكَاتِبُ الْوَرَقَةَ : Yazar kağıdı parçaladı.

3- **Müfaale (مُفَاعَلَةٌ) Babı:** Fau'l fiil yani fiilin birinci harfinden sonra bir elif ilavesiyle yapılır.

حَارَبَ يُحَارَبُ مُحَارَبَةً : Karşılıklı savaşmak

Müfaale babı daha çok müşareket (işteşlik) için kullanılır.

كَاتَبَ : yazıştı	كَتَبَ : yazdı
قَاتَلَ : savaştı(karşılıklı)	قَتَلَ : öldürdü
شَارَبَ : birlikte içti	شَرَّبَ : içti

كَاتَبَ الْأُسْتَاذُ مَعَ أَصْدِقَائِهِ : Hoca, arkadaşlarıyla yazıştı.

Müfaale babından gelen bazı fiiller süreklilik ve gayret de bildirir.

غَالَبَ : yenmeye çalıştı	غَلَبَ : yendi
طَالَبَ : devamlı olarak istedi	طَلَبَ : istedi
سَابَقَ : geçmeye çalıştı	سَبَقَ : geçti

غَالَبَ الْفَرِيقَانِ : İki takım birbirlerini yenmeye çalıştı.

b) Sülasî Mezîd Humasî - (Sülasîye İki Harf İlavesiyle Yapılan Beş Harfli Fiiller) :

1- **İnfial (إِنْفِعَال) Babı:** Sülasî Fiilin başına hemze ve sakin nun (ن) ilave edilerek yapılır.

إِنْقَسَمَ : Kısımlara ayrıldı.

İnfial babı mutavaat içindir. Mutavaat ise müteaddî fiilin lazım fiile dönüşmesidir. Müteaddî fiil bu baba girince lazım yani geçişsiz olur.

إِنْكَسَرَ : kırıldı	كَسَرَ : kırıldı
إِنْفَتَحَ : açıldı	فَتَحَ : açtı
إِنْقَسَمَ : bölündü	قَسَمَ : böldü

كَسَرَ الطَّالِبُ الْقَلَمَ : Öğrenci kalemi kırıldı.

إِنْكَسَرَ الْقَلَمُ : Kalem kırıldı.

2- **İftial (إِفْتِعَال) Babı:** Sülasî fiilin başına meksur bir hemze, faul fiil ile aynul fiil yani, fiilin aslı harflerinden birinci harfi ile ikinci harfi arasında fethalı bir (ت) ta getirilerek yapılır.

Bu bab da temelde mutavaat içindir.

اجْتَمَعَ : toplandı	جَمَعَ : topladı
انْتَقَلَ : taşındı	نَقَلَ : taşıdı
امْتَنَعَ : kaçındı	مَنَعَ : alıkoydu

Bu babdan gelen fiiller bazen öznenin gayretini bildirmek için gelir.

اجْتَهَدَ : çalıştı ----- جَهَدَ : çalışıp çabaladı.

جَمَعْتُ الطُّلَابَ فِي الْفَصْلِ : Öğrencileri sınıfta topladım.

اجْتَمَعَ الطُّلَابُ فِي الْفَصْلِ : Öğrenciler sınıfta toplandılar.

3- **İfılal (إفعال) Babı:** Fiilin başına meksur bir hemze getirilip, kelimenin son harfi de meftuh yapılarak şeddelenir. Bu bab, renkler ve beden kusurlarını bildirmek için kullanılır.

إصْفَرَّ يَصْفَرُّ إِصْفَارًا : sarardı

إخْضَرَ : yeşerdi	أخْضَرَ : yeşil
أَبْيَضَ : beyazladı	أَبْيَضُ : beyaz
إِعْرَجَ : topal oldu	أَعْرَجُ : topal
إِخْرَسَ : dilsizleşti	أَخْرَسُ : dilsiz
إِعْوَرَ : tek gözlü oldu	أَعْوَرُ : tek gözlü

إِبْيَضَ شَعْرَ الرَّجُلِ : Adamın saçı beyazladı

إِعْرَجَ الرَّجُلُ : Adam topal oldu.

4- **Tefâul (تفاعل) Babı:** Sülası fiilin başına meftuh bit ta (ت), faul fiili ile aynul fiil arasına da bir elif getirilerek yapılır.

تَفَاعُلٌ يَتَفَاعَلُ تَفَاعُلًا

a) Tefaul babı müfaale babından fiillerin mutavaatını yapmak için kullanılır.

تَفَاخَرَ : övündü ----- تَفَاخَرَ : kendi kendine övündü

تَبَاعَدَ : uzaklaştı ----- تَبَاعَدَ : uzaklaştı

b) Müşareket bildirir:

تَعَاوَنَ : yardımlaştı

تَسَابَقَ : yarıştı

c) Yapmacılık ifade etmek için de kullanılır.

تَجَاهَلَ : bilmedi ----- تَجَاهَلَ : bilmezden geldi

تَمَاتَ : öldü ----- تَمَاتَ : ölmüş gibi görüldü

تَنَامَ : uyudu ----- تَنَامَ : uyumuş gibi yaptı

تَمَارَضَى الْوَالِدُ : Çocuk hastaymış gibi yaptı.

تَجَاهَلَ الْمَدِيرُ النَّاسَ : Müdür insanları tanımazdan geldi.

5- **Tefauul (تَفَعَّل) Babı:** Sülasî fiilin başına meftuh ta (ت) getirilerek ve aynul fiil şeddelenerek yapılır.

تَمَزَّقَ : parçalandı

a) Tefül babından fiilerin mutavaatını yapar.

تَمَزَّقَ : parçalandı ----- مَزَّقَ : parça parça oldu

تَشَرَّفَ : şereflendi ----- شَرَّفَ : şereflendirdi

تَشَرَّفْنَا بِزِيَارَةِ الْعُلَمَاءِ : Alimlerin ziyareti ile şereflendik

تَحَدَّثَ الْإِمَامُ عَنِ الصَّلَاةِ : İmam, namaz hakkında konuştu.

c) **Sülasî Mezîd Südasî – (Sülasîye Üç Harf İlavesiyle Yapılan Altı Harfli Fiiller) :**

Südasî fiillerin dört babı vardır. Bunlardan pratikte en çok kullanılanı İstifal babıdır. Diğer südaî bablar az kullanılır ve daha çok mübalağa ifade ederler.

1- **İstifal (إِسْتِفْعَال) Babı:** Sülasî fiilin başına hemze (إِ), sin (س) ve ta (ت) ilave edilerek yapılır.

إِسْتَعْفَرَ : bağışlanma diledi

İstifal babı temel olarak talep için kullanılmakla beraber farklı anlamlarda kullanıldığı da olmaktadır.

إِسْتَعْفَرَ : bağış diledi ----- عَفَرَ : bağışladı

إِسْتَنْطَقَ : konuşmasını istedi ----- نَطَقَ : konuştu

إِسْتَأْذَنَ : izin istedi ----- أْذَنَ : izin verdi

إِسْتَأْذَنَ الطَّالِبُ مِنَ الْمُدْرَسِ : Öğrenci öğretmenden izin istedi.

Rubai Mücerred Bab – (الرِّبَاعِي الْمَجْرَد) : Kök harfleri dört harften oluşan rubai mücerred fiillerin tek bir babı vardır:

فَعَّلَ يُفَعِّلُ فَعَّلَهُ - فَعَّلَالُ

زَلَزَلَ يُزَلِّزُ زَلَزَلَهُ - زَلَزَالُ : sarsmak
تَرَجَّمَ يُتَرَجَّمُ تَرَجَّمَهَ تَرَجَامٌ : tercüme etmek

تَرَجَّمْتُ كُتُبًا كَثِيرَةً : Birçok kitap tercüme ettim.
زَلَزَلَ الْمُجَاهِدُونَ الْعَدُوَّ : Mücahidler düşmanı sarstı.

Rubaî Mezid: Rubaiye bir veya iki harf ilavesiyle yapılan bablar ise az kullanılır ve genellikle mübalağa ifade eder.

İSMUL FAİL VE İSMİ MEFUL

إِسْمُ الْفَاعِلِ وَ إِسْمُ الْمَفْعُولِ

İsmi Fail : Fiilden türeyip işi yapan kimseyi gösterir.

İsmi Meful: Fiilden türeyip, işten etkilenen kişi veya nesneyi gösterir.

Sülasi Fiillerde İsmi Fail (فاعل) kalıbında, ismi meful ise (مفعول) kalıbında gelir. Örnek:

İsmi Meful	İsmi Fail	Fiil
مَكْتُوبٌ : yazılan, yazılmış	كَاتِبٌ : yazan	كَتَبَ : yazdı
مَشْرُوبٌ : içilen, içilmiş	شَارِبٌ : içen	شَرِبَ : içti
مَقْتُوحٌ : açılan, açılmış	فَاتِحٌ : açan	فَتَحَ : açtı
مَعْلُومٌ : bilinen, bilinmiş	عَالِمٌ : bilen	عَلِمَ : bildi

Lazım fiillerin ismi mefulü gelmemektedir.

Sülasi mezidlerde ismi fail ve ismi meful muzari fiilden yapılır. Muzari fiildeki muzari harf atılarak yerine zammeli mim getirilir. Sonndan bir önceki harfin harekesi ismi failde meksur, ismi meful de meftuh olur. Örnekler:

<u>İsmi meful</u>	<u>İsmi fail</u>	<u>Muzari</u>	<u>Mazi</u>
مُضْحَكٌ : gülünen	مُضْحِكٌ : güldüren	يُضْحِكُ	اضْحَكَ : güldürdü
مُكْذَبٌ : yalanlanan	مُكْذِبٌ : yalanlayan	يُكْذِبُ	كَذَّبَ : yalanladı
مُحَاسَبٌ : hesap edilen	مُحَاسِبٌ : hesap eden	يُحَاسِبُ	حَاسَبَ : hesap etti
مُكْتَسَبٌ : kazanılan	مُكْتَسِبٌ : kazanan	يُكْتَسِبُ	اِكْتَسَبَ : kazandı
مُسْتَعْفَرٌ : bağışlanma dilenen	مُسْتَعْفِرٌ : bağışlanma dileyen	يَسْتَعْفِرُ	اِسْتَعْفَرَ : bağışlanma istedi

İsm-i Fail'in Ameli:

İsmi fail başında (ال) bulunduğu sürece malum fiil gibi amel eder.

أَنَا الشَّاكِرُ نِعْمَتَكَ : Ben senin nimetlerine teşekkür edenim.
Meful – i. Fail

أَسْتُ بِالْجَادِرِ فَضْلَكُمْ : Sizin faziletinizi inkar edici değilim.
Meful i. Fail

هُوَ الْجَامِعُ جَمِيعِ الْخِصَالِ الْمَجِيدَةِ : Ali, bütün güzel hasletleri kendisinde
Meful – i. Fail
toplamıştır.

İsmi failin başında (ال) yoksa amel etmesi için iki şart vardır:

1- Mazi anlamında olmamalı, şimdiki veya gelecek zaman anlamında olmalıdır.

مَا أَنَا بِبَاسِطِ يَدِي إِلَيْكَ لِأَقْتُلَكَ : “Ben seni öldürmek için elimi uzatmam.”
Mef.- i. fail

(Burada ismul fail burada mazi anlamında olmadığından amel etmiştir)

2- Kendisinden önce, nefiy, soru, mübteda, mevsuf veya sahibul hal durumunda olan bir kelime geçmelidir.

أَزَائِرُ أَخُوكَ رَفِيقَهُ : Kardeşin arkadaşını ziyaret edecek mi? (İsmi failden önce soru edatı gelmiştir.)

عَلِيٌّ مُسَافِرٌ خَالَهُ : Ali'nin dayısı yolcudur. (İsmi failden önce mübteda gelmiştir)
fail i.fail

İsimi failin mübalağa sigaları da onunla aynı şartlarda amel eder.

İsm-i Mefulün Ameli:

İsmİ meful meçhul fiil gibi amel eder. Bunu için gereken şartlar ismİ failde olduğu gibidir.

الْمُكْرَمُ ضَيْفُهُ مَحْمُودٌ : Misafirine ikram edilen övülmüştür.
n. fail- i. meful

مَا مَعْرُوفَةٌ حَقِيقَةُ الْأَمْرِ : İşin gerçeği bilinmemektedir.
n. fail- i. meful

الْمُجْتَهِدُ مَمْنُوحٌ جَائِزَةٌ : Çalışkana ödül verilmiştir.

الْمَرْءُ مَخْبُوءٌ تَحْتَ لِسَانِهِ : Kişi dilinin altında saklıdır.

أَسْمَاءُ الزَّمَانِ وَ الْمَكَانِ زAMAN VE YER İSİMLERİ

Zaman ve yer isimleri bir fiilin işlendiği zamanı veya yeri gösterir. Sülası mücerred fiillerde iki vezne göre gelir.

1- (مَفْعَلٌ) Vezni:

i. zaman ve mekan	Muzari	Mazi
<u>مَلْعَبٌ</u> : oyun alanı, oyun zamanı	<u>يَلْعَبُ</u>	<u>لَعِبَ</u> : oynadı
<u>مَدْخَلٌ</u> : giriş yeri, giriş zamanı	<u>يَدْخُلُ</u>	<u>دَخَلَ</u> : girdi

مَخْرَجٌ : çıkış yeri, çıkış zamanı	يَخْرُجُ	خَرَجَ : çıktı
مَكْتَبٌ : yazıhane, yazı zamanı	يَكْتُبُ	كَتَبَ : yazdı
مَطْبَخٌ : pişirme yeri, piş. zamanı	يَطْبَخُ	طَبَخَ : pişirdi
مَطْعَمٌ : yemekhane, yem. zamanı	يَطْعَمُ	طَعَّمَ : yedi

2- (مَفْعَلٌ) Vezni: Muzarisinin aynul fiili kesralı fiillerin zaman ve yer isimleri genellikle bu vezinden gelir:

مَجْلِسٌ : oturma yeri, oturma zamanı	يَجْلِسُ : oturuyor
مَنْزِلٌ : inme yeri, inme zamanı	يَنْزِلُ : iniyor
مَفْصِلٌ : mafsal, eklem yeri, zamanı	يَفْصِلُ : ayırıyor

Not: Bir şeyin çok olduğu veya çokça yapıldığı yeri gösteren ismi mekanın sonuna (ة) eklenir.

مَصْبَغَةٌ : boyahane	صَبَغَ : boyadı
مَطْبَعَةٌ : matbaa	طَبَعَ : tab etti
مَكْتَبَةٌ : kütüphane	كَتَبَ : yazdı
مَدْرَسَةٌ : okul	دَرَسَ : ders yaptı

Not: Mezif fiillerin zaman ve yer isimleri, bu fiillerin ismul mefulleri ile aynıdır.

مَنْعِبَةٌ : ibadet yeri, ism. zamanı	تَعَبَدَ : ibadet etti
مُسْتَشْفَى : hastane	اِسْتَشْفَى : şifa aradı
مَفْتَرَقٌ : yolların ayrılış yeri, kavşak	اِفْتَرَقَ : ayrıldı

İSMُ الْمَرَّةِ BİR DEFA OLUŞ İSMİ

Bir ismin bir defa olduğunu gösteren isme, ismi merre denir. Hangi fiilden yapılıyor ise onun (فَعْلَةٌ) vezninden gelir.

أَكَلَ الرَّجُلُ أَكْلَةً : Adam bir kere yedi
سَجَدَ الْإِمَامُ سَجْدَةً : İmam bir defa secde etti.

فَتَحَ : açtı ----- فَتْحَةٌ : bir açış
نَظَرَ : baktı ----- نَظْرَةٌ : bir bakış
شَرَبَ : içti ----- شَرْبَةٌ : bir içiş

Mezid fiillerde ismi merre, bu fiillerin mastarlarının sonuna bir (ة) eklenerek yapılır.

إِبْتَسَمَ : gülümsemek ----- إِبْتِسَامَةٌ : bir gülümseyiş

İSMُ النُّوعِ DURUM İSMİ

Fiilin olma tarzını anlatır. Sülasilerde (فَعْلَةٌ) vezni üzere gelir.

جَلَسَ الطَّالِبُ جَلْسَةَ الْمُدْرَسِ : Öğrenci öğretmen gibi oturdu
فَتَحَ الرَّجُلُ الْبَابَ فَتْحَةَ اللَّصِّ : Adam kapıyı hırsızın açışı gibi açtı.
أَكَلَ الْوَلَدُ أَكْلَةَ الرَّجُلِ : Çocuk adam gibi yedi.

İSMُ الْجِنْسِ، İSMُ الْوَحْدَةِ CİNS VE TEKİL İSİM

Cins İsm; bir cinsteki tüm varlıklara verilen isimdir.

شَجَرٌ : ağaç
سَمَكٌ : balık
وَرَقٌ : kağıt

Bu cins isimden sadece bir varlık gösterilmek istenirse, o cinsi gösteren ismin sonuna bir (ة) eklenir.

شَجْرَةٌ : bir ağaç

سَمَكَةٌ : bir balık

وَرَقَةٌ : bir kağıt

İSMİ ALET اسم الآلة

Alet ismi, aletin işlediği fiilden şu vezinlerde gelir: (مَفْعَال) , (مَفْعَل) , (مِفْعَلَةٌ).

Örnekler:

(مَفْعَال) :

مِكَالٌ : ölçü aleti	كَالٌ : ölçtü
مِفْتَاحٌ : anahtar	فَتَّحَ : açtı
مِيزَانٌ : terazi	وَزَنَ : tarttı

(مَفْعَل) :

مِبْرَدٌ : törpü	بَرَدَ : törpüledi
مِحْفَرٌ : kazma	حَفَرَ : kazıdı
مِنْبَرٌ : minber	نَبَرَ : kaldırdı

(مِفْعَلَةٌ) :

مِكَسَّةٌ : süpürge	كَسَّ : süpürdü
مِمْسَحَةٌ : silgi	مَسَحَ : sildi
مِلْعَقَةٌ : kaşık.	لَعَقَ : yaladı

Bazı alet isimleri fiilden türememiştir. Örnek:

جَرَسٌ : zil ----- قَدْرٌ : tencere ----- فَاسٌ : balta

İSMِ التَّفْضِيلِ ÜSTÜNLÜK İSMİ

İsmu't tafdil yani üstünlük ismi müzekkerde **أَفْعَلُ** , müenneste **فُعْلَى** vezninde gelir.

Müennes	Müzekker	İsim
كُبْرَى : en büyük	أَكْبَرُ : en büyük	كَبِيرٌ : büyük
صُغْرَى : en küçük	أَصْغَرُ : en küçük	صَغِيرٌ : küçük
حُسْنَى : en güzel	أَحْسَنُ : en güzel	حَسَنٌ : güzel

أَطْوَلُ مِنْ عَلِيٍّ أَحْمَدُ : Ahmet, Ali'den daha uzundur.
Mefdul aleyhi - i. Tafdil - mufaddal

الفَيْلُ أَضْحَمُ مِنَ الْجَمَلِ : Fiil deveden daha iridir.

الْعِلْمُ أَنْفَعُ مِنَ الْمَالِ : İlim maldan daha yararlıdır.

Not: Kıyas durumlarında müennes için de **أَفْعَلُ** vezni kullanılır.

زَيْنَبُ أَكْبَرُ مِنْ عَائِشَةَ : Zeyneb, Aişe'den daha büyüktür.

الْمَدْرَسَةُ أَكْبَرُ مِنَ الْمَكْتَبَةِ : Okul, kütüphaneden büyüktür.

En üstünlüğü ifade etmek için müenneslerde **فُعْلَى** vezni kullanılır.

الْبَيْتُ الْكُبْرَى : En büyük kız

أَسْمَاءُ الْحُسْنَى : En güzel isimler

صِفَةُ الْمُشَبَّهَةِ بِاسْمِ الْفَاعِلِ SIFATI MÜŞEBBEHE

Sıfatı müşebbehe lazım fiilden türer. İfade ettiği mana ile devamlı sıfatlanan kişi veya varlığı gösterir. Oysa ismi failde ise bu devamlılık şartı aranmaz.

Örneğin:

جَالِسٌ : oturan, dediğimiz zaman, uyumak veya oturmak failin devamlı bir sıfatı değildir.
نَائِمٌ : uyuyan

Ancak; **كَرِيمٌ** : cömert ----- **رَحِيمٌ** : merhametli anlamındadır. Bu sıfatlar devamlılık gösteriri. Yoksa arasına cömertlik yapana **كَرِيمٌ** veya bazen

merhametli olana رَحِيمٌ denmez. Sıfatı müşebbehenin de değişik vezinleri vardır..

Sık kullanılan bazı sıfatı'l müşebbehe kalıpları:

فَعَالٍ - جَبَانٌ : korkak	فُعَالٍ - شُجَاعٌ : cesaret
فَعِيلٍ - نَبِيلٌ : asil	فُعَلٌ - صُلْبٌ : sert
فَعِيلٌ - مَرِحٌ : neşe	فُعَلٌ - شَهْمٌ : keskin zeka, cesare
أَفْعَلٌ - أَبْيَضٌ : beyaz	فُعَلَانٌ - ظَمَانٌ : susuz

Sıfatı müşebbehenin ameli:

Sıfatı müşebbehenin mamülü çeşitli şekillerde gelebilir:

a- Fail olarak mefru gelebilir:

أَخُوكَ حَسَنٌ صَوْتُهُ : Kardeşinin sesi güzeldir.
fail s. müş.

b- Muzafun ileyh olarak mecrur gelebilir:

أَخُوكَ حَسَنٌ الصَّوْتِ : Kardeşin güzel seslidir.
muz. İlyh- muz.

c- Nekre olduğu durumlarda temyiz olark, marife olduğu durumlarda da şibhi meful olarak mensub gelir.

أَخُوكَ حَسَنٌ صَوْتًا ، حَسَنٌ صَوْتُهُ : Kardeşin ses olarak güzeldir
meful. temyiz.

إِسْمُ التَّصْغِيرِ İSMİ TAŞĞİR

İsmi taşğir; küçüklüğü, azlığı göstermek, sevgi ifade etmek veya küçümsemek için kullanılır. Başlıca iki vezni vardır: فُعَيْلٌ ve فَعِيلٌ

a) فَعِيلٌ Vezni:

رَجُلٌ : adam ----- رَجِيلٌ : adamcağız
نَهْرٌ : nehir ----- نَهِيرٌ : nehircik
عَبْدٌ : kul ----- عَبِيدٌ : kulcağız

Müennes ismin taşğiri yapılıncı sonuna bir (ة) eklenir.

شَمْسٌ : güneş ----- شَمْسِيَّةٌ : güneşcik

عَيْنٌ : göz ----- عَيْنَةٌ : gözcük

سَمَاءٌ : gök ----- سَمِيَّةٌ : gök parçası

b) فُعَيْلٌ Vezni: Dört harfli isimlerin taşğiri bu vezinden yapılır.

مَنْزِلٌ : ev ----- مَنَزِلٌ : evcik

بُلْبُلٌ : bülbül ----- بُلْبُلٌ : bülbülcük

مَكْتَبٌ : sıra ----- مَكْتَبٌ : sıracık

إِسْمُ الْمَنْسُوبِ İLGI İSMİ

Bir yer, varlık veya iş ile ilgiyi, ona mensup olmayı gösteren ve sonu şeddeli ya (ي) şeklinde gelen isimlere, ismul mensub denilir.

عِرَاقٌ : Irak ----- عِرَاقِيٌّ : Iraklı

دِمَشَقٌ : Şam ----- دِمَشَقِيٌّ : Şamlı

الْعِلْمُ : İlim ----- الْعِلْمِيُّ : İlimle ilgili

Notlar:

a) İsmi mensup yapılacak kelimenin son harfi meksur yapılır ve sonuna şeddeli bir ya (ي) eklenir.

عُثْمَانٌ : Osman ----- عُثْمَانِيٌّ : Osmanlı

ذَهَبٌ : altın ----- ذَهَبِيٌّ : altınla ilgili

b) İsmi sonunda (ة) var ise, mensubu bu (ة) yapılırken düşer.

مَكَّةٌ : Mekke ----- مَكِّيٌّ : Mekkeli

سُنَّةٌ : sünnet ----- سُنِّيٌّ : sünnete mensup

c) Üç harfli kelimenin ikinci harfinin harekesi kesra ise, mensubu yapılırken o kesra fethaya çevirilir.

مَلِكٌ : kral ----- مَلِكِيٌّ : krala ait

نَمْرٌ : kaplan ----- نَمْرِيٌّ : kaplana ait

d) (فَعِيلَةٌ) vezninden isimlerin mensubu yapılırken (ة) beraber (ي) de düşer.

الْمَدِينَةُ : Medine ----- مَدَنِيٌّ : Medine’li, medenî

قَبِيلَةٌ : kabile ----- قَبِيلِيٌّ : kabileye ait

e) Kelimenin sonunda hemze varsa, hemze vava çevrilir.

صَحْرَاءُ : çöl ---- صَحْرَاوِيٌّ : çöle ait

سَمَاءُ : gök ---- سَمَاوِيٌّ : göğe ait

Bazı kelimelerde hemze olduğu gibi kalır ve sonuna şeddli ya ilave edilir.

إِبْتِدَاءٌ : başlamak ---- إِبْتِدَائِيٌّ : başa dair

إِنشَاءٌ : inşa ---- إِنشَائِيٌّ : inşaya dair

f) Kelime şeddli (ي) ile bitiyorsa:

— Şeddli (ي) den önce bir harf varsa, birinci (ي) aslına döner, ikinci (ي) vav’a çevrilir. Vav’dan önceki harfin harekesi fetha yapılır.

حَيٌّ : diri ----- حَيَوِيٌّ : diriliğe ait

غَيٌّ : azgınlık ----- غَيَوِيٌّ : gayya ile ilgili

— Şeddli (ي) den önce iki harf varsa, birinci (ي) düşer, ikinci (ي) vav’a çevrilir. Vav’dan önceki harfin harekesi fetha yapılır.

نَبِيٌّ : peygamber ----- نَبَوِيٌّ : peygambere ait, nebevî

عَلِيٌّ : Ali ----- عَلَوِيٌّ : Ali’ye ait, O’na mensup

SAYILAR الأعداد

Müennes	Rakam	Müzekker
واحدة	1-	واحد
إسنتان	2-	إسنان
ثلاث	3-	ثلاثة
أربع	4-	أربعة
خمس	5-	خمسة
ست	6-	سنة
سبع	7-	سبعة
ثمان	8-	ثمانية
تسع	9-	تسعة
عشر	10-	عشرة

Sayı kuralları:

- 1 ve 2 sayılı, madudu yani sayılanı ile sıfat mevsuf ilişkisi içinde uyum halinde bulunurlar. Örneğin:

قلم واحد : bir kalem ----- قلمان إسنان : iki kalem
 نظارة واحدة : bir gözlük ----- نظارتان إسنتان : iki gözlük

Yukarıdaki örnekten de anlaşılacağı gibi bir (واحد) ve iki (إسنان) de sayı vesayılan arasında müzekkerlik müenneslik, müfretlik tesniyelik ve hareke bakımlarından uyum vardır.

- Üç ila on arasında ise, sayı ile sayılan arasında cinsiyet bakımından zıtlık bulunmalıdır. Yani sayılan (madud) müzekker ise sayı müennes, sayılan müennes ise sayı müzekker olarak gelir. Ayrıca sayılan yani madud çoğul ve meksur olarak gelir. Sayı ile sayılan arasında muzaf muzafun ileyh ilişkisi vardır. Örnek:

ثلاثة أقلام : üç kalem
 سبعة أقلام : yedi kalem
 تسعة طلاب : dokuz (erkek) öğrenci

تِسْعُ طَالِبَاتٍ : dokuz (bayan) öğrenci.

ثَلَاثُ نَظْرَاتٍ : üç gözlük

خَمْسُ نَظْرَاتٍ : beş gözlük

- 11 ila 99 arasında ise sayılan ile sayılana bitişik sayı arasında müzekkerlik müenneslik açısından uyum bulunur ve sayılan daima müfred mensup olarak gelir. Temyiz olarak iraplanır. 10 ile 20 arasındaki sayılara **mürekkeb sayı** denir. 20 den sonraki sayılar ise vav ile birbirine bağlanıp atıf yapıldığından **matuf sayılar** olarak ismlendirilir.

Mürekkeb sayılara (10 -20) örnek:

أَرْبَعَةٌ عَشْرَ طَالِبًا : ondört (erkek) öğrenci

تِسْعَةٌ عَشْرَ طَالِبًا : ondokuz (erkek) öğrenci

أَرْبَعٌ عَشْرَةَ طَالِبَةً : ondört (bayan) öğrenci

تِسْعٌ عَشْرَةَ طَالِبَةً : ondokuz (bayan) öğrenci

Matuf sayılara örnek:

خَمْسَةٌ وَعِشْرُونَ طَالِبًا : yirmibeş (erkek) öğrenci

سِتَّةٌ وَسَبْعُونَ طَالِبًا : yetmiş altı (erkek) öğrenci

خَمْسٌ وَعِشْرُونَ طَالِبَةً : yirmibeş (erkek) öğrenci

سِتٌّ وَسَبْعُونَ طَالِبَةً : yetmiş altı (erkek) öğrenci

Onarlı (10- 20 – 30 -80 -90) sayılara ise ukud sayılar denir. Bunlarda müzekkerlik müenneslik yoktur.

Ukud sayılara örnek:

عِشْرُونَ طَالِبًا : yirmi (erkek) öğrenci

عِشْرُونَ طَالِبَةً : yirmi (bayan) öğrenci

سَبْعُونَ وَلَدًا : yetmiş (erkek) çocuk

سَبْعُونَ بِنْتًا : yetmiş (kız) çocuk

- 100 ve katlarında da müzekkerlik müenneslik yoktur. Bunların madudu müfred ve meksur olarak gelir. Muzafun ileyk olarak iraplanır.

مِائَةٌ طَالِبٍ : yüz (erkek) öğrenci

مائة طالبة : yüz (bayan) öğrenci
 ألف طالب : bin (erkek) öğrenci
 ألف طالبة : bin (bayan) öğrenci

- 1000 ile 10 000 arasındaki sayılar:

ألف : bin
 ألفان : ikibin
 ثلاثة آلاف : üç bin
 أربعة آلاف : dört bin
 عشرة آلاف : on bin şeklinde çoğul olarak gelir. ألف ve ألفان den sonra muzaf muzafun ileyih olduğundan, çoğul meksur olarak gelir. Bunlardan sonra gelen madud da daima müfred meksur olur. Örnek:

أربعة آلاف طالب : dörtbin öğrenci
 عشرة آلاف طالب : on bin öğrenci

- 10 binden sonraki sayılar: Daha önceki kurallara göre yapılır. Örneğin:

خمسة عشر ألف طالب : onbeşbin öğrenci
 مائة ألف طالب : yüzbin öğrenci

- Mürekkebe sayılardan sadece on iki murebdir. Diğer sayılar ise mebnidir. Örnek:

جاء إثنا عشر رجلاً : On iki adam geldi. (Ref hali)
 رأيت إثني عشر رجلاً : On iki adam gördüm.(Nasb hali)
 سلمتُ على إثني عشر رجلاً : On iki adama selam verdim. (Cer hali)

- Onluk yani ukud sayıların irabı harf ile dir. Bunların ref hali vav (و), nasb ve cer hali ye (ي) ile dir. Örnek:

جاء ثلاثون رجلاً : Otuz adam geldi. (Ref hali)
 رأيتُ ثلاثين رجلاً : Otuz adam gördüm (Nasb hali)
 سلمتُ على ثلاثين رجلاً : Otuz adama selam verdim. (Cer hali)

Önemli bir husus: Matuf sayılardan sonra gelen madudun temyizi, en son sayıya göredir.

مائة و سبعة أقلام : 107 kalem

خمسمائة أربعة عشر قلماً : 514 kalem

سبعمائة أربعة وخمسون قلماً : 754 kalem

Diğer önemli bir husus: Yüz'ün katları iki sayının kaynaşmasından oluşur. İrabı birinci sayının sonunda görülür. İkinci sayı daima mecrur olur.

جاء ستمائة طالب : Altıyüz öğrenci geldi.

رأيت ستمائة طالب : Altıyüz öğrenci gördüm.

سلمتُ على ستمائة طالب : Altıyüz öğrenciye selam verdim.

3 ila 9 arasındaki, belli olmayan miktarın madudunun müzekkerine (بضعة), müennesine ise (بضع) kullanılır.

بضع رجال : birkaç adam ----- بضعة نسوة : birkaç kadın

الأعدادُ الترتيبيةُ Sıra Sayıları

Müennes	-----	Müzekker
الأولى	birinci	الأولُ
الثانية	ikinci	الثاني
الثالثة	üçüncü	الثالث
الرابعة	dördüncü	الرابع
الخامسة	beşinci	الخامس
السادسة	altıncı	السادس
السابعة	yedinci	السابع
الثامنة	sekizinci	الثامن
التاسعة	dokuzuncu	التاسع
العاشرة	onuncu	العاشر
حادية عَشْرَة	on birinci	حادي عَشْرَ
ثانية عَشْرَة	on ikinci	ثاني عَشْرَ
رابعة عَشْرَة	on üçüncü	رابع عَشْرَ
تاسعة عَشْرَة	on dokuzuncu	تاسع عَشْرَ
عِشْرُون	yirminci	عِشْرُون

Sıra sayıları madudu ile sıfat mevsuf terkibi şeklinde gelir:

الطالبُ الأولُ : Birinci (erkek) öğrenci

الطالبُ الرابعُ : Dördüncü (erkek) öğrenci

لطالبُ العاشرُ : Onuncu (erkek) öğrenci

الطالبةُ الأولى : Birinci (bayan) öğrenci

الطالبةُ الرابعةُ : Dördüncü (bayan) öğrenci

لطالبةُ العاشرةُ : Onuncu (bayan) öğrenci

الدَّرْسُ الحادي والعشرون : Yirmibirinci ders

البنْتُ الحاديةُ والعشرون : Yirmibirici kız

الأعداد الكسرية Kesirli Sayılar

نصف : yarın

ثلث : üçte bir

ربع : çeyrek

خمس : beşte bir

سدس : altıda bir

سبع : yedide bir

ثمان : sekizde bir

تسع : dokuzda bir

عشر : onda bir

صيغة المبالغة MÜBALAGA SİĞALARI

En çok kullanılan mübalağa siğaları şunlardır: فَعَالٌ – فُعُولٌ – فَعِيلٌ

a) فَعَالٌ :

رَزَقٌ : rızık verici	رَزَقَ : rızık verdi
دَسَّاسٌ : hilekar	دَسَّ : hile yaptı
جَرَّاحٌ : cerrah	جَرَّحَ : yaraladı

b) فُعُولٌ

حَقَّودٌ : kin tutucu	حَقَّدَ : kin tuttu
صَبَّورٌ : çok sabırlı	صَبَّرَ : sabretti
وَقَّورٌ : çok vakarlı	وَقَّرَ : vakarlı oldu

c) فَعِيلٌ

رَحِيمٌ : çok merhametli	رَحِمَ : acıdı
كَرِيمٌ : çok cömert	كَرَّمَ : cömert oldu
عَلِيمٌ : çok iyi bilen	عَلَّمَ : bildi

غَيْرِ الْمُنْصَرَفِ GAYRİ MUNSARİF

Tenvin ve cer kabul etmeyen, cer yerine fetha alan isimlere gayri munsarif isim denir. Gayri munsarf isimleri üç grupta toplayabiliriz:

1- Âlemler (Özel İsimler) :

a) Kadın isimleri : زَيْنَبُ، عَائِشَةُ، مَرْيَمُ

b) Sonunda (ة) bulunan erkek isimleri: حَمْرَةٌ، أَسَامَةُ، طَلْحَةُ

c) Şehir isimleri: إِسْتَنْبُولُ، دِمَشْقُ، مَكَّةُ

d) Yabancı dilden Arapçaya geçen özel isimler: أَبِرَاهِيمُ، يَعْقُوبُ، رَمْسِيسُ

e) Sonunda (ان) bulunan özel isimler : عَثْمَانُ، سُفْيَانُ، مَرْوَانُ

f) Fiil vezninden olan özel isimler : أَحْمَدُ، يَزِيدُ، يَعِيشُ

g) Üç harfli olup, ilk harfi zamme, ikinci harfi fetha olan özel isimler: عُمَرُ، زُفْرُ، زُحْلُ

h) Kelimeleri kaynaşmış (mezci) özel isimler: بَورُسَعِيدُ، حَضْرَمَوْتُ، بَعْلِيكُ

2- İsimlerde:

a) Sonunda dişilik elifi bulunan kelimeler. (Elifi memdude veya elifi maksure) :

صَحْرَاءُ، ذِكْرَى، بُشْرَى

b) Müntehe'l cumuu (eliften sonra iki veya üç harf bulunan) sigaları:

مَسَاجِدُ، مَدَارِسُ، دَرَاهِمُ

3- Sıfatlarda:

a) Sonunda dişilik elifi bulunan sıfatlar: زَرْقَاءُ :mavi, سَوْدَاءُ : siyah,
كُبْرَى : en büyük

b) Müennesi فَعْلَى vezninde gelen فَعْلَانُ vezni sıfatları:
سَكْرَانٌ --- سَكْرَى : aç, جَوْعَانٌ --- جَوْعَى : tok, شَبْعَانٌ --- شَبْعَى : sarhoş

c) أَفْعَلٌ vezninde olan sıfatlar: أَكْثَرُ : en çok, أَفْضَلُ : en üstün, أَجْمَلُ : en güzel

Not: Gayri munsarfi kelime ancak muzaf olur veya başına el (ال) gelirse kesra kabul eder:

صَلَّيْنَا فِي أَجْمَلِ الْمَسَاجِدِ : Mescidlerin en güzelinde namaz kıldık.
m.ileyh – muz.

مَرَرْنَا بِالْمَسَاجِدِ الْكَثِيرَةِ : Birçok mescide uğradık.

أفعال المدح و الذمّ ÖVME VE YERME FİİLLERİ

Arapça da (نَعَمَ) övme ve (بئسَ) yerme fiili olarak kullanılır. Bu fiillerden sonra genellikle merfu iki isim gelir:

نَعَمَ الرَّجُلُ حَامِدٌ : Ne iyi adamdır, Halid !

نعم خلقُ المرأةِ الحشمةُ : Ne güzel bir kadın ahlakıdır, haya !

بئسَ الخُلقُ الكذبُ : Ne kötü huydur, yalan !

بئسَ الكسبُ الحرامُ : Ne kötü kazançtır, haram !

Övme fiili olarak حَبِّدَا da kullanılır. Yerme fiili olarak da سَاءَ بئسَ dışında لا حَبِّدَا (kötü oldu) ve لا حَبِّدَا da kullanılır.

حَبِّدَا جَوْ تُرْكِيَا : Havası ne güzeldir, Türkiye'nin !

لا حَبِّدَا جُلُسَاءُ السَّوْءِ : Ne kötüdür ahlaksız yarenler !

أقسام السبعة AKSAMI SEB'A/ YEDİ BÖLÜM

Fiiler, kök harflerini meydana getiren harflerin durumu bakımından yedi bölümde incelendiği için bu konu aksamu's seba başlığı altında anlatılmaktadır.

Fiiler öncelikle kök harflerinin durumuna göre önce sahih ve mutel olmak üzere ikiye ayrılır.

Sahihs de kendi içinde, salim, mehmuz ve mudaaf olmak üzere üçe ayrılır.

Mutel (İletli) de kendi içinde dörde ayrılır: Misal, ecvef, nakıs ve lefif.

Şimdi bu kısımlara biraz daha yakından bakalım:

أقسام السبعة

الصحيح:

السالم — المهموز — المضعف

المعتل:

المثال — الأجوف — الناقص — اللفیف

1- **Salim Fiil:** Kök harfleri içinde hemze, illet harfi ve aynı harften iki tane bulunmayan fiillerdir. كَتَبَ – ذَهَبَ gibi. Salim fiilim çekimini daha önceden biliyoruz.

2- **Mehmuz Fiil:** Kök harfleri içinde hemze bulunan fiile denir. Mehmuz fiil, hemzenin bulunduğu konuma göre üç kısma ayrılır.

a) Mehmuzul fa : أَكَلَ

b) Mahmuzul ayn : سَأَلَ

c) Mahmuzul lam: قَرَأَ

Mehmuz fiilin çekimi salim fiil gibidir. Mehmuz fiilin çekim örnekleri:

أَمَرَ (birinci babdan) fiili mazinin çekimi:

جَمْعٌ Çoğul	تَنْثِيَةٌ İkil	مُفْرَدٌ Tekil		emretmek
أَمْرُوا	أَمْرًا	أَمَرَ	مُدَّكَرٌ	غَائِبٌ
أَمْرَنَ	أَمْرَتَا	أَمَرْتِ	مُؤَنَّثٌ	
أَمَرْتُمْ	أَمَرْتُمَا	أَمَرْتِ	مُدَّكَرٌ	مُخَاطَبٌ
أَمَرْتِنَّ	أَمَرْتُمَا	أَمَرْتِ	مُؤَنَّثٌ	
أَمَرْنَا	----	أَمَرْتِ		مُنْكَلَمٌ

يَأْمُرُ : Muzari fiilin çekimi.

جَمْعٌ Çoğul	تَنْثِيَةٌ İkil	مُفْرَدٌ Tekil		Emretmek
يَأْمُرُونَ	يَأْمُرَانِ	يَأْمُرُ	مُدَّكَرٌ	غَائِبٌ
يَأْمُرْنَ	تَأْمُرَانِ	تَأْمُرُ	مُؤَنَّثٌ	
تَأْمُرُونَ	تَأْمُرَانِ	تَأْمُرُ	مُدَّكَرٌ	مُخَاطَبٌ
تَأْمُرْنَ	تَأْمُرَانِ	تَأْمُرِينَ	مُؤَنَّثٌ	
نَأْمُرُ	---	أَمْرٌ		مُنْكَلَمٌ

مُرٌ : Emri hazırın çekimi:

جَمْعٌ Çoğul	تَنْثِيَةٌ İkil	مُفْرَدٌ Tekil	
مُرُوا	مُرَا	مُرٌ	مُدَّكَرٌ
مُرْنَ	مُرَا	مُرِي	مُؤَنَّثٌ

3- **Mudaaf Fiil:** Fiilin kök harflerinden ikisinin aynı olması yani şedeli olması demektir. فَرَّ - شَدَّ - مَدَّ gibi.

Bu şedde fiil çekimlerinde cemi müennes gaibe sigasında çözülür. Muzaaf fiilin çekiminden örnekler:

حَبَّ : fiilin çekimi

جَمْعُ Çoğul	تَنْبِيْهٌ İkil	مُفْرَدٌ Tekil		
حَبُّوا	حَبَّآ	حَبَّ	مُدَّكَّرٌ	غَائِبٌ
حَبِّينَ	حَبَّآ	حَبَّتْ	مُؤَنَّثٌ	
حَبِّبُهُمْ	حَبِّبِمَا	حَبَّبَتْ	مُدَّكَّرٌ	مُخَاطَبٌ
حَبِّبْنِ	حَبِّبِمَا	حَبَّبَتْ	مُؤَنَّثٌ	
حَبِّبْنَا	----	حَبَّبْتُ		مُتَكَلِّمٌ

يَحِبُّ : çekimi

جَمْعُ Çoğul	تَنْبِيْهٌ İkil	مُفْرَدٌ Tekil		
يَحِبُّونَ	يَحِبَّانَ	يَحِبُّ	مُدَّكَّرٌ	غَائِبٌ
يَحِبِّينَ	يَحِبَّانَ	يَحِبُّ	مُؤَنَّثٌ	
يَحِبُّونَ	يَحِبَّانَ	يَحِبُّ	مُدَّكَّرٌ	مُخَاطَبٌ
يَحِبِّينَ	يَحِبَّانَ	يَحِبُّونَ	مُؤَنَّثٌ	
يَحِبُّ	----	أَحِبُّ		مُتَكَلِّمٌ

حَبَّ : emir fiilin çekimi

جَمْعُ	تَنْبِيْهٌ	مُفْرَدٌ		
حَبُّوا	حَبَّآ	أَحِبُّ - حَبَّ	مُدَّكَّرٌ	مُخَاطَبٌ
أَحِبِّينَ	حَبَّآ	حَبِّي	مُؤَنَّثٌ	

4- **Misal Fiil:** Kök harflerinden ilki و veya ي olan fiildir. وَهَبَ - وَضَعَ - يَقِظُ - يَيْسَ -

Fiilin ilk harfî vav (و) ise misali vavî, ya (ي) ise misali yai denir. Misal fiilerin mazi çekimi salim fiil gibidir. Misali vavilerde ise, muzarilerinden, vav düşer. (يَجِدُ - وَجَدَ gibi) Bu vavlar mastardan da düşer.

وَعَدَ - يَعِدُ - عِدَّةٌ : vaad

وَعِظَ - يَعِظُ - عِظَةٌ : vaaz

Muzari malum sigadan kalkmış olan vav, meçhul çekiminde geri döner. Mazi çekimi salim fiili gibi olan misalin, muzari malum ve meçhulünün çekimine örnek:

يَجِدُ : Malum muzarinin çekimi:

مُفْرَدٌ Tekil	تَّثْنِيَّةٌ İkil	جَمْعٌ Çoğul		
يَجِدُ	يَجِدَانِ	يَجِدُونَ	مُدَّكَّرٌ	غَائِبٌ
تَجِدُ	تَجِدَانِ	يَجِدْنَ	مُؤَنَّثٌ	
تَجِدُ	تَجِدَانِ	تَجِدُونَ	مُدَّكَّرٌ	مُخَاطَبٌ
تَجِدِينَ	تَجِدَانِ	تَجِدْنَ	مُؤَنَّثٌ	
أَجِدُ	---	نَجِدُ		مُتَّكٍ

Meçhul muzarinin çekimi:

جَمْعٌ Çoğul	تَنْبِيْهٌ İkil	مُفْرَدٌ Tekil		
يُوجِدُونَ	يُوجِدَانِ	يُوجِدُ	مُدَّكَرٌ	غَائِبٌ
يُوجِدْنَ	تُوجِدَانِ	تُوجِدُ	مُؤَنَّثٌ	
تُوجِدُونَ	تُوجِدَانِ	تُوجِدُ	مُدَّكَرٌ	مُخَاطَبٌ
تُوجِدْنَ	تُوجِدَانِ	تُوجِدِينَ	مُؤَنَّثٌ	
تُوجِدُ	---	أُوجِدُ		مُتَّكٌ

5- **Ecvef Fiil:** Kök harflerinden ortadaki harfi yani aynul fiili illetli olan fiildir. Bilindiği üzere illet harfleri (و), (ي) ve (ا) dir. Ortada bulunan و ve ي mazide elif (ا)'e dönüşür.

Orta harfi aslen vav olan ecvef fiile, ecvefi vavi denir.

قَالَ den .... قَالَ : dedi
 قَوْمَ den ..... قَامَ : kalktı
 خَوْفَ den ..... خَافَ : korktu

Orta harfi aslen ye olan ecvef fiillere de ecvefi yai denilir.

بَاعَ den... بَاعَ : sattı
 سَارَ den... سَارَ yürüdü
 هَيَّبَ den.. هَابَ korktu

Ecvef fiilin ilk harfi üstün, illet harfi de harekeli ise vav ve ye, telefuz kolaylığı açısından elife çevrilir. Ecvef fiilin mazi, muzari ve emir çekimine örnekler:

Birinci babdan örnek:

جَمْعٌ Çoğul	تَنْبِيْهٌ İkil	مُفْرَدٌ Tekil		
زَارُوا	زَارَا	زَارَ	مُدَّكَّرٌ	غَائِبٌ
زُرْنَ	زَارَتَا	زَارَتَ	مُؤَنَّثٌ	
زُرْتُمْ	زُرْتُمَا	زُرْتِ	مُدَّكَّرٌ	مُخَاطَبٌ
زُرْتُنَّ	زُرْتُمَا	زُرْتِ	مُؤَنَّثٌ	
زُرْنَا	---	زُرْتِ		مُتَكَلِّمٌ

İkinci babdan örnek:

جَمْعٌ Çoğul	تَنْبِيْهٌ İkil	مُفْرَدٌ Tekil		
بَاعُوا	بَاعَا	بَاعَ	مُدَّكَّرٌ	غَائِبٌ
بَعْنَ	بَاعَتَا	بَاعَتَ	مُؤَنَّثٌ	
بَعْتُمْ	بَعْتُمَا	بَعَتِ	مُدَّكَّرٌ	مُخَاطَبٌ
بَعْنُنَّ	بَعْتُمَا	بَعَتِ	مُؤَنَّثٌ	
بَعْنَا	---	بَعَتِ		مُتَكَلِّمٌ

Muzarinin çekimi:

جَمْعٌ Çoğul	تَنْبِيْهٌ İkil	مُفْرَدٌ Tekil		
يَزُورُونَ	يَزُورَانِ	يَزُورُ	مُدَّكَّرٌ	غَائِبٌ
يَزُرْنَ	تَزُورَانِ	تَزُورُ	مُؤَنَّثٌ	
تَزُورُونَ	تَزُورَانِ	تَزُورُ	مُدَّكَّرٌ	مُخَاطَبٌ
تَزُرْنَ	تَزُورَانِ	تَزُورِينَ	مُؤَنَّثٌ	
تَزُورُ	---	أَزُورُ		مُتَكَلِّمٌ

Muzarinin çekimi:

جَمْعٌ Çoğul	تَنْبِيْهٌ İkil	مُفْرَدٌ Tekil		
يَبِيْعُونَ	يَبِيْعَانِ	يَبِيْعٌ	مُدَكَّرٌ	غَائِبٌ
يَبِعْنَ	تَبِيْعَانِ	تَبِيْعٌ	مُؤَنَّثٌ	
تَبِيْعُونَ	تَبِيْعَانِ	تَبِيْعٌ	مُدَكَّرٌ	مُخَاطَبٌ
تَبِعْنَ	تَبِيْعَانِ	تَبِيْعِينَ	مُؤَنَّثٌ	
تَبِيْعٌ	---	أَبِيْعٌ		مُتَكَلِّمٌ

زُرُّ: Emri hazır:

جَمْعٌ	تَنْبِيْهٌ	مُفْرَدٌ		
زُورًا	زُورًا	زُرُّ	مُدَكَّرٌ	مُخَاطَبٌ
زُرْنَ	زُورًا	زُورِي	مُؤَنَّثٌ	

بِعٌ: Emri hazır:

جَمْعٌ	تَنْبِيْهٌ	مُفْرَدٌ		
يَبِيْعُوا	يَبِيْعًا	بِعٌ	مُدَكَّرٌ	مُخَاطَبٌ
بِعْنَ	يَبِيْعًا	بِيْعِي	مُؤَنَّثٌ	

6- **Nakıs Fiil:** Son harfi yani lamu'l fiili illetli olan fiildir.

İllet harfi aslen vav olupta (و) elif şeklinde yazılıyorsa buna nakısı vavi denilir. دَعَا s-den --- دَعَا : dua etti, çağırdı.

Son harfi aslen (ي) olup da elifi maksura (ى) yani noktasız ye şeklinde ise, bu tür fiillere nakısı yai denilir. Bu fiiler sonu elifi maksuradan dolayı uzatılarak okunur. سَعَى den --- سَعَى : çalıştı, رَمَى den --- رَمَى : attı, gibi.

Nakıs fiillerin çekimine örnek:

دَعَا : Nakısı vavi örneği.

جَمْعٌ	تَنْبِيْهٌ	مُفْرَدٌ		
دَعَا	دَعَا	دَعَا	مُدَّكَّرٌ	غَائِبٌ
دَعَوْنَ	دَعَا	دَعَتْ	مُؤَنَّثٌ	
دَعَوْتُمْ	دَعَوْتُمْ	دَعَوْتِ	مُدَّكَّرٌ	مُخَاطَبٌ
دَعَوْتِنَّ	دَعَوْتُمْ	دَعَوْتِ	مُؤَنَّثٌ	
دَعَوْنَا	---	دَعَوْتِ		مُتَكَلِّمٌ

رَعَى : nakısı yai örneği

جَمْعٌ	تَنْبِيْهٌ	مُفْرَدٌ		
رَعَا	رَعَا	رَعَى	مُدَّكَّرٌ	غَائِبٌ
رَعَيْنَ	رَعَا	رَعَتْ	مُؤَنَّثٌ	
رَعَيْتُمْ	رَعَيْتُمْ	رَعَيْتِ	مُدَّكَّرٌ	مُخَاطَبٌ
رَعَيْنَنَّ	رَعَيْتُمْ	رَعَيْتِ	مُؤَنَّثٌ	
رَعَيْنَا	---	رَعَيْتِ		

يَدْعُو : Muzari

جَمْعٌ	تَنْبِيْهٌ	مُفْرَدٌ		
يَدْعُونَ	يَدْعُونَ	يَدْعُو	مُدَّكَّرٌ	غَائِبٌ
يَدْعُونَ	يَدْعُونَ	تَدْعُو	مُؤَنَّثٌ	
تَدْعُونَ	تَدْعُونَ	تَدْعُو	مُدَّكَّرٌ	مُخَاطَبٌ
تَدْعُونَ	تَدْعُونَ	تَدْعِينَ	مُؤَنَّثٌ	
تَدْعُوا	---	أَدْعُو		مُتَكَلِّمٌ

Muzari: يَرْعَى

جَمْعٌ	تَنْبِيْهٌ	مُفْرَدٌ		
يَرْعُونَ	يَرْعِيَانِ	يَرْعَى	مُدَكَّرٌ	غَائِبٌ
يَرْعِينَ	تَرْعِيَانِ	تَرْعَى	مُؤَنَّثٌ	
تَرْعُونَ	تَرْعِيَانِ	تَرْعَى	مُدَكَّرٌ	مُخَاطَبٌ
تَرْعِينَ	تَرْعِيَانِ	تَرْعِينَ	مُؤَنَّثٌ	
تَرْعَى	-----	أَرْعَى		مُتَكَلِّمٌ

Emir: أَدْعُ

جَمْعٌ Çoğul	تَنْبِيْهٌ İkil	مُفْرَدٌ Tekil		
أَدْعُوا	أَدْعُوا	أَدْعُ	مُدَكَّرٌ	مُخَاطَبٌ
أَدْعُونَ	أَدْعُوا	أَدْعِي	مُؤَنَّثٌ	

Emir: اِرْعِ

جَمْعٌ Çoğul	تَنْبِيْهٌ İkil	مُفْرَدٌ Tekil		
اِرْعَوْ	اِرْعِيَا	اِرْعِ	مُدَكَّرٌ	مُخَاطَبٌ
اِرْعِينَ	اِرْعِيَا	اِرْعِي	مُؤَنَّثٌ	

7- **Lefif Fiil:** İki harfi illetli olan fiillere lefif fiil denilir. İlet harfleri (وَقَى) gibi birbirinden ayrı ise buna lefifi mefruk, illet harfleri (قَوِي) gibi yan yana ise buna da lefifi makrun denilir.. Her iki lefif fiil türü de nakıs fiil gibi çekilir.

وَقَى : Mazinin çekimi

جَمْعُ Çoğul	تَنْبِيْةُ İkil	مُفْرَدٌ Tekil		
وَقَوَا	وَقَيَا	وَقَى	مُدَّكَّرٌ	غَائِبٌ
وَقَيْنَ	وَقَتَا	وَقَتَ	مُؤَنَّثٌ	
وَقَيْمٌ	وَقَيْمًا	وَقَيْتَ	مُدَّكَّرٌ	مُخَاطَبٌ
وَقَيْنَ	وَقَيْمًا	وَقَيْتَ	مُؤَنَّثٌ	
وَقَيْنَا	---	وَقَيْتُ		مُنْكَلَمٌ

يَقَى : Muzari çekimi

جَمْعُ Çoğul	تَنْبِيْةُ İkil	مُفْرَدٌ Tekil		
يَقُونَ	يَقِيَانِ	يَقَى	مُدَّكَّرٌ	غَائِبٌ
يَقِيْنَ	يَقِيَانِ	يَقَى	مُؤَنَّثٌ	
يَقُونَ	يَقِيَانِ	يَقَى	مُدَّكَّرٌ	مُخَاطَبٌ
يَقِيْنَ	يَقِيَانِ	يَقِيْنَ	مُؤَنَّثٌ	
يَقَى	---	أَقَى		مُنْكَلَمٌ

ق : Emir çekimi

جَمْعُ Çoğul	تَنْبِيْةُ İkil	مُفْرَدٌ Tekil		
قُوا	قِيَا	ق	مُدَّكَّرٌ	مُخَاطَبٌ
قِيْنَ	قِيَا	قَى	مُؤَنَّثٌ	

Diğer fiiller de bu örneklerle kıyaslanarak çekilebilir.

أَفْعَالُ التَّعَجُّبِ TEACCÜB FİİLLERİ

Teaccüb yani şaşkınlık fiillerinin iki vezni vardır: مَا أَفْعَلَ — أَفْعَلَ بِهِ

مَا أَسْعَدَ الْمُسْلِمَ ! — أَسْعَدَ بِالْمُسْلِمِ ! : Müslüman kişi ne mutludur!

مَا أَعْلَمَ الْمُدْرَسَ ! — أَعْلَمَ بِالْمُدْرَسِ ! : Hoca, ne kadar bilgilidir!

مَا أَفْرَحَ النَّاجِحَ ! — أَفْرَحَ بِهِ ! : Başarılı ne kadar sevinçlidir!

Taccüb için getirecek fiilin sülasi olması, malum sigadan gelmesi, tam fiil olması, çekiminin yapılabilmesi ve üstünlük kabul edebilmesi gerekir.

المستثنى MÜSTESNA

İstisna edatlarından sonra gelen ismin, önceki bölümün hükmünden ayrı tutulmasına istisna diyoruz. İstisna edatları şunlardır: ، غَيْرَ ، سِوَى ، ، خِلا ، عِدا ، حَاشَا

جَاءَ الطَّلَابُ إِلَّا حَامِدًا : Hamit hariç tüm öğrenciler geldi.
müstesna- ist. harfi- müstesna minh

'إِلَّا' nın Müstesnası:

1- Cümle olumlu, müstesna minh de zikredilmişse, müstesna mensub olur.

جَاءَ الطَّلَابُ إِلَّا طَالِبًا : Bir öğrenci dışında tüm öğrenciler geldi.

2- Cümle olumsuz, müstesna minh de zikredilmiş ise, müstesna mensub veya bedel olabilir.

مَا ذَهَبَ أَحَدٌ إِلَّا حَامِدًا (حَامِدٌ) : Hamid dışında kimse gitmedi.
bedel – mensub

Burada (إِلَّا) ya amel ettirsek حَامِدٌ lafzı müstesna olarak mensub, aksi takdirde bedel olarak merfu olur.

3- Müstesna min zikredilmemiş ise, **إلا** dan sonrası, **إلا** yokmuş gibi irablanır.

إِلَّا الْمُجْتَهِدُ : Ancak çalışan kazanır. (Müferrağ istisna)
Fail

Not: Müsreña ve müstesna minh aynı cinseten ise buna **muttasıl istisna**, ayrı cinsten olursa **münkati istisna**, cümlede müstesna minh zikredilmemişse buna da **müferrağ istisna** denir.

غَيْرٌ ve سِوَى nin Müstesnaları:

غَيْرٌ ve سِوَى bu her iki edat da isim olarak kendilerinden sonra gelen müstesnalara muzaf olurlar.

لَا أَخَافُ غَيْرُ اللَّهِ : Allah'tan başkasından korkmam!
muz. i.- muzaf

قَرَأْتُ الْكُتُبَ سِوَى كِتَابٍ : Bir kitap hariç tüm kitapları okudum.
muz. i.- muzaf

خِلاَ — عِدا — حاشا nin Müstesnaları:

Bu edatlar fiil ve harfi cer olurlar. Fiil olarak kabul edilirlerse kendilerinden sonra gelen müstesna mefulu bih olarak mensub olur. Harfi cer kabul edilirlerse, kendilerinden sonra gelen müstesna mecrur olur.

نَزَلَ الرِّكَابُ مِنَ الحَافِلَةِ خِلاَ رَاكِباً : Bir yolcu dışında tüm yolcular otobüsten indi.

وَصَلَ العَمَّالُ إِلَى المَصْنَعِ عِدا عَامِلاً : Bir işçi dışında tüm işçiler fabrikaya ulaştı.

فحصَ الطَّبِيبُ الجَرَحِيَّ حاشا جَرِيحاً : Doktor bir yaralı dışında tüm yaralıları muayene etti.

(**خِلاَ**) ve (**عِدا**) nin önüne **ما** gelebilir.

MÜNADA المُنْدَى

Münada, çağrılan, nida edilen demektir. Nida harfleri şunlardır:

(أ) ve (أي) : Yakın münada için kullanılır.

أي أخى : Ey kardeş! , أخالد : Ey Halid!

يا، آ، أي، أيا، هيا : Seslerdeki uzatma nedeniyle daha çok uzaktaki kimseler için kullanılırlar:

وا : Özellikle nudbe için kullanılır.

وا أمّاه : Vah annem! , وارأسى : Vah başım!

يا : Yakın için, uzak için ve yardım talebi için kullanılır. En çok kullanılan nida harfidir.

يا للأغنياء للفقراء : Ey zenginler, fakirlere (yardım edin) ! Bu cümle yardım talebi, zenginleri fakirlerin yardımına çağırarak için kullanılmıştır. Lafzı celalin başına nida harfi olarak يا gelir. (يا الله)

Münada müfred alem olduğunda ve nekreyi maksude olduğunda ref üzere mebnidir.

يا حسن ! : ey Hasan!

يا محمود ! : ey Mahmud !

يا رجال قوموا ! : ey adamlar kalkın!

Münada muzaf ve nekre gayri maksude olarak geldiğinde mensub olur:

يا عبد الله : Ey Abdullah!

يا غافلاً و الموت يطالبك ! : Ey ölümüm peşinde olduğundan gafil olan kimse!

الحال HAL

Fiilin failinin, mefulunun veya ikisinin birden durumunu gösteren sözdür. Türkçedeki durum zarfı karşılığıdır. Hal, “nasıl” sorusuna karşılık olarak gelir.

جاء الرجلُ عَدْوًا : Adam koşarak geldi.
حال

جئتُ ماشياً : Yürüyerek geldim.
حال

جاء الطالبُ مسرعاً : Öğrenci aceleyle geldi.
حال

تُوكَلُ الفاكهةُ ناضجةً : Meyve olgun yenir.
حال

Yukarıdaki iki örnek failin durumuna dairdir.

Mefulun Durumuna Örnek:

أكلَ الولدُ الطعامَ حاراً : Çocuk yemeği sıcak olarak yedi.
حال

رَأَيْتُ الرجلَ نائماً : Adamı uyur halde gördüm.
حال

أنزلَ اللهُ المَطَرَ غزيراً : Allah yağmuru bolca indirdi.
حال

Hem Fail Hem de Mefulun Durumuna Örnek:

لَقِيَ أَحْمَدُ عَلِيًّا رَاكِبِينَ : Ahmet, Ali ile ikiside binmiş durumda karşılaştı.
حال

Hal Müfred kelime olabileceği gibi cümle veya şibhi cümle de olabilir.

İsim cümlesi olan hal: İsim cümlesi olan halin başında genellikle vav-ı haliye bulunur.

عادَ العاملُ إلى بيته وهو مُتعبٌ : İşçi evine yorgun olarak döndü.
حال

Fiil cümlesi olan hal:

وصلتُ إلى البيتِ وقد بزغَ الفجرُ : Şafak sökerken eve ulaştım.
حال

Şibhi cümle olan hale örnek:

خرجَ على قومِهِ في زينتهِ : (Karun) zinet ve ihtişamı içinde kavminin karşısına çıktı. (Kasas, 79)

Halin sahibine sahibul hal veya zü'l hal denir.

الْتَمْيِيزُ TEMYİZ

Kendisinden önce geçen ismi açıklayan nekire bir isimdir. Harfi cerle gelmediği sürece mensubtur.

إشتريتُ صندوقاً برتقالاً : Bir sandık portakal satın aldım.
temyiz- mümeyyez

باعَ التاجرُ قنطاراً قطناً : Tacir bir ton pamuk sattı.
temyiz- mümeyyez

إشتريتُ ذراعاً من حريرٍ : Bir arşın ipek satın aldım.
temyiz- mümeyyez

جاءَ عشرون طالباً : Yirmi öğrenci geldi.

اشتريتُ أوقيةً عسلاً : Bir ukiye bal satın aldım.

شربتُ لتراً حليباً : Bir litre süt içtim.

حسنَ أحمدٌ خلقاً : Ahmet ahlaken güzel oldu.

التأكيدُ **TEKİD**

Trkid veya tevkid tabi olduğu kelimenin anlamını güçlendiren, onu pekiştiren ve kapalılığını gideren ve onunla aynı irabı alan sözdür.

رَيْتُ الرَّئِيسَ الرَّئِيسَ : Başkanı gördüm, başkan!
Tekid

جاءَ المُدْرَسُ المُدْرَسُ : Öğretmen geldi, öğretmen!
Tekid

إِذْهَبْ إِذْهَبْ إِلَى الْبَيْتِ : Eve git, git!
Tekid

Yukarıdaki cümleler lafzî tekide örnektir. Ayrıca şu kelimelerle de manevi tekid de şu kelimelerle yapılır:

: عَيْنٌ — نَفْسٌ

جاءَ الوَزِيرُ نَفْسُهُ : Bakanın bizzat kendisi geldi.

قَرَأْتُ القِصَّةَ عَيْنَهَا : Öykünün kendisini okudum.

: كِلَا — كِلْتَا

جاءَ الرَّجُلَانِ كِلَاهُمَا : Adamların her ikisi de geldi.

جاءتُ المَرَاتَانِ كِلْتَاهُمَا : Kadınların her ikisi de geldi.

: جَمِيعٌ — كُلٌّ

شَرَحْتُ الدَّرْسَ كُلَّهُ : Dersin tamamını açıkladım.

نَجَحَ الطُّلَابُ جَمِيعُهُمْ : Öğrencilerin hepsi başardı.

Örüldüğü üzere bu tekid kelimeleri, tekid ettikleri kelimelerin zamirine muzaf olurlar.

BEDEL البَدَلُ

Bedel, kendinden önceki kelimeyi açıklamak amacıyla onun irabına uygun olarak gelen lafızdır.

حَضَرَ أَخُوكَ أَحْمَدُ :Kardeşin Ahmet geldi.
bedel – mübdel minhu

مَشَيْتُ الطَّرِيقَ نِصْفَهُ :Yolun yarısını yürüdüm.
bedel

أَعْجَبَنِي عِثْمَانُ عِلْمَهُ :Osman'ın ilmi hoşuma gitti.
bedel

هَذَا الْوَلَدُ عَاقِلٌ : Bu çocuk akıllıdır.
bedel

Bedelin çeşitleri:

1- **بدل كل من كل - Bedeli mutabık:** Bedel ve mübedel minhu birbirine mutabık olur.

حَضَرَ أَخُوكَ أَحْمَدُ : Kardeşin Ahmet geldi.
bedel – mübdel minhu

2- **بدل بعض من كل - Bedeli badd minel küll:** Bedem mübeddel minhudan bir cüz olur. Bedel mübeddel minhuya döner ve onunla mutabık olan bir zamir içerir.

مَشَيْتُ الطَّرِيقَ نِصْفَهُ :Yolun yarısını yürüdüm.
bedel

3- **بدل اشتمال - Bedeli İştimal :** Bedel ondan bir cüz olmaksızın mübeddel minhu bedeli de kapsar.

أَعْجَبَنِي عِثْمَانُ عِلْمَهُ :Osman'ın ilmi hoşuma gitti.
bedel

عطف البيان ATF-I BEYAN

Önündeki lafzı açıklamak amacıyla getirilen lafza atf-ı beyan denir.

جاء أبو صالح حامدٌ : Salih'in babası Hamid geldi.
a. beyan fail fiil

أخي علي طالبٌ زكيٌ : Kardeşim Ali zeki bir öğrencidir.
a. beyan

Atfı beyan, irabda tekil, ikil, çoğul halinde matbuuna yani açıkladığı kelimeye uyar.

عطف النسق ATF-I NESAK

Atıf harflerinden biri kullanılarak iki kelime ve iki cümleyi birbirine bağlamaya atf-ı nesak denir.

جاء علي و خالدٌ : Ali ve Halid geldi.

قام أحمدٌ فخالدٌ : Ahmet ve (peşinden) Halid kalktı.

تناولتُ الطعامَ ثمَّ شربْتُ الماءَ : Yemek yedim sonra su içtim.

Atıf Harfleri Şunlardır: لكنَّ ، بلْ ، لا ، أمَّ ، إمَّا ، أوْ ، حتىَّ ، ثمَّ ، ف ، و ،

جاء علي و خالدٌ : Ali ve Halid geldi.
Matuf- atıf harfi- m. aleyh- fiil

Atıf Harflerinin Kullanımı: Atıf harfleri fiil ve isimler için kullanılır.

1- (و) Vav : Sadece atıf için kullanılır. İki kelime veya cümleyi birbirine bağlar.

إشتريتُ القلمَ و الدفترَ : Kalem ve defter satın aldım.

2- (ف) Fe : Tertib ve fasılasız oluşu ifade eder.

خرج حامدٌ فخالداً : Hamid ve (peşinden) Halid çıktı.

3- (ثم) Sümme : Matuf ve matufun aleyh arasında tertip yani sıra bulunduğunu gösterir.

جاء أحمدٌ ثم خالداً : Ahmed, sonra Halid geldi.

4- (حتى) Hatta : Gaye ve sonuç ifade eder.

عاشَ جدِّي طويلاً حتى جاوزَ التسعين : Dedem uzun yaşadı, hatta doksan yaşını geçti.

5- (أو) Ev : İki şeyden birini tercih etmede veya tereddüt durumunda kullanılır.

اقرأ كتاباً في الأدب أو التاريخ : Edebiyat veya tarihle ilgili bir kitap oku !

6- (أم) Em : İki şeyden birinin seçimi veya belirlenmesi istediğinde kullanılır.

(سواءٌ عليهم أُنذرتهم أم لم تُنذروهم لا يؤمنون) : “ Onları korkutsan da korkutmasan da birdir” (Bakara, 6)

7- (إمّا) İmma : Cümle içinde tekrar edilerek kullanılır. Şüphe ve tereddüt ifade eder.

تعلّم إمّا اللغةَ و إمّا التاريخَ : Ya dil öğren veya tarih!

8- (لا) La : Matufun aleyhin yaptığı işe matufun katılmadığını gösterir.

أحمدٌ كاتبٌ لا شاعرٌ : Ahmet şair değil, yazardır.

9- (بل) Bel : İdrab yani dönme ve vazgeçme anlamındadır.

ما بدأ خالدٌ الكلامَ بل إبراهيمٌ : Söze Halid değil bilakis İbrahim başladı.

10- (لكن) Lakin: İstidrak (hatayı düzeltmek) için kullanılır.

لم يجبْ أحمدٌ عن السؤالِ لكن خالدٌ : Soruya Ahmet değil, ancak Halid cevap verdi.

Matuf, matufun aleyhine irab, siga ve cümlelerin yapısı konusunda uyar.

الإعراب İRAB

Kelime sonlarındaki değişimlere irab denir.

Cümle içindeki kelimeler, sonlarındaki hareketin değişimi açısından mureb ve mebni olmak üzere ikiye ayrılırlar.

Mureb, bir amil nedeniyle sonu değişen kelime demektir. Amil etki eden, mamul ise amilden etkilenen lafızdır.

Mebni ise bir amil nedeniyle sonu değişmeyen kelimedir.

Murebe Örnek:

جاء الطالبُ : Öğrenci geldi. (Merfu)

رأيتُ الطالبَ : Öğrenciyi gördüm. (Mensub)

سَلَّمْتُ عَلَى الطالبِ : Öğrenciye selam verdim. (Mecrur)

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü üzere الطالب kelimesinin sonu cümle içindeki konumuna göre değişmekte, ref haline zamme, nasb halinde fetha ve cer halinde kesra olmaktadır. Dolayısıyla الطالب mureb bir kelimedir. Bu şekilde hareke veya harf ile yapılan iraba **lafzi irab** denir.

Mebniye örnek:

جاءَ هذا : Bu geldi. (Mahallen merfu)

رأيتُ هذا : Bunu gördüm. (Mahallen mensub)

سَلَّمْتُ عَلَى هذا : Buna selam verdim. (Mahallen mecrur)

İsmi işaretlerin mebni olması nedeniyle هذا kelimesinin sonu hiçbir durumda değişmemiştir. Bu durumda mallallen ref, nasb ve cer diyoruz. Yani mebni kelimelerin irabı mahallidir.

Bir de takdiri irab vardır ki sonu elifi maksure (ي - ي) ile veya ya (ي) biten veya mütekellim ya'sına muzaf olan kelimelerin sonundaki irab alemleri açık olarak görülmediği için, cümle içindeki konumuna göre bu kelimelerin sonuna uygun olan hareke zihnen takdir edilir. Bu durumda olan kelimelerin irabı takdiridir.

Takdiri iraba örnek:

جاءَ موسى : Musa geldi. (Ref hali. Zamme takdir edilir)

رَأَيْتُ مُوسَى : Musa'yı gördüm . (Nasb hali. Fetha takdir edilir)
 سَلَّمْتُ عَلَى مُوسَى : Musa'ya selam verdim. (Cer hali. Kesra takdir edilir).
 موسى kelimesini sonu elifi maksure ile bittiğinden, bu kelimenin harekesi takdiren zamme, feta veya kesradır diye ifade edilir.

المعرب و المبني في الأسماء **İsimlerde Mureb ve Mebnilik**

Aşağıdaki kısımlar hariç isimler mebnidir.

Mebni İsimler:

1- Zamirler :

a- Ref zamirlerine örnek: ... هُوَ ، هُمْ ، أَنْتَ ، أَنْتُمْ ، أَنَا ، كَتَبْتُ ، قَالُوا ...

b- Nasb zamirlerine örnek : ... رَأَيْتُهُ ، أَسَأَلُكَ ، ضَرَبَنِي ...

c- Cer zamirlerine örnek : ... كِتَابُهَا ، كِتَابُهَا ، لَنَا ...

2- İşaret İsimleri : ... هَذَا ، هَذِهِ ، ذَلِكَ ... (murebdir ve هَاتَانِ ve هَذَانِ)

3- İsmi Mevsuller : ... الَّذِينَ ... (murebdir ve اللَّذَانِ ve اللَّذَانِ)

4- Soru İsimleri: ... هَلْ ، أَيْنَ ، كَيْفَ ؟ ...

5- Bazı Zarflar : ... الْآنَ ، إِذَا ، حَيْثُ ...

6- Fiil İsimleri: ... آمِينَ ، أَفٍ ، أَهٍ ...

7- Mürekkebe sayılar (11- 19) : ... أَحَدَ عَشَرَ ، تِسْعَةَ عَشَرَ ، الرَّابِعَ عَشَرَ ...

Ancak sayılar konusunda da geçtiği üzere 12 sayısı murebdir.

Örneğin :

جاءَ اثْنَا عَشَرَ طَالِبًا : On iki öğrenci geldi

رَأَيْتُ اثْنَيْ عَشَرَ طَالِبًا : On iki öğrenci gördüm

سَلَّمْتُ عَلَى اثْنَيْ عَشَرَ طَالِبًا : On iki öğrenciye selam verdim.

İsimlerdeki Asli İrab Aletleri:

- الضمّة : Zamme, ref aletidir.

- الفتحة : Fetha, nasb aletidir.

- الكسرة : Kesra, cer aletidir.

İsimlerde bir de ferî irab aletleri vardır. Harf ile yapılan irab böyledir.

Daha önceki konularımızda da geçtiği gibi ikil isimlerin ref aletleri elif (ا),

nasb ve cer aletleri ye (ي) dir. (مدرّسين ve مدرّسان) gibi.

Cemi müennes salimin ise ref alemeti (مُدْرَسَاتُ) örneğinde olduğu gibi zammeli ta, nasb ve cer alemeti ise (مُدْرَسَاتِ) kesralı ta dır.

Cemi müzekker salimin ref alemeti vav (و) , nasb ve cer alemeti ise ya (ي) dır. (مدرّسون ve مدرّسين) örneklerinde olduğu gibi.

Esmau'l hamse'nin de irabı da ref halinde vav, nasb halinde elif ve cer halinde ya olmak üzere harf ileidir. (أبوك ، أباك ، أبيك) gibi .

- Mankus (son harfi ya olan) isimler nekre olduklarında ref ve cer hallerinde ya düşer. Düşen illet harfi yerine hareke takdir edilir.

حَكَمَ قَاضٍ : (Bir) hakim karar verdi.

سَلَّمْتُ عَلَى سَاعٍ : Çalışana selam verdim.

المُعَرَّبُ وَ الْمَبْنِيُّ فِي الْأَفْعَالِ Fiillerde Mureb ve Mebnilik

Mazi ve Emir fiilleri mebnidir. Müfred müzekker mazi fetha, emir ise sükun üzere mebnidir.

Muzari Fiil ise nunu nisve birleşen şu - يَفْعَلْنَ - تَفْعَلْنَ - iki sigası dışında murebdir.

Fiili muzarinin murebliğine örnek:

أَذْهَبُ إِلَى الْبَيْتِ : Eve gidiyorum. (merfu)

أُرِيدُ أَنْ أَذْهَبَ إِلَى الْبَيْتِ : Eve gitmek istiyorum (mensub)

لَمْ أَذْهَبْ إِلَى الْبَيْتِ : Eve gitmedim. (meczum)

Fiillerde Aslı ve Fer'ı İrab Alemetleri:

- الضمّة : Zamme, ref alemetidir.
- الفتحة : Fetha, nasb alemetidir.
- السكون : Sükun, cezm alemetidir.

Fiillerde fer'ı irab alemetleri:

a- Efulu hamse (muzarinin beş sigasında) ref alemeti nunun sabit kalması, nasb ve cezm alemeti ise nunun düşmesidir. Örnek:

أَتُرِيدُونَ أَنْ تَكْتُبُوا الرِّسَالَةَ؟ : Mektup yazmak mı istiyorsunuz ?

أَلَمْ تَكْتُبِي الرِّسَالَةَ يَا زَيْنَبُ؟ : Zeyneb, mektup yazmayacak mısın ?

b- Nakıs fiillede cezm alemeti olarak sonundaki illet harfi düşer.

لَمْ يَمْشِ ، لَمْ يَدُعْ ، لَمْ يَنْسَ

Merfu, Mensub ve Mecerur İsimlerin Özeti:

المرفوعاتُ و المنصوباتُ و المجرورات

a- Merfu İsimler :

- 1- Fail : قامَ زيدٌ : Zeyd kalktı.
- 2- Naibi Fail : ضُربَ زيدٌ : Zeyd dövüldü.
- 3- Mübteda : زيدٌ قائمٌ : Zeyd ayaktadır.
- 4- Haber : زيدٌ في الدارِ : Zeyd evdedir.
- 5- Kane ve Benzerlerinin İsmi : كانَ زيدٌ قائماً : Zeyd ayakta idi.
- 6- İnne ve Benzerlerinin Haberi : إنَّ زيدا قائمٌ : Muhakkak ki Zeyd ayaktadır.
- 7- Merfuya Tabi Olanlar:

Merfuya Tabi Olanlar Dört Tanedir:

- 1- Nat (Sıfat) : قامَ زيدٌ العاقلُ : Akıllı Zeyd kalktı.
- 2- Atıf : قامَ زيدٌ وبكرٌ : Zeyd ve Bekir kalktı.
- 3- Tekid : قامَ زيدٌ نفسه : Zeyd'in bizzat kendisi kalktı.
- 4- Bedel : نفعني زيدٌ علمه : Zeyd'in bana ilmi fayda verdi.

b - Mensub İsimler:

- 1- Mefulu Bih : ركبتُ الفرسَ : Ata bindim.
- 2- Mefulu Fih veya Zarf : جاء زيد اليوم : Zeyd bugün geldi.
- 3- Mefulun Leh : غضَّ زيدٌ بصره طاعةً لله : Zeyd, Allah'a itaat için gözünü sakındı.
- 4- Mefulun Maah : ذهبْتُ وخالداً : Halid ile beraber gittim.
- 5- Hal : جاء زيدٌ راكباً : Zeyd, binerek geldi.

- 6- Temyiz : اشتريتُ عشرين كتاباً : Yirmi kitap satın aldım.
- 7- Müstesna : قام القومُ إلا زيداً : Zeyd hariç, herkes kalktı.
- 8- (لا) La'nın İsmi : لا رجلَ في الدار : Evde adam yok.
- 9- Münada : يا عبدَ الله : Ey Abdallah. (Münada izafet terkbi şeklinde olursa)
- 10- (كان) Kane'nin Haberi : كان زيدٌ كريماً : Zeyd, cömert idi.
- 11- (إن) İnne'nin İsmi : إن زيداً كريماً : Muhakkak ki Zeyd, cömerttir.
- 12- (ليس) Leyse'ye benzeyen harflerin haberi : ليس البيتُ نظيفاً : Ev, temiz değildir.
- 13- Mensuba Tabi Olanlar : رأيتُ زيداً و بكراً : Zeyd ve Bekir'i gördüm.

c – Mecruru İsimler :

- 1- Harfi Cerle Mecruru Olanlar : كتبتُ بالقلم : Kalemle yazdım.
- 2- İzafetle Mecrur Olanlar : ولدُ زيدٍ ذكياً : Zeyd'in oğlu zekidir.
- 3- Mecrura Tabi Olanlar : والحمد لله رب العالمين : Hamd, alemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur.

أنواع الجمل CÜMLE TÜRLERİ

Cümleler, isim cümlesi ile fiil cümlesi, basit cümle ile mürekkebe cümle gibi açılardan tasnif edildiği gibi irabdan mahalli olup olmamasına göre de tasnif edilmektedir.

a) İrab'dan Mahalli Olan Cümleler: Bu tür cümleler yerine müfred bir kelimenin konulması ve o kelime ile tevil edilmesi mümkün olan cümlelerdir.

1- **Haber cümlesi** : النشيط ينجح في العمل : Faal kişi işte başarılı olur.

2- **Naib-i fail olan cümle:** يُقال: أخوك عالم : Senin kardeşinin alim olduğu söyleniyor.

3- **Meful cümlesi** : قال مُحَمَّدٌ: أنا عبدُالله : Muhammed, ben Allah'ın kuluyum dedi.

4- **Hal olan cümle** : جاء صديقك يضحك : Arkadaşın gülerek geldi.

5- **Nekreye sıfat olan cümle** : مررتُ برجلٍ يحدثُ أصحابه : Arkadaşları ile konuşan adama uğradım.

6- **Muzafun ileyh olan cümle** : هَذَا يَوْمٌ لَا يَنْطِفُونَ : “Bu, onların konuşamayacakları bir gündür”!

7- **Şart edatının cevabı olarak gelip başında (فاء) veya (إِذَا) bulunan cümle.**

مَنْ يَضِلَّ اللهُ فلا هادي له : Allah'ın sapıttırıldığını doğruya ulaştıracak yoktur.

8- **İrabdan mahalli olan cümleye matuf olan cümle :**

هَذَا يَوْمٌ لَا يَنْطِفُونَ، وَلَا يُؤَدِّنُ لَهُمْ فَيَعْتَذِرُونَ

“Bu, onların konuşamayacakları bir gündür. Onlara özür dilemeleri için izin de verilmez”! (Mürselat, 35)

Burada وَلَا يُؤَدِّنُ irab bakımından mahallen meksurdur. Çünkü izafet nedeniyle mahallen meksur olan لَا يَنْطِفُونَ ifadesine mattufut.

b) **İraptan mahalli olmayan cümleler:** Bunlar müfred lafız ile tevili mümkün olmayan cümlelerdir.

1- **İbtidaiyye cümlesi:** السلام عليكم : Selamun aleykum

2- **Sıla cümlesi :** جاء الولد الذي رأيته : Gördüğüm çocuk geldi.

3- **Tefsir cümlesi:** جلس الولد أي قعد : Çocuk جلس oturdu, yani قعد oturdu.

4- **Muterize (parentez) cümlesi:** كان أبوك - رحمه الله - سخياً : Baban – Allah rahmet etsin- cömer idi.

5- **Yeminin cevabı olan cümleler:** والله لأصدقن : Vallahi, mutlaka doğru söyleyeceğim.

6- **Cezmeden şart edatına cevap olup başına (فاء) ve (إذا) bulunmayan cümleler:**

من يعمل كثيراً يكسبُ مالاً كثيراً : Çok çalışan, çok mal kazanır.

7- **İrabdab mahalli olmayan cümleye matuf olan cümle:**

انقطع المطارُ وتبددتُ الغيومُ : Yağmur kesildi, bulutlar dağıldı.

EMŞİLE TABLOSU الأمثلة المختلفة

نَصَرَ	:1	1-yardım etti-mazi fiil
يَنْصُرُ	:2	2-yardım ediyor-müzari fiil
نَصْرًا	:3	3-yardım etmek- masdar
نَاصِرًا	:4	4-yardım edici-ismi fail
مَنْصُورًا	:5	5-yardım olunmuş-ismi meful
لَمْ يَنْصُرْ	:6	6-yardım etmedi-cehdi mutlak
لَمَّا يَنْصُرْ	:7	7-yardım etmedi-cehdi müstağrak
مَا يَنْصُرُ	:8	8-yardım etmiyor-nefy-i hal
لَا يَنْصُرُ	:9	9-yardım etmez/etmeyecek/etmiyor(genel)-nefy-i istikbal
لَنْ يَنْصُرَ	:10	10-(hiç,asla)yardım etmez/etmeyecek-te'kidli nefy-i istikbal
لِيَنْصُرْ	:11	11-yardım etsin!-emri gaib
لَا يَنْصُرْ	:12	12-yardım etmesin-nehyi gaib
أَنْصُرْ	:13	13-yardım et!-emri hazır
لَا تَنْصُرْ	:14	14-yardım etme!-nehyi hazır
مَنْصُرًا	:15	15-yardım etmek, yardım edilecek zaman, yardım edilecek mekan-mimli masdar,ismi zaman,ismi mekan(bu üç mana için de kullanılır)
نَصْرَةً	:16	16-yardım edecek alet-ismi alet
نَصْرَةً	:17	17-bir kere yardım etmek-masdar bina-i merra
نُصَيْرًا	:18	18-bir çeşit yardım-masdar bina-i nev'i
نَصْرِي	:19	19- yardımcı-ismi tasğir
نَصَارًا	:20	20-yardım etmeye ait-ismi mensub
أَنْصُرُ	:21	21-çok yardım edici-mübalağalı ismi fail
مَا أَنْصُرُهُ	:22	22-en çok yardım eden-ismi tafdil
أَنْصُرُ بِهِ	:23	23-acayip yardım etti-birinci taaccüp ifadesi
	:24	24-ne acayip yardım etti- ikinci taaccüp ifadesi

HEMZENİN YAZIMI كتابة الهمزة

1- Kelime başında yazımı:

a- Fethalı ya da zammeli ise elifin üzerine yazılır:

أَبٌ ، أَكَلَ ، أَنْ

b- Kesralı ise elifin altına yazılır :

إِنْ ، إِكْرَامٌ ، إِنْسَانٌ

2- Kelime ortasında:

a- Hemzeden önceki harf fethalı, hemze sakin veya fethalı ise, hemze elifin üzerine yazılır :

سَأَلَ ، مَسْأَلَةٌ ، يَأْكُلُ

b- Hemze fethalı, öncesi zammeli veya kesralı ise, öncesinin hareketine üstün destek üzerine yazılır. (Fethanın desteği elif, zammenin desteği vav, kesranın desteği ya'dır.)

يُؤَكِّدُ ، فِتْنَةٌ ، بُؤْسٌ

c- Hemze uzun elif ile zamir arasında bulunursa kesralı veya zammeli ise, kendi harekesine uygun destek üzerine, fethalı ise satır hizasına desteksiz hemze olarak yazılır:

أَعْدَاؤُهُ ، أَعْدَاءُهُ ، أَعْدَائِهِ

3- Kelime sonunda :

a – Kendinden önceki harf harekeli ise, onun harekesine uyum destek üzerine yazılır:

نَبَأٌ ، يُهَيِّئُ ، تَبَاطُؤُ

b- Kendinden önceki harf sakinse desteksiz yazılır:

جاء ، شَيْءٌ ، مَقْرُوءٌ

كتابة همزة ابن İbn Kelimesinin Hemzesinin Yazımı

1- Şu durumlarda İbn (ابن) kelimesinin hemzesi düşer :

a- İki özel isim arasında gelip, baba oğul münasebeti bildirirse hemze düşer.

عمرُ بنُ الخطابِ : Ömer b. Hattab

b- Nidadan sonra gelirse:

يا بنَ الكرامِ : Ey kerim kişilerin oğlu!

c- Sorudan sonra gelirse :

أأبنُ أحمدَ أنتَ؟ : Sen Ahmed'in mi oğlusun ?

2- İbn (ابن) kelimesinin hemzenin düşmediği durumlar:

a- ابنُ kelimesi satır başında geldiği zaman düşmez.

ابنُ خالدٍ gibi.

b- ابنُ kelimesinden sonra gelen isim babanın ismi değil anne veya dedenin ismi olursa:

عسى ابنُ مريمَ ، عليّ ابنُ خالدٍ

c- ابنُ kelimesiyle (ابنُ)'den önceki ismin arasına, sıfat gibi başka bir kelime girerse:

عمرُ الكَريمِ ابنُ خالدٍ : Burada (الكريم) sıfatı, iki isim arasına girdiğinden hemze düşmemiştir.

d- ابنُ kelimesi bir isim cümlesinin haberi olduğu zaman hemzesi düşmez.

زيدُ ابنُ خالدٍ gibi.

BAZI EDATLAR أهم أدوات

- 1- أمين : *Kabul et!* anlamında emir fiilidir.
- 2- الآن : *Şimdi* anlamında zaman zarfı olarak gelir.
- 3- آنفأ : *Yakında* anlamında zaman zarfı olarak gelir.
- 4- أبداً : *Ebedi* anlamında gelecek zaman zarfıdır.
- 5- أه : Üzüntü ifadesi olarak kullanılan fiilimsi isimdir.
- 6- إجماعاً : *Topluca, icmaen* anlamında mastar.
- 7- أجل : *Evet* anlamında cevap harfidir.
- 8- جميعاً : Tekit olarak mensubtur.
- 9- إذ ذاك : *İşte böylece!* anlamında إذ zarf, ذاك mübteda.
- 10- إنما : Cezm eden şart harfi.
- 11- أصلاً : *Ashında* anlamında zarfı zaman veya hal üzere mensubtur.
- 12- أف : Sıkıntı ifadesi olarak kullanılan fiilimsi isimdir.
- 13- ألا : Başlangıç ve dikkat çekme harfidir.
- 14- اللهم : *Ey Allahım!* Anlamında münada..
- 15- إليك : *Al!* veya *uzaklaş!* Anlamında kullanılan emir fiili isimidir.
- 16- أم : Atıf harfidir.
- 17- أما : Şart, fasıl ve takid harfidir.
- 18- إما : Fasıl ve vav-ı atıftan sonra tercih harfidir.
- 19- أمس : *Dün* anlamında zarfı zamandır.
- 20- إن : 'إن' den muhaffefe olarak masdariye, müfessire veya zaid olarak gelir.
- 21- أهلاً وسهلاً : *Hoş geldin!* Anlamında mahzuf fiilin mefulü bihidir.
Takdiri: حَلَلْتَ أَهْلاً وَنَزَلْتَ سَهْلاً
- 22- أيضاً : *Aynı şekilde* anlamında mefulü mutlak veya haldir.
- 23- أيم الله : Yemin ismi. *Allah'ın yemini (sağ) kasemimdir* anlamındadır.
- 24- إليه : *Devam et!* veya *çabuk ol!* anlamında emir fiili isimdir.
- 25- إليها : *Sus!* anlamında emir fiili isimdir.
- 26- بأجمعهم : Hepsi anlamında, ب (ba) zaid, أجمعهم tekid ifadesidir.
- 27- البتة : *Elbette.* Mastar olarak isimi mensub.
- 28- بخ : *Güzel görüyorum* anlamında fiil isimdir.

- 29- بِسْ : *Yeter* anlamında emir fiili ismidir.
- 30- بَطَّانَ : *Yavaşladı* anlamında mazi fiili ismidir.
- 31- بَعْدُ : *Sonra* anlamında zaman zarfıdır.
- 32- بَغْتَةً – : *Ansızın* anlamında mastar, hal üzere mensub.
- 33- بَيِّدَ : *Ancak* anlamında istisna üzere mensub.
- 34- تَارَةً : *Bazen* anlamında zarf veya mastar.
- 35- تَبَّأً : Mahzuf fiilin mefulü mutlakıdır. *Allah ona hüsran ve helak versin!* anlamındadır.
- 36- تَتْرَى : *Peş peşe gelen, ardışık* anlamlarındadır. Hal üzere mensubtur.
- 37- تَعْسَاءً : *Helak* anlamında mahzuf fiilin mefulü mutlakıdır.
- 38- جَدًّا : *Cidden* anlamında hal veya mazhuf mastarın sıfatıdır.
- 39- جَمْعَاءً : Tekit olarak kullanılır.
- 40- حَاشَا : Tenzih ve istisna edatıdır.
- 41- حَذَارَ : *Kaçın! Sakın!* anlamında emir fiili ismidir.
- 42- حَقًّا : *Hakkın* anlamında mefulü mutlakıdır.
- 43- حَمْدًا : *Hamden* anlamında mefulü mutlakıdır.
- 44- حَيَّ : *Gel!* anlamında emir fiili ismidir.
- 45- خَاصَّةً : *Hassaten, özellikle* anlamında mefulü mutlakıdır.
- 46- خِلا : İstisna edatıdır.
- 47- خِلَافًا : *Hilafına* anlamında mefulü mutlakıdır.
- 48- دَائِمًا : *Daimen* anlamında zaman zarfıdır.
- 49- دُونَكَ : *Al!* anlamında emir fiili ismidir.
- 50- ذَاتَ : *Sahip manasında (ذو)* edatının müennesidir.
- 51- رَوَيْدًا : *Ağır ol!* anlamında emir fiili ismidir.
- 52- رِيثًا : *Gecikmek, oyalanmak* anlamında zaman zarfıdır.
- 53- سَبْحَانَ : Tenzih ifadesi olarak mefulü mutlakıdır.

- 54- سرعان : *Çabuk ol!* anlamında mazi fiili ismidir.
- 55- سمعاً وطاعة : *İşitip itaat etmek* anlamında mefulü mutlaktır.
- 56- شتان : *Ayrıldı* anlamında mazi fiili ismidir.
- 57- صه : *Sus!* anlamında emir fiili isimi.
- 58- ضحياً : Zarfi zamandır.
- 59- طوال : *...boyunca* anlamında zarf.
- 60- طوعاً وكرها : *İsteyerek ve istemeyerek* anlamında mastardır.
- 61- عجباً : Şaşırma ifadesi, mefulü mutlaktır.
- 62- عدا : İstisna harfidir.
- 63- عليك : *Sana gerekir, bırakma!* anlamında emir fiili ismidir.
- 64- غالباً : *Çoğunlukla* anlamında isimdir.
- 65- غداً : *Yarın* anlamında zaman zarfidir.
- 66- غير : İstisna edatıdır.
- 67- فرادى : *Tek tek* anlamındadır. Hal olarak mensubtur.
- 68- فضلاً : *Bunun yanında, üstüne üstelik* anlamlarında kullanılır.
- 69- فقط : *yeter!* anlamında fiil ismidir.
- 70- قاطبة : *Hep beraber, hep birden* anlamında hal olarak mensubtur.
- 71- قطئ : Mazi fiilden sonra *hiç, asla!* anlamlarında kullanılır.
- 72- كذا : *Yine, aynı şekilde* anlamlarında kullanılır.
- 73- كائين : *Nice, çok* anlamında çokluk edatıdır.
- 74- كافة : *Tüm* anlamında hal üzere mensuptur.
- 75- كلا وكلتا : *İkisi birden, her ikisi de* anlamında manevi tekid edatıdır.
- 76- كم : İki ayrı anlamda kullanılır. *Soru ismi ve ne kadar, nice* anlamında çokluk ismi olarak.
- 77- كما : *Aynı şekilde, ayrıca* gibi anlamlarda kullanılır.
- 78- كيف : Soru edatıdır

79- كيفما : Şart – ceza edatıdır.

80- كرتين : İki kera! anlamında mastardır.

81- لبيك : Emret, buyur geldim! anlamlarında kullanılır.

82- عند : لدن gibi zaman ve mekân zarfıdır.

83- لدي : Benim yanımda anlamında zarftır.

84- لولا : Olmamış olsa anlamındadır.

85- ليت شعري : Temenni ifadesidir.

86- ليل نهار : Gece gündüz anlamında zaman zarfıdır.

87- مذ : Zaman zarfı ve harfi cer olarak kullanılır.

88- مرارا : Tekrar anlamında kullanılır.

89- مرحباً : Mefulu mutlaktır.

90- مع : Beraber anlamında zarftır.

91- مكانك : Yerde dur! Anlamında emir fiili ismidir.

92- مه : Yapma, etme! Anlamında emir fiili ismidir.

93- مهما : Her ne ki! anlamında şart edatıdır.

94- ناهيك : Nerde kaldı ki.. anlamında hal olarak mensubtur.

95- ها : İşte! anlamında işaret ismi ve cümle başlarında kullanılan tembih harfidir.

96- هات : Ver! Anlamında emir fiili ismidir.

97- هب : Varsay ki! anlamında camid fiildir.

98- هلم : Beri gel, beri getir! Anlamında emir fiili ismidir.

99- هلم جراً : Gel! anlamında emir fiili ismidir.

100- هيا : Çabuk ol! Anlamında emir fiili ismidir.

101- هيهات : Uzak oldu anlamında mazi fiili ismidir.

102- وا : Nudbe edatıdır. Vay! Anlamında kullanılır.

103- وراءك : Geride kal! Anlamında emir fiili ismidir.

104- وي : Hayret ifadesidir.

105- ويح – ويئل : Vay haline! Helak olsun! Anlamlarında kullanılır.

106- يا : Nida edatıdır.

107- *يداً بيداً* : *Elden ele* anlamındadır..

تمّ بحمدالله تعالى....

Mart, 2009
Oktay Yılmaz